www.politikin-zabavnik.rs

NAGRADA ZA SRBIJA Superbrands 2006/2007 NAJPOZNATIJE BRENDOVE

BIH	2.40	KM
Македонија	75.00	ДЕН
Slovenija	2.09	EUR
Sverige	28.00	SEK
USA	3.50	USD
Hrvatska	15.00	KN
Црна Гора	1.20	EUR

ISSN 0032-339-x

02982

9 770032 339010

PRINTED IN SERBIA

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

3. 4. 2009. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXXI • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2982

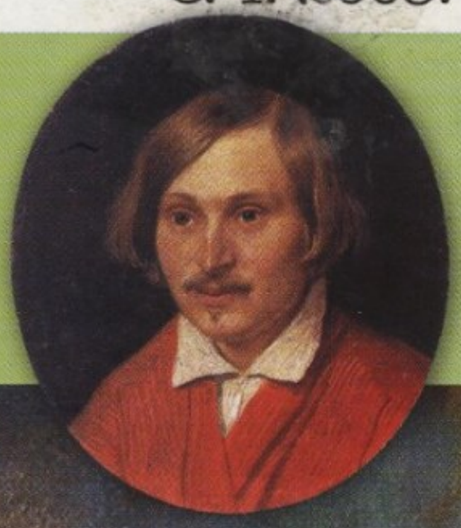

РЕВИЗОР У ШИЊЕЛУ МРТВИХ ДУША

СТРАХ И ТРЕПЕТ АНТИКЕ

НАРОДИ С МОРА

За све од 7 до 107 година

Сликари супарници

Задаци за 21. век

Антарктик земља без земље

Веровали или не!

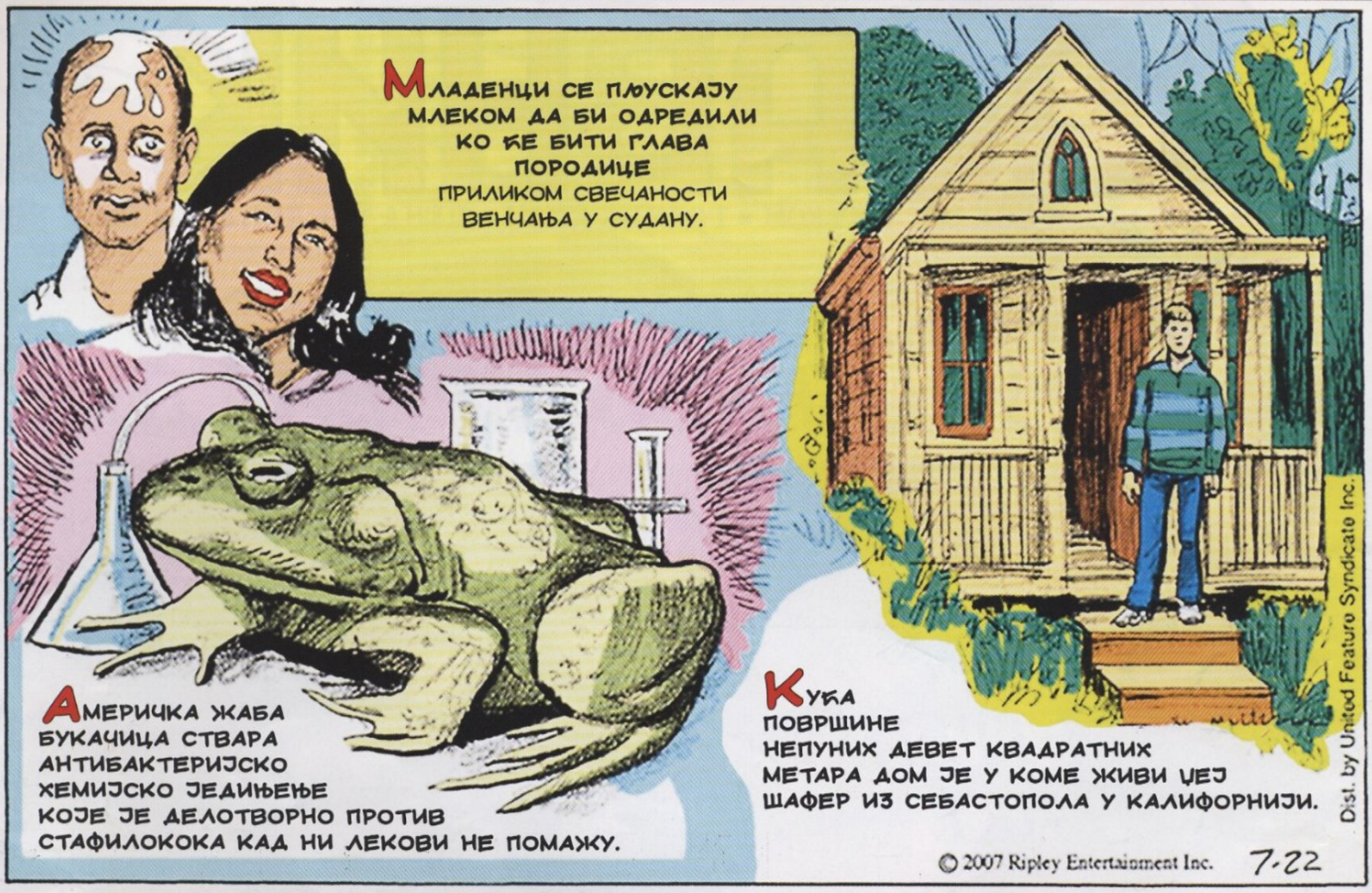

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

••• најстарије пронађене мапе потичу из старог Вавилона, а нацртане су на глиненим таблицама пре више од четири хиљаде година ■

••• реч калеидоскоп грчког је порекла и значи „видим предивне слике" ■

••• Коринтски канал просеца Грчку дужином од 6,3 километра, од Коринтског залива до Егејског мора ■

••• Марди гра, карневал у Њу Орлеансу, добио је име по француском називу „мрсни уторак" за последњи уторак пре поста. Некада су се људи трудили да све залихе масне хране потроше пре почетка поста ■

••• кад би се сви градови на Земљи сакупили у један град, био би нешто већи од Индије ■

••• у просеку четири тајфуна годишње опустоше Тајланд ■

••• катедрала Христове цркве у америчком граду Хајлендвилу сматра се најмањом на свету. Димензије су јој 4,3 са 5,2 метра и у њој може да седи највише осамнаест људи ■

••• још 1938. године швајцарски „Нестле" је, после осам година истраживања, направио прву инстант кафу ■

••• ротари клубови данас у свету имају више од 1.200.000 чланова. Ротари фондација по финансијској снази трећа је по величини невладина организација ■

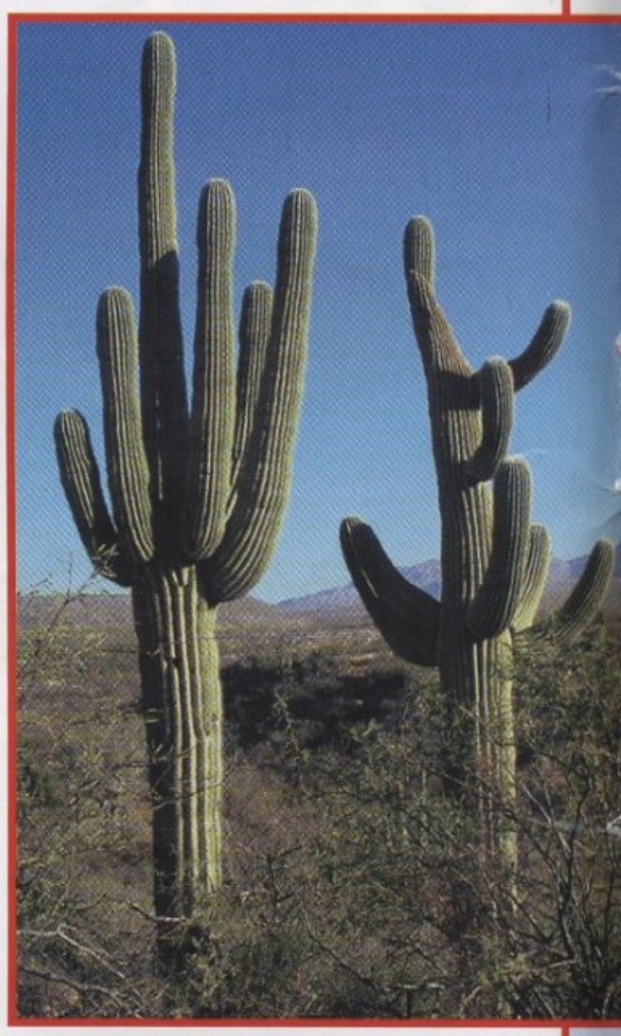

••• стабло дивовског сагуаро кактуса скупи се током суше и на њему се појаве дубоки набори, али после само једног јаког пљуска кактус набубри, стабло се увећа, а набори готово ишчезну ■

DIK BROWNE ХОГАР СТРАШНИ

©2009 by King Features Syndicate, Inc. World rights reserved.

СРЦЕ ЗА ВОЈСКУ

„Као човек моју сваког минута умрети, а као војник погинути јер српска ствар ослобођења и уједињења довршена није. Зато за случај моје смрти правим овим тестаментом распоред с мојим мањем”

Речима из нашег поднаслова започео је 1878. године тестамент велики српски ратник и задужбинар Ђока Влајковић. Имао је тада четрдесет седам година и иза себе више одликовања и ратова за ослобођење Србије. Своју имовину тестаментом је оставио „Ученом друштву и Савету великошколском да заједнички решавају”. Записао је да приход од имања употребе само за оно што је за отаџбину најкорисније и најпрече и да имање не смеју продати.

Ратовао за своју и туђу домовину

Ђока Влајковић рођен је 1831. године. Према једном извору рођен је у Војводини, односно у тадашњој Аустрији, док други извор наводи да је рођен у Београду. Син је Тодора Влајковића из Призрена. У осмој години остао је без оца, а у четрнаестој и без мајке, што га је, како хроничари претпостављају, омело у даљем школовању. Познато је да је у Београду завршио основну школу и уписао лицеј. Већ у тим годинама Ђока Влајковић исказивао је љубав према војсци. Како наводе хроничари, начелник српске војске Коста Ранисављевић примио га је у војску као већ зрелог младог човека. Године 1845. тадашњи ђенералштаб упутио га је у јункерску војну школу у Русији, али нема података да ли је ту школу и похађао. Познато је да се из Русије није вратио у Србију, него је ступио у аустријску војску у којој је у октобру 1847. године произведен у чин потпоручника. Већ следеће године, за време мађарске буне, придружио се српском добровољачком одреду који је окупио Стеван Петровић Књићанин. Тај одред пружао је велику помоћ Србима у борбама против Мађара, а Ђока Влајковић посебно се истакао у борбама за одбрану Србобрана код Варадинског моста. Ту је у седамнаестој години добио и прво од многобројних одликовања – медаљу за храброст, а потом се са осталим добровољцима вратио у Србију.

За Србију је наступило мирно раздобље, али се млади војник није задовољио мирнодопском службом већ се прикључио руској војсци и главнокомандујући га је упутио у стрељачки батаљон, где је у почетку изучавао војне вештине. Те вештине помогле су му у Кримском рату, где је по завршетку добио чин капетана. У бици код Севастопоља тешко је рањен и остао без ноге, а после дугог лечења у Одеси штаб га је упутио у „батеријску кумпанију” Шчегалова у Севастопољу. Из тог рата Влајковић се вратио у Србију као пензионисани капетан руске царске војске. У Србији је у то време на власти био кнез Милош. На Влајковића се гледало с великим подозрењем и држан је далеко од војске. Поштовао је тај став и као прави пензионер обрађивао је башту.

Кад је на власт у Србији дошао кнез Михаило, Ђока Влајковић враћен је у војску као тобџијски капетан и своје велико војничко умеће и храброст исказао је приликом догађаја на Чукур-чесми и турског бомбардовања Београда.

О јунаштву Ђоке Влајковића у борби против Турака Нил Попов сведочио је у књизи „Србија и Турска”.

„Постављен од кнеза за капетана и назначен за заповедника најважније стратешке постаје испред града, Влајковић у присуству својих потчињених прима 19. јуна 1862. године депутацију аустријских Срба из вароши Панчева. Депутација му је поднела позлаћену сабљу у вредности од стотину дуката са натписом: 'Храбром Ђоки Влајковићу у признавање и спомен на његово јунаштво у Београду 3. и 5. јунија 1862. године, од Срба Панчеваца'.”

- ЂОКА ВЛАЈКОВИЋ

И НАУКУ

Влајковић се накратко смирио на месту управника војне болнице. Окупљао је око себе истомишљенике, а потом врло брзо постао један од првих и највреднијих чланова Уједињене омладине српске. Успоставио је и чврсту везу с црногорским кнезом Николом, али је био најватренији у пропагирању рата против Турака и освете Косова. Због тога је дошао у сукоб с намесништвом и 1869. године поднео оставку на државну службу.

Песма за капетана

Ни после одласка из државне службе Ђока Влајковић није мировао, већ је по избијању Невесињске пушке почео да окупља добровољце за устанак Срба у Босни, а српска влада му је за ту делатност дала пуномоћје. Тако је Влајковићева кућа постала штаб пун добровољаца, оружја, муниције, одеће и осталих потрепштина за војску.

Кад је Србија ушла у нови рат с Турцима 1876. године, Ђока Влајковић поново је био војник, сада у чину мајора. Храбро је предводио Подрињце и Шапчане у тешким борбама око заузимања Раче, а потом и ослобађања простора све до Бијељине. Забележено је да су му шабачки Цицварићи посветили чувену песму:

„Капетан Ђока путује, путује,
Капетан Ђока путује сад
Он иде у Турску"...

И док Влајковићеви саборци и добро-

МИНИСТАРСТВО САЗИДАЛО ЗАДУЖБИНУ

Министарство просвете, које је управљало средствима Задужбине Ђоке Влајковића, продало је његово имање на Врачару и заменило плацеве у Влајковићевој улици са Аграрном банком, а на њиховом месту сазидало репрезентативну зграду. На њу је постављена биста Ђоке Влајковића коју је урадио вајар Марко Брежанин, а декоративни вајар сачинио је медаљон око бисте. Биста се и данас налази у улици која носи име великог задужбинара у броју пет, а зграда има назив Задужбина Ђоке Влајковића.

Кућа има површину од 1874 квадратна метра и састоји се од једног пословног простора, 32 стана и две гарсоњере. Задужбина помаже опште потребе Универзитета у Београду у области образовања и науке. Обновила је рад 1995. године, решењем републичког Министарства културе, а општина Стари град 2000. године пренела је право управљања и коришћења на становима и пословним просторијама на Задужбину, а на све то је Дирекција за имовину Србије дала сагласност августа исте године ■

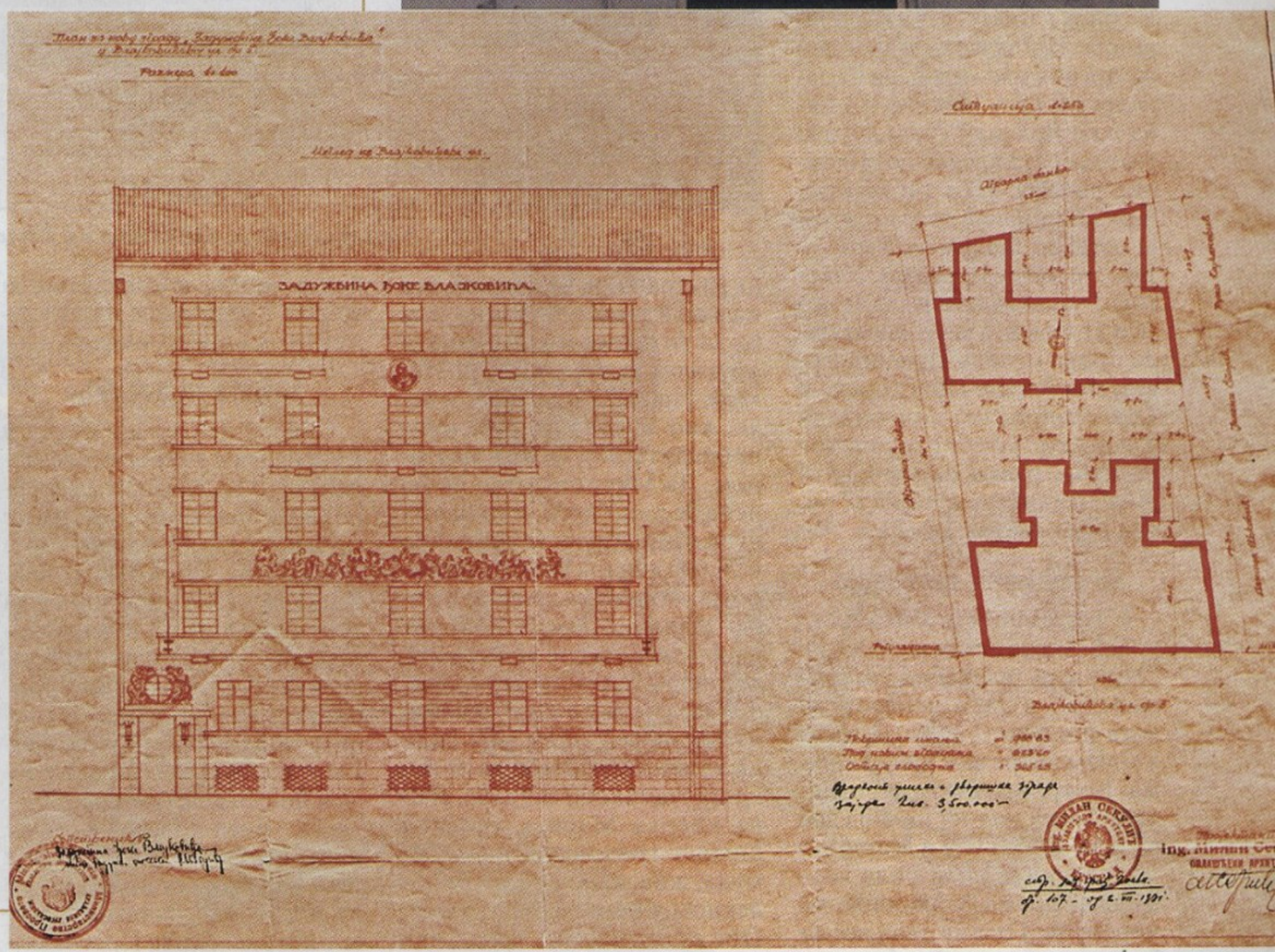

Првобитни неизграђен нацрт фасаде зграде у Влајковићевој број 5.

Ђока Влајковић

вољци такорећи не примећују да њихов командант нема ногу и да носи штулу, почиње Други српско-турски рат 1878. године. Мајор Влајковић поново окупља добровољце за борбе за Пирот, Белу Паланку, Власотинце, Грделицу, Сврљиг, Цепу и Владичин Хан. Добија чин пуковника, а по завршетку рата враћа се у Београд 1879. године, где још једном бива пензионисан „због телесне неспособности". У његовој војној карактеристици остаје забележено да је „врло способан командант, који је имао великог утицаја на своје потчињене, врло речит, а на служби ревностан и тачан".

Књижевник Вељко Петровић у књизи „Људи и догађаји" забележио је да је Ђока Влајковић био један од наших највећих просветних добротвора. Уз то, забележено је да је био мудар и економичан домаћин, да је од руске пензије и српске плате стекао лепо имање. Процењено је да је цео његов иметак – плацеви на данашњем Тргу Николе Пашића и на Врачару – између два светска рата вредео пет милиона динара. Цео тај иметак Ђока Влајковић тестаментом је оставио просвети. Умро је 1883. године у Београду. У његовој заоставштини налазио се и 21 орден, а међу њима била су два ордена Црвеног крста, споменице Црногорске и Севастопољске, три ордена Таковског крста различитог степена, руски орден Свете Ане, медаља за храброст , руски Крст светог Ђорђа...

Породична трагедија

У тестаменту је Ђока Влајковић, поред осталог, записао: „Моју децу препоручујем српском богу и српском народу за кога сам живео, гинуо и радио и мојим искреним пријатељима. Боже, молим ти се, излиј твоју свету милост на моја два ангела: Богољуба и Марију."

Судбина је ипак била неумољива према Влајковићевој породици. Годину дана после смрти Ђоке Влајковића умире његов син Богољуб, коме је отац оставио највећи део имовине. Мањи део оставио је кћерки, а супрузи Александри оставио је право доживотно користи имовину. У случају смрти сина или да се породица „ода разврату", како је тестаментом записано, имовина би се користила за оснивање задужбина са просветном наменом. Суд је донео одлуку да његова имовина после смрти супруге Александре пређе у руке Задужбинског одсека, чиме је кћерка Марија остала без икаквих средстава. Због тога мајка Александра нуди договор Министарству просвете, прилажући лекарско уверење да је здрава, да ће живети још најмање двадесет година, а да ће за то време имање, које је обухватало данашњи Трг Николе Пашића и четири зграде, као и плац на Врачару, пропадати под њеним надзором. Да Министарство не би чекало тако дуго, она одмах нуди све у замену за један стан и 24.000 динара како би доживотно збринула кћерку и себе. Умрла је 5. јула 1910. године, како наводе хроничари, под неразјашњеним околностима, пре него што је добила одговор. У кући није било ни толико средстава да се покрију трошкови сахране. Њена кћерка Марија, удовица бившег градоначелника Земуна, живела је са својом болесном кћерком код мајке. Обе су остале без средстава за живот, па је Марија молила министра просвете за издржавање. Написала је: „Не може се и не сме веровати да ће држава дозволити да ће се кћи једног великог сина земље, који се за њу борио и гинуо и који је цело имање завештао, оставити да се потуца и бори за парче хлеба." Умрла је 5. јануара 1911. године, само дан пошто је Министарству написала писмо. Стараоци тестамента морали су да моле Министарство просвете и црквених дела да измире трошкове сахране, а у записима из тог времена стоји да су обе смрти биле зачуђујуће за лекаре, али су значиле „добру срећу за Министарство просвете". Маријина кћерка остала је без родбине и средстава за живот, али се више ни у документима није помињала.

Универзитетска библиотека у Београду

Борба за наслеђе

Српска академија наука и Београдски универзитет морали су дуго да чекају да добију своју имовину коју им је оставио велики добротвор и војсковођа Ђока Влајковић. Више пута покушавали су да то издејствују од Министарства просвете, а маја 1939. године Задужбински савет Министарства просвете саопштио је да Министарство просвете наставља да управља задужбинском имовином.

„По маси покојног Ђоке Влајковића, а после смрти свих лица која су имала право на доживотно уживање његове имовине, судија Првостепеног суда за град Београд донео је решење да се имовина бившег пуковника коју је он завештао на просветне циљи, а коју је до смрти уживала удова Александра, преда Министарству просвете као задужбина покојног Ђоке Влајковића ради управљања и руковања по тестаменту. Савет сматра да господин министар просвете није надлежан да својим решењем мења судску одлуку."

Колика је била вредност и како се користила имовина задужбине сведочи и записник са састанка председника Академије др Јована Цвијића и ректора Универзитета др Павла Поповића из 1925. године о расподели средстава у износу од 53.000 динара које им је Министарство просвете ставило на располагање за ту годину. Трећина тих средстава коришћена је за научна испитивања из области антропогеографије и социологије, друга трећина за куповину књига за Универзитетску библиотеку и трећина за потребе Студентског дома. Ваља рећи да је на крају 1939. године главница задужбине износила тадашњих 6.433.012,41 динар. Према подацима из архива САНУ, из фонда Задужбине Ђоке Влајковића новац је исплаћиван и током 1942. године. Забележено је да је за рад на Српском речнику исплаћено Хенрику Башићу 8000 динара, Сими Пандуревићу 2000 динара, Исидори Секулић 1500 динара и тако даље ■

Љиљана Миленковић

ЗАДАЦИ ЗА 21. ВЕК

Чувени физичар и председник британског Краљевског друштва лорд Келвин обратио се у априлу 1900. године угледним колегама истакавши лепоту и јасноћу Њутнове динамичке теорије која је, проширена на топлоту и светлост, обухватила целу физику. У суштини, истакао је Келвин, све што је могло да се сазна, већ је познато. Зато је председник самоуверено гледао у будућност човечанства и науке. Њутнову теорију кретања потврдили су многи огледи. Она је објаснила све, од орбита планета до појава плиме, падања јабука или путања пројектила. Још више, током протеклих деценија Џејмс Максвел поставио је коначну теорију светлости. Изгледало је да Њутнова и Максвелова теорија могу да објасне сваку појаву у физичком свету.

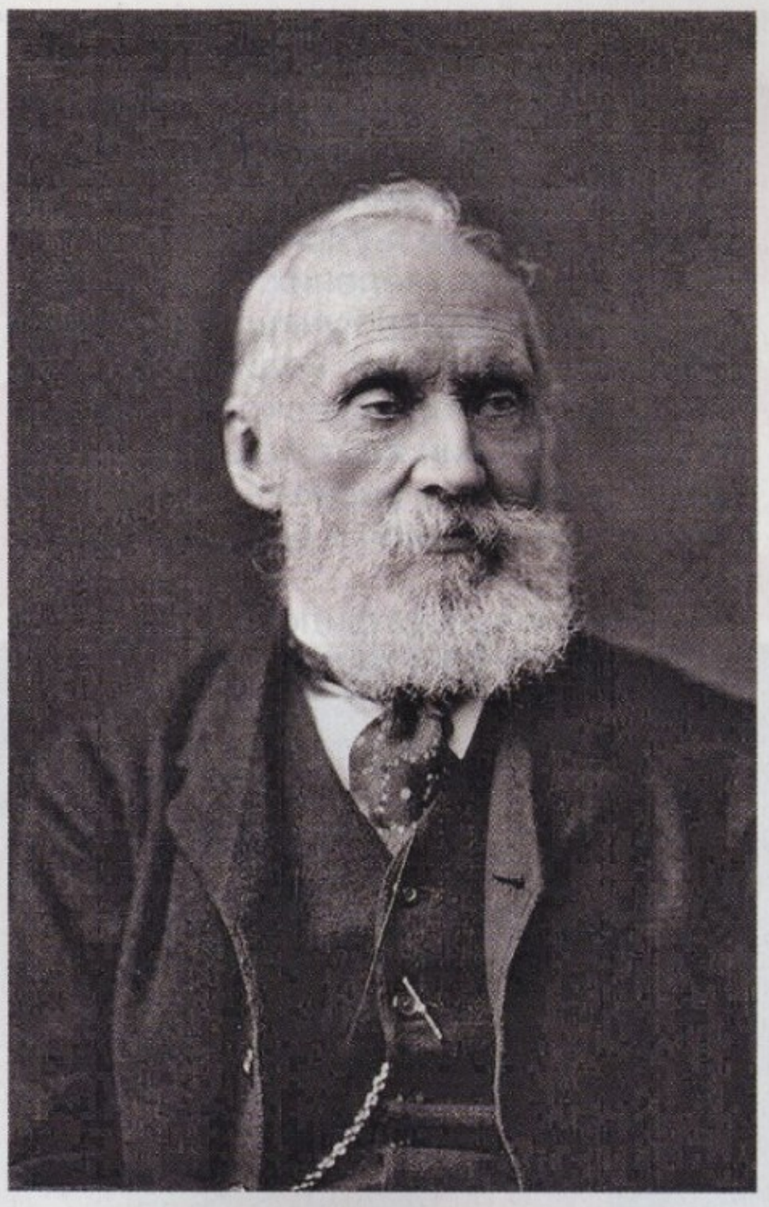

Лорд Келвин – велики научник, још већа заблуда

љица. Зато се веровало да у Европи више неће бити ратова. У мају 1899. године, на подстрек министра спољних послова руског цара Николаја II, у Хагу су се окупили министри из 26 земаља на првој мировној конференцији у свету. Установљен је Међународни суд који ће да пресуђује у споровима између нација. Конференција је забранила отровне гасове, дум-дум метке и бацање бомби из балона. Ратови и међународни сукоби биће ствар прошлости. Свет ће се кретати ка новом златном добу у коме ће наука и технологија бити у служби човека и мира.

Међутим, иронично је што су већ 1900. године почеле да се рађају прве клице које ће касније коренито променити свет на непредвидиве начине. Ко су били главни

ШТА ЗНАМ?

Que sais-je?
Монтењ

Крај 19. и почетак 20. века било је време изванредних достигнућа и општег полета. Очекивало се да наступајући век донесе мир, још већи напредак и благостање – да буде доба знања и извесности. Међутим, после два крвава светска рата, окончао се неизвесношћу и сумњом...

И поред отуђења човека које је донела индустријска револуција, 1900. година била је година велике стабилности и поверења. Називали су се нови успеси у науци, значајна достигнућа у технологији, инжењерству, економији и побољшање међународних односа. Велики мислиоци, проналазачи, научници и уметници били су покретачи нових замисли и проналазака који ће променити свет. Поменимо Макса Планка, Анрија Поенкареа, Томаса Едисона, Гуљелма Марконија, Николу Теслу, браћу Рајт, Бертранда Расела, Пола Сезана, Пабла Пикаса, Марсела Пруста, Сигмунда Фројда, Хенрија Форда, Хермана Холерита... Било је то доба када је откривена минојска култура и када су САД дале златну подлогу свом новцу.

Време узлета и заблуда

Марија Кири је открила радијум, а Џ. Џ. Томсон електрон. Фон Линде је претворио ваздух у течност, откривен је аспирин. Едисонов витаскоп и магнетско снимање тона наговестили су еру звучног филма. Захваљујући Тесли наизменична струја стигла је од Нијагаре до Бафала. Гроф фон Цепелин саградио је ваздушну лађу, отворен је париски метро, а Лондон добио први моторни аутобус. До 1902. године пренос података телефоном и телеграфом већ је добро успостављен, пренети су први теле-фото снимци. Да ли је било шта могло да се испречи на путу још већег уверења у блиставу будућност света?

Сви ти успеси пробудили су наду у боље социјалне услове и квалитет живота. Бескућништво ће постати прошлост, а ако људи остану без посла, помоћи ће им држава благостања. Краљица Викторија, која је владала од 1837. године, још је била на трону. Називали су је „бака Европе" пошто су њени унуци постали део свих европских монархија, укључујући и руску, део једне међународне породице на чијем се челу налазила енглеска кра-

Задужио човечанство – Никола Тесла

Краљица Викторија – „бака Европе"

„кривци" за овај велики преокрет? Макс Планк је објавио први рад о квантима, а млади Алберт Ајнштајн је дипломирао на Циришкој политехничкој школи. Годину дана касније родио се Вернер Хајзенберг. Заједно с Нилсом Бором они ће бити носиоци велике револуције у науци. Поменимо и Анрија Поенкареа. Покушавајући да Њутновом механиком одреди путање кретања три и више небеских тела која су под међусобним гравитационим утицајем, ударио је темеље теорији хаоса (појавиће се пола века касније).

Од аутомобила до атома

Сигмунд Фројд је објавио дело *„Тумачење снова"* које је било сушта супротност викторијанским делима. Фројд је доказивао да су наши снови „краљевски пут ка несвесном", а да су будна стања често последица ирационалности несвесног. У несвесном се крила снага за људско насиље и ирационалност који ће се исказати пуном снагом више пута током 20. века. Крајем 19. века Персивол Ловел утрошио је властити новац на изградњу опсерваторије у Аризони с којом је желео да проучава Марс. Надахнут овим чином, Х. Џ. Велс је објавио *„Рат светова"* и описао страдање људске цивилизације. Опет иронично, стварна могућност истребљења људске расе није потицала од малих зелених с Марса, већ од оружја за масовно уништење које ће направити сам човек. Године 1904. изграђен је велики телескоп на Маунт Вилсону, а Едвин Хабл ће овим уређајем открити да је васиона много већа него што се мислило и да се непрестано шири.

Тих година млади филозоф Бертранд Расел одлучио је да даљи научни живот посвети откривању извесности у математици и филозофији. Касније ће Курт Гедел доказати да је тај свети грал математике немогуће пронаћи. Марсел Пруст и Џејмс Џојс донели су промене у књижевност. Исте године Пикасо је имао прву изложбу, а затим одлази у Париз – што ће оставити дубок траг на уметност 20. века. Радови Пола Сезана увели су револуцију у сликарство нудећи још један вид сумње – у извесност онога што видимо.

Претходне године Хенри Форд је основао „Detroit Motor Company", која ће производити чувени модел „Т", аутомобил који ће променити америчко друштво. Фордово откриће покретне траке омогућило је велику производњу аутомобила који ће постати приступачни широком броју људи. Када је млади Хенри напустио фарму свог оца, само четвртина Американаца живела је у граду, а када је умро, више од половине. Те 1900. године било је свега 8000 аутомобила у САД (данас их има око сто милиона) и 150 миља добрих путева.

Неколико година раније, 1896, Херман Холерит је основао „Tabulating Machine Company" и убрзао обраду података помоћу бушених картица. Године 1911. име предузећа промењено је у „International Business Machines" (IBM). Прва електронска вакуумска цев направљена је 1904. године, тако да су већ тада створени први предуслови за будућу рачунарску револуцију. Исте године Бекерел је открио радиоактивност. Неколико деценија касније Ото Хан открива да атом уранијума може да се поцепа. Био је то почетак атомског доба и опасности од потпуног уништења целокупног живота на Земљи.

Од извесности до неизвесности

Када је у априлу 1900. лорд Келвин изјавио да „нема ништа ново да се открије у физици", напоменуо је да на хоризонту ипак постоје „два мала облака". Један се тицао брзине светлости,

Илустровао
Растко Ћирић

Спомен плоча Максу Планку – захвалност за откриће константе h

а други је био у вези са зрачењем топлих тела. Класична физика је предвидела да би топла тела требало да одашиљу много више енергије, што није био случај. Питање брзине светлости разрешио је Ајнштајн својим револуционарним теоријама релативности и напуштањем уобичајеног поимања простора и времена. Планк је покушао да реши другу тешкоћу.

У децембру 1900. године Макс Планк је обавестио Физичко друштво у Берлину да је открио нову константу – h (однос између енергије и учестаности најмањег пакетића зрачења, кванта). „Планкова константа" је сићушна, само 6,6 10^{-34} J s, али ће њено постојање из корена ишчупати целокупно здање класичне физике – створивши моћну квантну теорију. Пре него што се окончао двадесети век, h ће се користити за објашњавање различитих појава, од грађе атома, хемијских процеса, самог живота, до порекла васионе. Келвинови „мали облаци" заправо су доносили буру.

Планк је дошао до једначине која ће тачно описати резултате огледа – спектар зрачења – само ако је у њој била и непозната константа h. Питао се зашто. Изгледало је да атоми топле материје могу да имају само одређене енергије и учестаности зрачења, што је било сасвим неочекивано. Јер, сматрало се да атомске честице могу да буду као чигра која може да се врти свим брзинама без ограничења. То би било слично као да аутомобили могу да се крећу само неким брзинама које су, на пример, умножак десет обртаја у секунди. Али, како онда аутомобил прелази с једне брзине на другу а да се не креће и брзинама које су између? У почетку је и сам Планк био сумњичав у свој проналазак, не схватајући стварни значај открића до кога је дошао. Четири године касније Ајнштајн је начинио пробој искористивши кванте да објасни природу светлости (фотоелектрични ефекат).

Прошле су две деценије пре него што је Нилс Бор открио да сви наши описи физичког света обухватају две комплементарне особине: положај и импулс (производ масе и брзине кретања тела). Потом је његов студент Вернер Хајзенберг показао да је у квантном свету способност да их одређујемо заувек ограничена делићима неодређености h величине! Његов „принцип неодређености" доказује да што тачније меримо једну особину квантног објекта, то је све већа неодређеност друге, комплементарне особине. Што тачније меримо положај честице, истовремено мерење импулса биће неодређеније и обрнуто. Запањујуће сазнање било је да узрок свега не лежи у несавршености мерних инструмената или огледа, већ у самој природи квантног света. То је значило да формулама заправо не можемо да предвиђамо будућност нити испитујемо прошлост неке честице, јер нисмо у

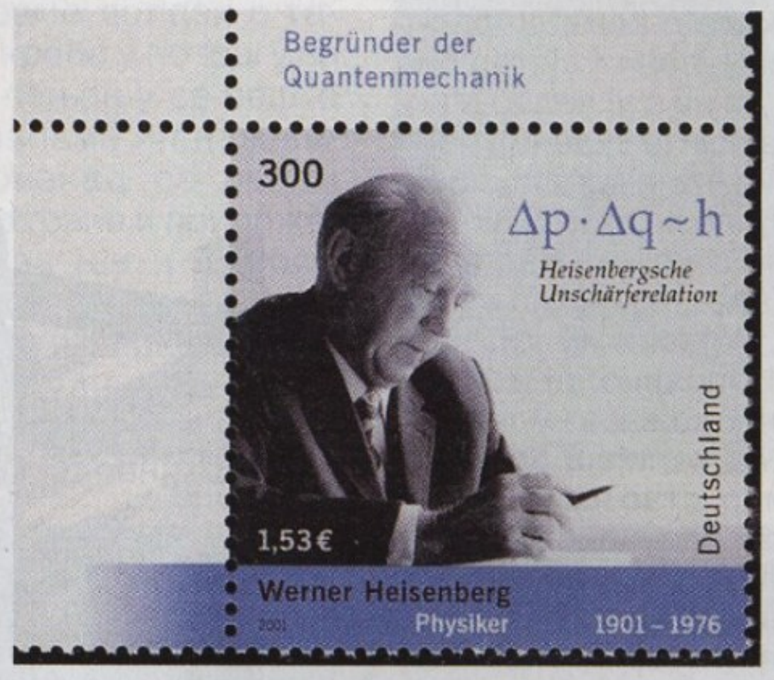

Марка с ликом Вернера Хајзенберга – творца начела неодређености

могућности да имамо тачне почетне податке. Као мокар сапун, неодређеност нам увек исклизне из руке. Тиме је доведен у питање један од основних постулата не само класичне физике већ и дотадашње науке – детерминизам. Пре тога, природа нам је изгледала врло сложено, али била је потпуно одредљива. Сасвим другу слику природе донело је Хајзенбергово начело неодређености.

Невероватно, али истинито

Квантна механика такође предвиђа да пре него што се неки квантни систем посматра, он се налази у суперпозицији свих могућих стања. На хиљаде огледа је показало да атоми и друге сићушне честице заиста постоје у више стања. Тек посматрање или додир с околином даје честици одређена својства. По „Копенхагенској школи" ништа није стварно док није мерено, посматрано. Осим тога, извођач огледа на неком електрону мора пре огледа да одлучи не само коју његову особину жели да посматра, него и да се определи да ли ће електрон бити талас или честица. То је наметнуло питања шта су заправо атомске честице и шта је уопште физичка стварност. Архитекте квантне механике жртвовали су објективну реалност, што је било предмет највећих научних расправа у 20. веку, а извесно је да ће се оне наставити и у 21. веку. Чињеница да је човек у стању да доведе у постојање неку од особина електрона довела је неке теоретичаре до закључка да, када је у питању цела васиона, мора да постоји неки апсолутни посматрач. Он доводи читав свет у постојање – нека је апсолутна интелигенција, Бог. У прилог оваквом тумачењу васионе иду необјашњиве вредности неких природних константи које као да су баш тако смишљене да би омогућиле наш живот. Или је у питању нека врста еволуције васионе? Ако вам ово изгледа чудно, уврнуто, шта рећи за тумачење помоћу „многих светова"? Ова теорија заговара да сваки пут када је честица приморана да донесе одлуку – васиона се дели на паралелне светове. Наш је само једна плетеница у снопу могућих стварности.

И, као да ни то није било довољно, квантна механика из света уклања и појам узрочности. Размотримо један радиоактивни атом и претпоставимо да се распао. Шта је изазвало његов распад? У свету лорда Келвина (и Ајнштајна) морао би да постоји неки разлог – можда неко слабашно таласање атома. Али свемоћни принцип неодређености забрањује постојање било каквог утицаја мањег од атомског h пакетића. Зато, када се атом распада, то је потпуно случајно, без икаквог разлога. Распад се рађа из h пакетића неодређености и немогућности да пре посматрања било која вредност има било коју одређену вредност, па и ону нулту. Ајнштајн никада није могао да прихвати такву стварност и провео је остатак живота тражећи излаз из квантног света.

Међутим, победила је нова теорија јер има велику моћ објашњавања појава. Мада је заснована на вероватноћи и статистици, показала се као најмоћнија научна теорија. Квантна механика успешно тумачи појаве, од тврдоће метала до одговора зашто Сунце сија. Она може да објасни појаве за које вероватно нисте ни мислили да треба да се објашњавају, као што је одговор на питање зашто не пропадамо кроз под. Она стоји иза свих најнапреднијих технологија данашњице од микроталасне пећнице, ласера, DVD и хард дискова до – хидрогенске бомбе. Свуда је присутна и Планкова константа h.

Хајзенбергов принцип неодређености говори нам да чак и празан простор, вакуум васионе, може да садржи довољно неодређености да уопште није празан – да материја и енергија могу да настају ни из чега. Изгледа да је тачна изрека да све добре ствари долазе у малим паковањима.

Тако је 20. век, који је почео с поуздањем у извесност, завршио у узнемирујућој неизвесности и неодређености. Још један доказ да човек никада не би требало да буде претерано сигуран и поносан на своје знање. Иако оно непрестано расте, наше незнање је много, много пута веће ■

Горан Војиновић

СЛИКАРИ СУПАРНИЦИ

КРАЉЕВИЋ

Кад год су се током историје у истом граду, у исто време појавила два изузетно надарена и успешна сликара, знало се шта следи – жесток рат на уметничком пољу!

Супарници који су се међусобно признавали започињали су борбу речима попут „незналице” и „сотоно”, а потом су прелазили на борбу делима. Док су их присрасни критичари у томе подстрекивали, публика се питала ко ће бити бољи.

Доба високе ренесансе, почетком 16. века, кад се иначе неговао такмичарски дух у украшавању градова, обележило је супарништво између два генија – Леонарда да Винчија и Микеланђела Буонаротија. Иако се и за једног и за другог веровало да стварају захваљујући божанском надахнућу, нису се могле замислити особе које су се више разликовале по нарави, изгледу, опхођењу... Према сведочанству савременика, Леонардо је био тип светског човека, лепог изгледа, љубазан и отменог понашања, за разлику од Микеланђела који је припадао типу усамљеног генија који због својих особина није био омиљен код људи.

Преку нарав Микеланђело је показивао још у школским данима кад је непрестано изазивао другове на такмичење у цртању, да би се потом ругао њиховим радовима. Своју ћуд није променио ни после кобног дана кад му је друг у бесу песницом поломио нос и обележио га за цео живот. Напротив, постао је тежак човек који никога није трпео, већ је живео у завади са свима, па и са самим собом. Леонарда, који се истицао лепотом, атлетском грађом и краљевским држањем, замрзео је чим га је први пут угледао. Од непознатог аутора остало је сведочанство о њиховом сукобу. Једног дана Леонардо је с пријатељем шетао улицама Фиренце кад га је неколицина грађана, која је стајала испред цркве Санта Тринита, позвала да им протумачи смисао Дантеовог текста о коме су расправљали. Чувени мајстор би то учинио да није угледао Микеланђела који је туда случајно пролазио, па је предложио: „Микеланђело ће вам објаснити стихове о којима расправљате.” Тада је зачуо љутит одговор: „Објасни им ти, незналице. Направио си модел за бронзаног коња, а ниси био кадар да га излијеш већ си, срам те било, стао на пола пута!” Збуњен, Леонардо је поцрвенео, а Микеланђело је одлазећи довикнуо: „А они милански кљукани гусани мислили су да си ти за тако нешто способан!” После ових речи које су се дуго препричавале, постало је јасно да је рат између два генијална уметника објављен.

И ПРОСЈАК

Ипак, људи су се питали шта је заправо толико изазвало Микеланђела. Да ли му је, неугледно одевеном, засметало што стоји поред Леонарда који је у дивној, ружичастој туници, и с негованом дугом косом и брадом, напросто блистао? Да ли му се учинило да му се окупљено друштво подсмева или је схватио да пред собом има супарника који је толико добар у свом послу и толико омиљен да ће му бити тешко да помрачи његову славу? Сукоб се продубио приликом следећег сусрета. Пошто је угледао Леонарда како по обичају шета окружен пријатељима, Микеланђело му је добацио: „Гле, краљевић са свитом!" Али, овог пута враћена му је отровна стрелица: „Краљевић увек сретне просјака!"

У то време, 1505. године, Микеланђело је већ освојио град као скулптор – годину дана раније исклесао је џиновску статуу Давида због које су му се и познати и непознати људи клањали на улици, а кнежеви скидали капу. Међутим, од када је Леонардо започео израду картона (цртежа у пуној величини) за фреску „Битка код Ангијарија", задивљени посматрачи су изјавили да је он први уметник Тоскане. Да би преузео то признање, Микеланђело је прихватио понуду Великог савета – Синьорије – да за исту салу наслика неки призор из историје града, и то за износ од три хиљаде дуката (мање од трећине новца који је добио Леонардо). Фиренца се поделила на два табора!

Кажу да је Леонардо са завишћу посматрао постављање Микеланђеловог Давида на главном тргу у Фиренци.

Ипак, сви су ценили храброст скулптора који је пристао да сликом „Рат с Пизом" одмери снаге с конкурентом за кога се знало да му на пољу сликарства нема премца. Кад је након две године детаљних припрема Леонардо почео да слика, изабрао је стару технику енкаустике о којој је податке нашао код Плинија. Нажалост, показало се да је поступак непостојан: боја помешана с воском топила се и цурила. Овог пута Микеланђело није замерио Леонарду због прекинутог посла, напротив – изразио му је своје жаљење, после чега су закопали ратне секире.

Неморални моралисти

За разлику од „краљевића и просјака", који су се сукобљавали и сами мирили, утицај критичара у стварању супарништва постајао је током времена све изразитији. Ко зна да ли би у 18. веку у Француској сликари Буше и Грез водили уметничку битку да није било Дидроа, једног од најутицајнијих писаца тог доба који је Бушеа оштро нападао због голицавих слика, а Греза хвалио као великог моралисту.

Као омиљени сликар краља Луја XV и штићеник мадам Помпадур, Буше је радио многе наруџбине за двор: слике, украсне паное, картоне за таписерије, узорке за порцелан, кулисе за оперу... Поред тога осликавао је лепезе, сатове, кутијице, ноје-ва јаја и давао часове сликања својој покровитељки. У исто време славни сликар успевао је да изађе у сусрет богатим приватним лицима која су преко наруџбених слика одређивала мотиве који ће бити сликани.

Публика из високог али раскалашног друштва највише је волела женске актове, „купачице", па је Буше као изговор за њихово сликање користио митолошке теме. Преко ликова богиња Венере и Дијане удовољавао је купцима и славио лепоту женског тела, и то тип лепоте који је био омиљен у то време. У доба рококоа мислило се да лепа жена треба да има складно, обло тело, нежно и готово дечје лице, бео и блистав „порцелански" тен и светлу боју косе. Поред бројних модела, Бушеу су често позирале и даме из високих кругова, као и његова привлачна седамнаестогодишња супруга. Пошто се током времена толико извештио у серијској изради „богиња", хвалио се како му модели више нису потребни.

Иако је био најомиљенији сликар на двору и међу високим друштвом, славни Буше имао је конкуренцију. За једног од његових највећих супарника дуго је сматран Карл ван Ло, кога су као првог сликара Европе примали у отменим салонима и ценили га због приказивања озбиљних и јуначких тема. Али, Дидро је 1765. године напао Бушеа да је главни кривац што је сликарство због срамних „погледа кроз кључаоницу" постало неморално. Као узоран пример истакао је сликара Греза и тако је настало ново љуто надметање.

Дидро је замерао Бушеу да због свог „нечистог укуса" и „искварeног срца" ствара слике које уносе немир у чула и подстичу разврат. Оптужио га је да се не обраћа пристојним људима, већ распуштеној омладини која жели да гледа разголићене бокове и груди. Своје тврдње доказивао је чињеницом да се међу његовим фигурама не могу наћи оне које личе на античке статуе, док је за бројне богиње смислио ново име – љупке представнице полусвета. Дидроу су посебно сметали амори јер међу њима није било ниједног детета које би, на пример, учило лекцију, читало, писало...

Насупрот Бушеу, Дидро је истицао Греза као сликара чије дело може да поучи и подстакне врлине у човеку: „То је морално сликарство! Није ли предуго четкица служила греху и злу? Храбро, мој пријатељу, стварај од сликарства морал!" Да хвалоспеви нису остали без одјека, видело се по томе што су грађани Париза трчали да као чудо виде Грезову слику „Сеоска вереница" и остале у истом духу, „Кажњени рђави син", „Очево проклетство"...

Међутим, осим дела која су имала моралну поуку и којима је требало да се утиче да се промени свет, Грез је урадио низ женских ликова на сликама „Разбијени

крчаг", „Сломљено огледало" које могу двосмислено да се тумаче. Због прикривене раскалашности назван је лицемером и аморалним моралистом, посебно кад се сазнало да му је за те радове позирала његова супруга. Али, није само Грез играо двоструку игру. У исто време док је строго моралисао, Дидро је писао једну књижицу у којој се залаже за слободну љубав.

Покољ сликарства

Већ у наредном, 19. веку, на уметничкој позорници Париза појавили су се нови супарници

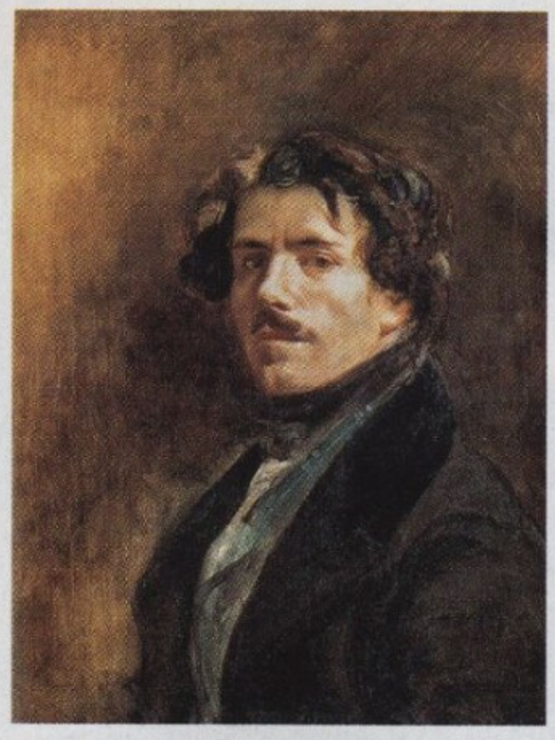

Делакроа

„Турско купатило", слика Жана Енгра означила је прекид непријатељства са Еженом Делакроа.

који су водили битку око питања шта је у сликарству важније: цртеж или боја? Док се романтичар Ежен Делакроа залагао за боју и тврдио да је сиво највећи непријатељ сликарства, његов огорчени противник Енгр говорио је да је слика добро насликана уколико је цртеж добар. Њихов жесток сукоб подстицали су пристрасни критичари који су поред тога водили свој рат. Већина је ране радове ових уметника изложене у Салону називала „жалосним мазаријама", „делиријумом болесног ума", „покољем сликарства" (због Делакроове слике „Покољ у Хиосу" из 1824. године)... Док је Делакроа одолевао критикама и одлазио на пријеме где је бранио своје ставове, Енгр је почетни неуспех доживео као велику срамоту, па је размишљао да напусти „незахвалну" домовину. То је нешто касније и урадио: вратио се у Рим, град у коме је некад живео као стипендиста, али до тада није пропуштао ниједну прилику да се разрачуна са својим највећим противником.

Пошто се залагао да сликари морају да доведу технику цртања до савршенства, Енгр је у једном салону дочекао Делакроа грдњом: „Господине, цртати значи бити пристојан, цртати је питање части!" Желео је да свог млађег колегу убеди како је припадање струји романтичара, „колориста", велика заблуда, чак и помањкање доброг укуса. Јер, по њему, само се помоћу чистих линија могла верно, „ропски", копирати природа, а тада се нипошто нису смеле употребљавати претерано јарке боје. Енгр је наглашавао: „Радије будите сиви него шарени!" Међутим, кад је увидео да Делакроа мисли супротно, и да га још и критикује како лоше користи боје јер их наноси „као сируп по добро печеном колачу", он се наљутио. Свог супарника назвао је сотоном у сликарству и незналицом који не слика четкицом већ пијаном метлом.

Али, Делакроа нико на свету није могао да разувери да боја у сликарству не значи све и да се слика не ствара помоћу маште. Своје ставове посебно је учврстио 1832. године кад је, после пута у Алжир и Мароко, открио чудесан Оријент. Сликао је „Јеврејску свадбу у Алжиру", „Алжирске жене у харему", а пошто се у харемским одајама све шаренело од украса и раскошне свиле, боје на његовим платнима постајале су све изразитије. Колико га је изглед далеких земаља очарао, видело се по томе што је, иако слабог здравља, сликао непрекидно, попут манијака. Говорио је да у машти има композиција за још два живота, па се све дуже задржавао у свом прегрејаном атељеу. Међутим, и даље се дешавало да га на изложбама и конкурсима без разлога одбијају, због чега се сумњало на разна подметања, нарочито од када му је и Пол Деларош, сликар историјских композиција, постао отворени непријатељ. А шира публика? Она се у сусрету с генијем показала као „сат који касни", како је рекао чувени песник Бодлер, иначе Делакроов ватрени обожавалац. До промене је дошло тек 1855. године, на Светској изложби: с разних страна сакупљене су бројне Делакроове слике и постављене у једну салу, па је публика и критика коначно могла да схвати овог изузетног мајстора. На изложби су одлично примљена и Енгрова дела, и том приликом дошло је до помирења између два дугогодишња супарника. Касније, кад је у осамдесет четвртој години сликао „Турско купатило", Енгр се присећао некадашњег противника, који је носио „сунце у глави и буру у срцу", и прихватио је неке његове поуке.

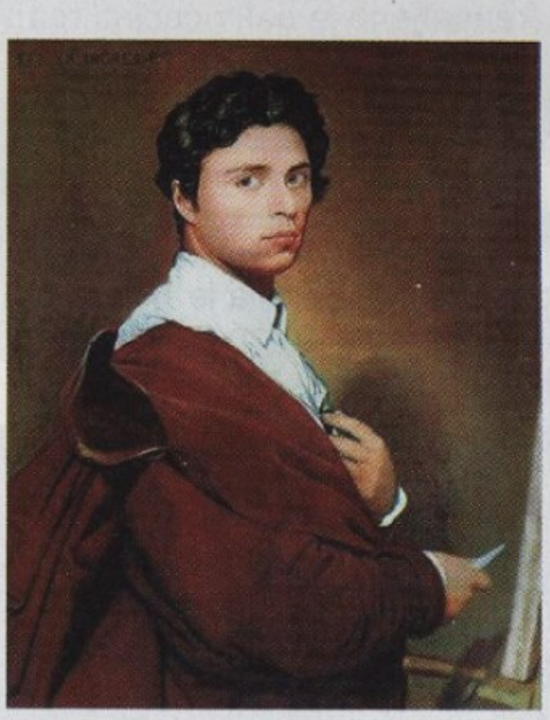

Енгр

У модерном сликарству мноштво нових супротних идеја и стилова створило је простор за нове сукобе. Чак је и Салвадор Дали, који је за себе говорио да је савршен сликар, без конкуренције међу безнадежно лошим савременицима, нашао једног посебног. Често је напао Пабла Пикаса и чудио се како тај „монструозни тип може да слика по сто слика на дан", док је њему, који вредно ради, потребно годину дана за једну слику? При том је наглашавао како је у предности јер поседује непроцењиву вредност – шиљате бркове који му служе као антене преко којих прима обавештења директно од Бога. У том поређењу закључио је да је Пикасо засигурно „демон стварања", чиме га је ипак признао као супарника.

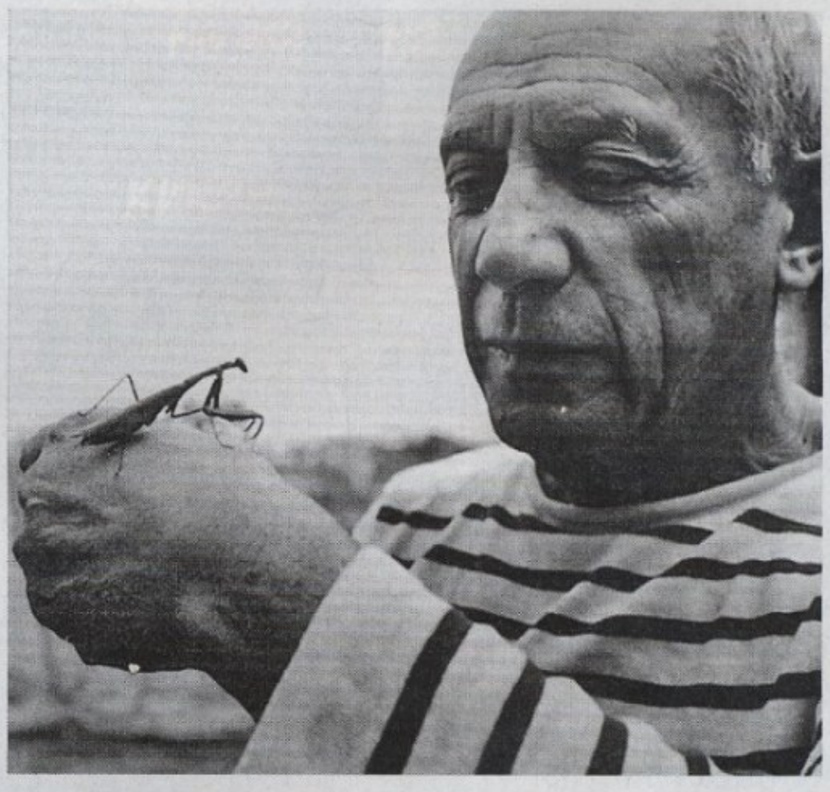

Пикасо с богомољком

Дали с дивљом мачком

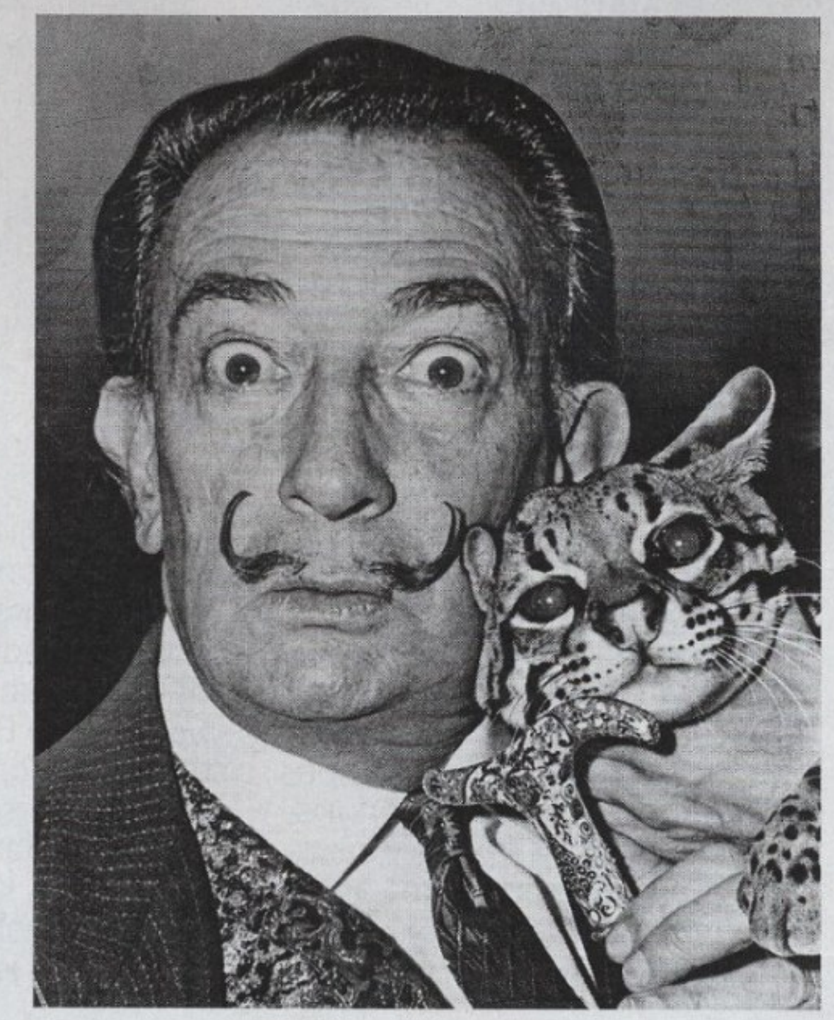

Бројни примери из прошлости доказали су да такмичарски дух и ликовна борба јачају сликаре и воде их ка напретку, али и да на уметничкој позорници има довољно места за све који су надарени ■

Весна Живковић

СТРАХ И ТРЕПЕТ АНТИКЕ

Сматрали су их немилосрдним, злоћудним, неустрашивим. Једни су долазили с мора, на дугим бродовима, нешто већим од гондола, други су ишли копном, водећи своје породице са собом. Носили су килтове, копља, кратке мачеве и округле штитове. Најнеобичније су им биле кациге: од платна или испреплетаних пера, али увек с роговима попут оних викиншких. Харали су средоземним приобалним земљама око 1200. године пре наше ере. Ко су били ови ратници? Одакле су дошли? Куда су се упутили? Гусари пљачкаши, сурови ратници, незадрживи уништитељи великих народа и градова Старог истока, или борци за сопствени опстанак? Можда од свега помало.

„Мрачно доба" Старог истока

Како бележе новија истраживања, око 1200. године пре наше ере политичка карта Леванта (простор данашњих држава Израела, Либана, Јордана, Ирака и делом Сирије) претрпела је значајне промене. Хетитско царство, до тада веома снажно, потпуно је нестало, док су микенска Грчка, Троја, Кипар, као и неколико околних јаких градова, попут Угарита и Емара, пропали отприлике у исто време кад се и краљевство Египта свело на најуже границе до тада, изгубивши власт над Нубијом и Синајем. У касном бронзаном добу нестанак неког народа или града, или чак и више њих одједном, није био ретка појава. Пољопривреда, а самим тим и опстанак, зависили су од природе: неколико неуспелих жетви у низу, природне катастрофе или једноставно исушивање природних извора могло је да буде повод променама. Ипак, кад је невоља прошла, јавило се неколико нових држава и нових народа што нас наводи на закључак да је нека трећа страна ту умешала прсте.

Пре него што су се отиснули на море, постојбина Шердена била је Сардинија. На слици је њихова необична камена грађевина у Баруминију.

НАРОДИ С МОРА

Због недостатка података, ни нама данас не остаје ништа друго него да претпостављамо о „народима с мора". Можда и нису, као што се првобитно мислило, одговорни за уништавање готово половине тадашње политичке карте Старог истока, али њихово постојање и удео у историји не доводе се у питање

Поклопци саркофага нађених у Израелу припадали су највероватније народу Пелешт, како их назива фараон Рамзес III.

„Гомила народа, наоружаних најгорим намерама, долазила је с великог зеленила, са севера", говоре египатски извори. „Зеленило" је за Египћане било море, па их зато и ми данас зовемо „народи с мора". „Ради се о средоземним народима, морепловцима и ратницима, а о њима нам говоре неки записи између 14. и 10. века пре наше ере",

Бронзана лађица урађена по угледу на оне којима су стизали народи с мора.

објашњава Ђовани Батиста Ланфранки, професор историје Блиског истока са Универзитета у Падови. А да су били неустрашиви, потврђује и углед који су уживали: у 12. веку пре наше ере хетитски краљ Шупилулиума II писао је Амурапију, краљу Угарита (града на обали данашње Сирије) да се чува *„Шикалаја* који живе на баркама". Ништа није вредело: документи Хетита из нешто каснијег доба помињу пад античког сиријског града. Може ли се појавом ових народа објаснити мрачно раздобље Старог истока?

Продор „народа с мора" објашњава Леонардо Мелис, аутор једне књиге о пореклу ових народа. „Силовитим налетима народи с мора су 1200. године пре наше ере потпуно избрисали царство Хетита, Трoју (у Турској), Угарит, Сидон, Библос и Тир (све на обали данашњег Либана) и неколико градова грчког полуострва и Египта, почистивши пред собом и микенско краљевство", тврди Мелис.

Међутим, многи историчари не мисле тако: „Сматрати да су ови ратници, ма колико способни, могли да делују попут атомске бомбе на нестанак читавих градова, пад Хетитског царства, прекрајање фараонове империје, просто није прихватљиво", тврди Раимондо Зука, професор историје и археологије античког Средоземља на Универзитету у Сасарију. А шта кажу историјски подаци?

Порекло

Њихово постојање бележе, између осталих, и два египатска фараона која су владала приближно у време тих великих политичких промена. Меренптах (1224–1204? пре наше ере) описује да је у бици с Либијом победио, поред Либијаца, и њихове савезнике који су долазили из разних земаља. Помиње имена неких од њих: Шерден, Еквеш, Тереш, Шекелеш и Лука. Неколико деценија касније, Рамзес III (1184–1150. пре наше ере), поред поменутих, навод и: Тјекер, Пелешт, Вешеш и Денјен. Рамзес се навелико хвалио победом над њима, а да победу нико не би заборавио, подигао је храм у близини Тебе, у Мединет Хабуу, с бројним натписима, рељефима и сликама својих победа. Китњастим књижевним језиком, као што је био обичај код фараона, каже да су „народи с мора" били незаустављиви – све док нису дошли до Египта.

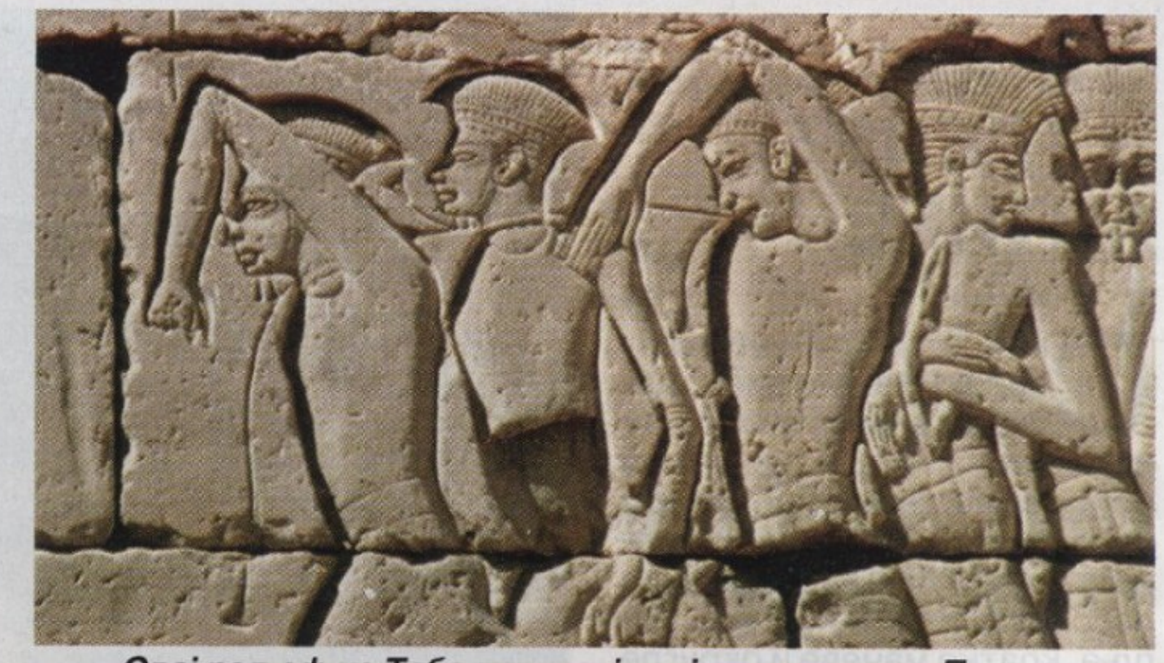

Овај рељеф из Тебе приказује војнике племена Пелешт које су заробили Египћани.

Египатски извори оставили су нам оскудне податке о називима ових народа. Неке од могућих транскрипција су ове:

Меренптах (1224–1213–1204)		***Рамзес III (1184–1150)***	
Šrdn	*Шерден*	*Šrdn*	*Шерден*
T(w)r(w)š	*Тереш*	*(Trš?)*	*Тереш*
Škrwš	*Шекелеш/Шикалају*	*Škr(w)š*	*Шекелеш/Шикалају*
3kwš	*Еквеш/Акаиваша*	*Tjkr*	*Тјекер/Закала*
Rwkw	*Лука*	*Prst*	*Пелешт/Филистејци*
		Wšš	*Вешеш*
		Dnun	*Денјен/Дануна*

„Египатске приказе не можемо увек да узимамо здраво за готово", објашњава Ланфранки. „Често се дешава да противничку страну прикажу као губитника, чак и кад је битка имала нерешен исход." Занимљиво је, међутим, што су на храму осликани различито обучени војници који припадају једној страни. То нам указује да је „народе с мора" чинила шаролика група различитих култура које су се понекад бориле и на различитим странама. Још од 14. века пре наше ере „народе с мора" помињу и као учеснике битке код Кадеша (између Египћана и Хетита) и то – на обе стране!

Шта се, заправо, може закључити из ових прилично оскудних података? Пошто су неки од њих нацртани како путују с породицама у теретним колима која вуку бикови, може да се закључи да су били земљораднички народ, вероватно номади у потрази за новим стаништем. Један опис Рамзеса III говори о њима као о плаћеничкој војсци коју је чак и Египат унајмљивао. То објашњава зашто су приказивани у различитим (туђим) ратовима на различитим странама. Из египатских извора такође може да се закључи да су неке групе народа (назване „народи с мора"), погођене низом економских потешкоћа у тринаестом и дванаестом веку, постале најамничка војска за средоземне државе. Неки од њих повели су са собом и породице у потрази за бољим стаништем, а други су били нека врста пљачкаша не само на мору, већ и у приобалним подручјима. Постоји и теорија да су склапали савезе са околним народима да би добили посед који желе, а онда би издали савез и уништавали читаве градове.

Данашњи историчари углавном су опрезнији кад говоре о уделу који „народи с мора" имају у ланчаном колапсу код тадашњих народа, и то највише зато што не постоји ниједан прави доказ који баш њих везује за било који од ових тајанствених нестанака градова и народа.

„Пренасељавање, искоришћавање природних резерви и чести сукоби унутар владарских породица или са суседима, могли би да имају утицаја на пад ових великих и моћних држава", додаје Ланфранки. „Али, чак и ако нису главни учесници пропадања источних краљевстава, не може се порећи да су „народи с мора" учествовали у неким сукобима који су од почетка 12. века пре наше ере задали завршни ударац великим силама Истока."

Прапостојбина

И кад говоримо о њиховом пореклу, ствар није ништа јаснија. Рамзес III каже да су то народи који су се кретали из Сирије ка југу, морем и копном. Постоје назнаке које нам указују да потичу са источног Средоземља, можда из данашње јужне Турске или с Леванта. Научници покушавају да дођу до њиховог порекла тако што спајају називе забележене у египатским изворима с народима које бележи историја. Тек овде тумачењима никад краја. По томе, Шекелеши би могли да буду прастановници Сицилије, али исто тако и становници античког турског града Сагаласос. Тереш су онда заправо Етрурци, Пелештет Филистејци из Палестине, Лука становници Ликије (једна од области на средоземној обали данашње Турске), а Шерден у ствари Сарди, али неки не искључују ни могућност да могу да имају везе са Сардом, главним градом краљевства Лидије (данас Турска). Акаиваша (Еквеш/Аикваша) би онда по некима били Ахајци (антички Грци с Пелопонеза), а Тјекер Тројанци.

На пример, по мишљењу других истраживача, Шердени су настањивали Сардинију све до 15. века пре наше ере, о чему сведоче нураге, камене грађевине из тог доба. „Поред њиховог имена, које подсећа на име садашњих становника острва, постоји још један разлог због кога истраживачи сматрају да су Шердени населили Сардинију: војници приказани на зидовима храма код Мединет Хабуе у многим цртама подсећају на бронзане статуе из доба нурага", објашњава Зука. Доиста, велико копље, округли штит и кациге с роговима због којих су Шердени уливали страх у кости својим непријатељима, истоветни су са опремом ратника коју су израдили од бронзе они исти мајстори који су подизали нураге од 9. до 8. века пре наше ере.

„Неки од ових народа пореде се с Филистејцима о којима говори и Библија, где су описани као опаки, подмитљиви трговци", додаје Ланфранки. „Археолошка ископавања показала су да су у 14. веку пре наше ере на обале данашње државе Израел пристигли народи пореклом с Кипра и из Грчке. Сматра се да су били ратници којима је земља била додељивана као награда." Филистејци су у Израелу пустили корен и одрекли се пљачкашког живота на мору. Антички Палестинци би стога били странци који су дошли из Грчке да окупирају хебрејске земље. Ово покушавају да докажу израелски археолози који желе да истраже истину о библијској причи по којој су Јевреји настањивали Обећану земљу вековима пре Палестинаца.

Користећи се истим изворима, многи историчари тврде да ови народи потичу са запада Анадолије. „Радило се о прилично развијеном друштву које је живело у западној Турској и на острвима микенског царства", тврди Зука. „Чине их различити народи, вероватно источњачког порекла, који су често трговали са Истоком. На крају су се око 1. века стопили с народима Средоземља, нама познатим као Филистејци и Феничани."

Могуће је, такође, да су се ови народи селили са запада на исток привучени лаком зарадом (као плаћеничка војска) коју су нудила тамошња краљевства. „Мислим да су дошли са острва западног Средоземља које је у то време било велико тржиште размене робе и кретања људи", усуђује се да каже Ланфранки ■

Невена Каралић

Илустровао Горан Горски

МА ШТА КАЖЕШ

Илустровали студенти III године ФПУ у Београду, Одсек примењена графика, на предмету Илустрација код професора Растка Ћирића

Милица Алексић

НЕОБИЧАН КРАДЉИВАЦ

Током протеклог лета у граду Белвју, у америчкој држави Вашингтон, догодило се више необичних крађа аутомобила. Све су биле изведене на готово истоветан начин: власник би ујутро открио да му нема возила, а оно би касније било нађено у околини града, углавном испражњеног резервоара. То је била једина штета коју је лопов направио.

Градска полиција дала се на посао. Долазак непознатих, сумњивих лица није био забележен, на путу није било кола која су ноћу јурцала, а крађе су се ипак настављале. Чувари реда били су затечени. Такав случај још нису имали. Ступили су у везу с полицијским станицама из околних места, па чак и с колегама у Сијетлу, распитујући се о сличном искуству и тражећи савет. На питање постоји ли нека повезаност између власника или возила, одговор је био одричан. Кола су била различите марке, старости, боје...

А онда је једне ноћи, сасвим случајно, крадљивац откривен. Патролна кола лагано су обилазила град, а како је била несносна врућина, сви прозори на возилу били су отворени. Тако су, пролазећи поред једног паркираног аутомобила, чули мотор. За воланом није било никог, светла нису била укључена, па су стали. Тек кад су осветлили унутрашњост кола, видели су уснулог човека на задњем седишту. Убрзо се открило да је у питању скитница који је дошао из државе Илиноис и који спава у колима која украде и одвезе изван града. Да би лакше поднео врућину, бирао је само кола с расхладним уређајем. Само је на то трошио бензин.

Скитница је одмах ухапшен и задржан у притвору до изрицања казне у затвору без расхладних уређаја ■

СУДБОНОСНО „ДА"

О Дагласвилу, месту недалеко од Атланте, главног града савезне америчке државе Џорџија, прича се већ неколико месеци у целој земљи. Тачније, прича се о двоје младих мештана који су својом пустоловином довели Дагласвил у жижу јавности. А то им никако није била намера.

Наиме, деветнаестогодишњи Адам Сатон и годину дана млађа Ерика Брас одлучили су да побегну од куће и да се венчају у оближњем Остелу. Наводно, родитељи су се противили њиховој вези, а они нису могли једно без другог. Изнајмили су лагани спортски двокрилац с пилотом и 24. јула полетели с малог аеродрома обавијеног тамним облацима. Пошто је знао да ће лет бити кратак, Адам је одлучио да одмах запроси Ерику. Из џепа је извадио прстен, нагнуо се према њој и само што је изговорио „Хоћеш ли да се..." осетио се удар и зачула се шкрипа. Због смањене видљивости пилот је, летећи ниско, закачио димњак оближњег магацина и авион се убрзо нашао на земљи. Срећом, и двоје младих и пилот прошли су само с лакшим повредама. Ипак су превезени у болницу где су задржани неколико дана. Речи просидбе које нису изговорене до краја у авиону чуле су се у болници. Ерика је рекла „да", али свечани чин биће обављен касније јер се после несреће њихови родитељи више не противе њиховој вези ■

МЈАУ = АВ, АВ!

У лондонском листу „Тајмс" 1957. године међу занимљивим вестима објављена је и ова: „Пас по имену Пуфи је мешанац стар око годину дана и власништво је госпође Лицлигхоф из околине Лондона. Уместо да лаје, Пуфи се оглашава мјаукањем. Госпођа Лицлигхоф каже да је то сасвим разумљиво јер је пса отхранила мачка, заједно са својим младунцима" ■

Вид Рајин

Мања Лекић

ДА ГА НИКО НЕ ПРЕПОЗНА

У аналима америчке полиције један провалник из двадесетог века води се као „посебан". Нису га тако одликовала недела која је починио, а ни казна коју је добио. Јер, Роберт Мерлин, како је име преступнику из Вудстока, починио је седамнаест провалних крађа.

Посебним га чини начин на који их је изводио. Наиме, кад је ухваћен на делу, тада четрдесетогодишњи Мерлин био је сасвим наг. У крађе је увек ишао тако, неодевен.

– На тај начин желео сам да избегнем могућност да ме неко препозна по одећи и пријави полицији – објаснио је провалник. – Мислио сам да сам тако безбедан. Наг и обучен човек није исто ■

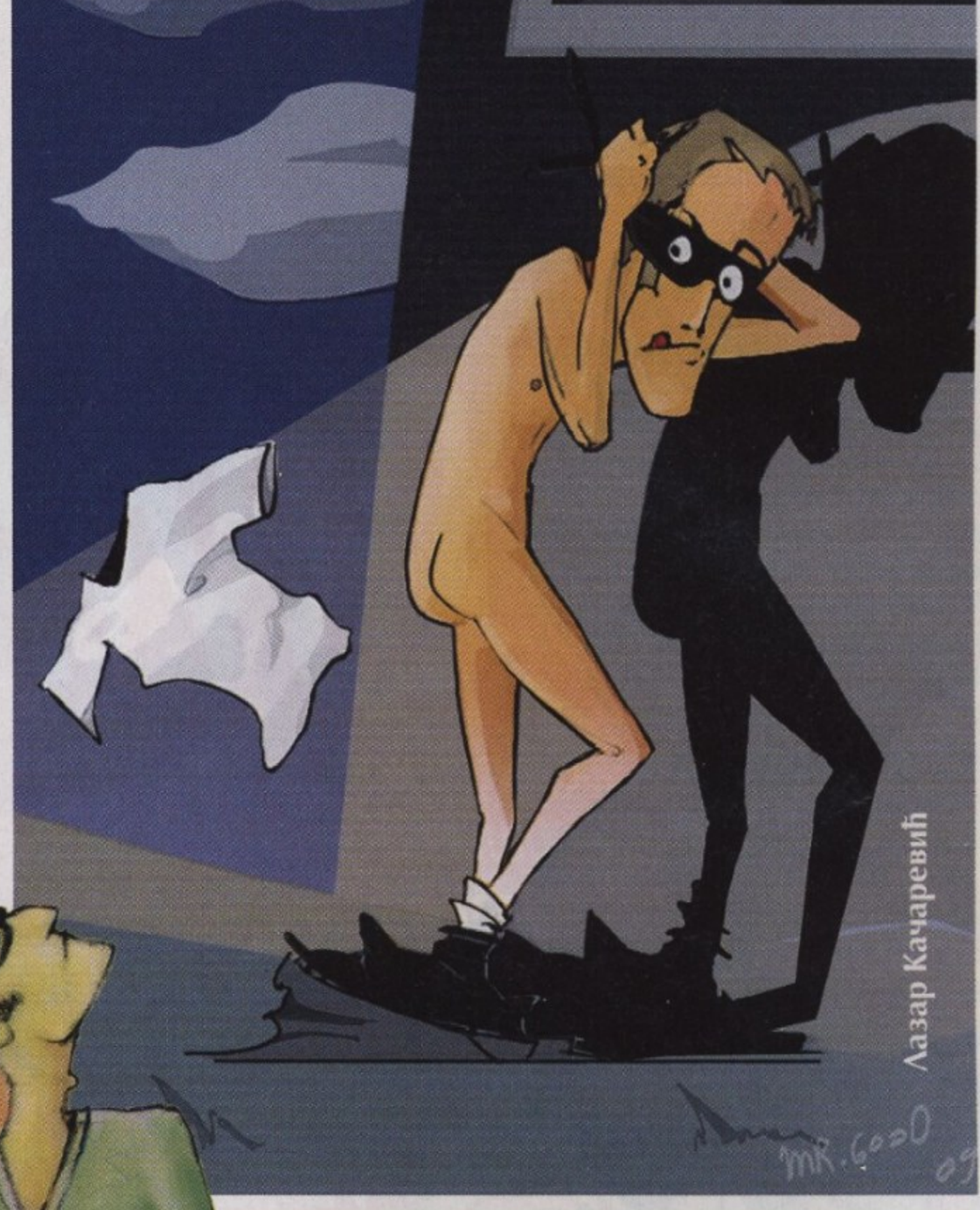

Лазар Качаревић

Марица Кицушић

ГЛАДОВАЊЕ КАО СПАС!

Кад је у једну болницу у Лиону, трећем граду по величини у Француској, допремљен изгладнели постарији мушкарац, особље је помислило да је у питању неки бескућник.

Али, убрзо су сазнали да изгладнели човек није луталица без крова над главом већ бивши професор у средњој школи Андре Ферар, с којим је у пратњи стигла његова супруга која је и упутила позив хитној помоћи.

Господин Ферар био је у тешком стању јер пуна 72 часа није ништа јео. Разлог није ни тешка материјална ситуација, ни болест, већ побуна. Бивши професор одбијао је да једе сплачине, како је рекао, које је спремала његова супруга сакупљајући рецепте у телевизијским емисијама.

– Некада је кувала фина и укусна јела, а сада она која ни на екрану не изгледају лепо. Настави ли тако, ја ћу радије да гладујем него то да једем – изјавио је господин Ферар кад се опоравио после неколико инфузија ■

Живот пише ДРАМЕ

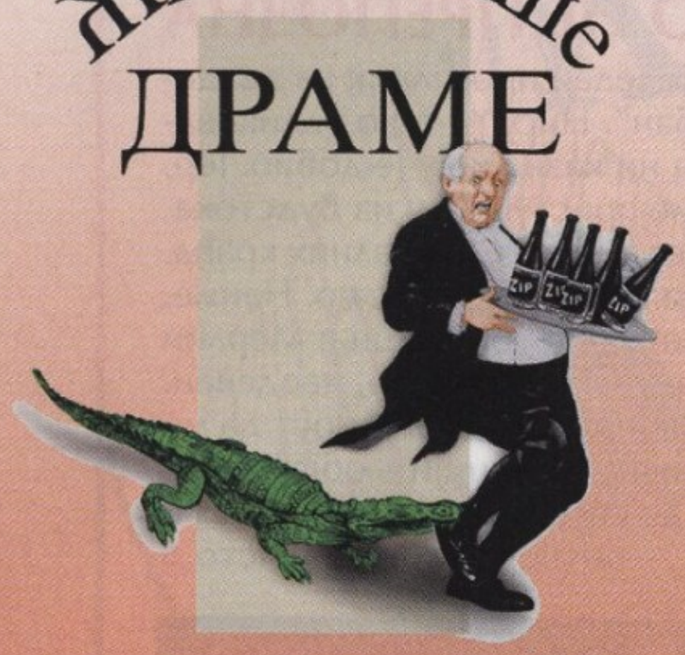

После развода родитеља, путовао је Америком мало са оцем, мало с мајком и зато није чудо да је већ у четрнаестој години напустио школу и одлучио да се бави ни мање ни више него – боксом! У томе је имао успеха, јер је постао шампион Калифорније у својој категорији, победивши у двадесет два меча од укупно двадесет пет. Из тог времена остала му је и успомена која га је увек подсећала на дане дивље младости. Сломљен нос.

Џон се у осамнаестој години оженио први пут. Касније ће имати још четири брака и исто толико деце, као и велики број љубави.

Глумац, новинар, сликар

Отприлике у исто време прекинуо је боксерску каријеру и започео глумачку. Одиграо је неколико мањих улога у бродвејским представама. Међутим, убрзо су му досадили и брак и глума, па је отишао у Мексико и придружио се једној коњичкој јединици. После краћег времена заситио се и војничког живота, па се вратио у Америку. Пошто је имао смисла за писање, једно време радио је у Њујорку као новинар. Пут га је потом одвео у Европу – Лондон и Париз – али не као дописника, већ као студента сликарства. Касније, кад је већ постао познат редитељ, често је говорио да је сликарство његова једина права љубав. Нажалост, боравак у Европи неславно је завршио јер је Хјустон једно време

Ако постоји човек за чију би се биографију могло рећи да је „као из филма”, онда је то амерички филмски редитељ Џон Хјустон (1906–1987). Био је крупан човек, висок метар и осамдесет осам центиметара иако је као дете био веома болешљив, па је неко време провео чак и у санаторијуму. Имао је ирске и шкотске крви, а постоји прича да је месташце у ком је рођен (Невада, држава Мисури) његов деда добио играјући покер!

ПОВЕЋА ФИЛМСКА БАКЉА

Јак ветар који је дувао ка обали почео је да гура упаљену скелу међу многобројне јапанске рибарске бродиће укотвљене у малом сеоском заливу где су све куће биле од трске и хартије

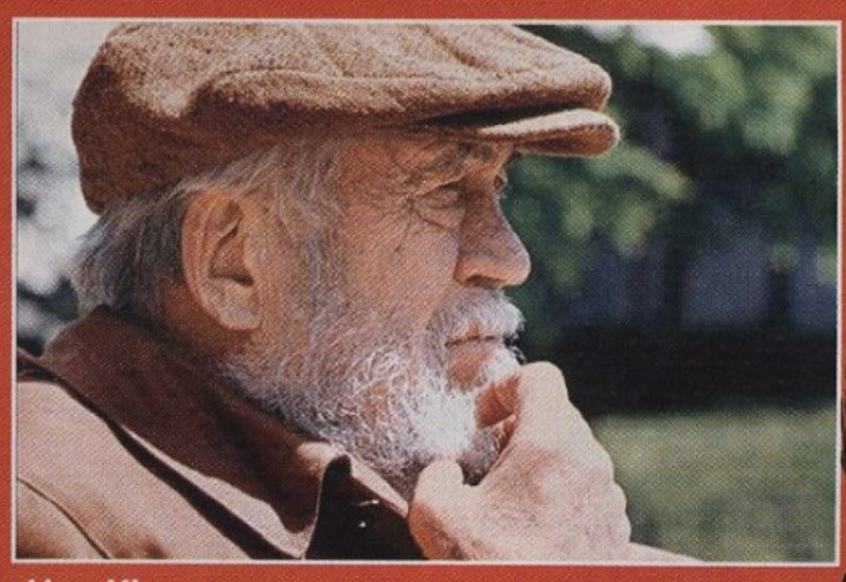

Џон Хјустон

живео у потпуној беди и једино решење било је повратак у Америку. Тада се коначно посветио филму, у почетку као писац за предузеће „Warner Bros". Како је утисак који је оставио био изузетно повољан, ускоро је добио прилику да дебитује и као редитељ. Реч је о филму „Малтешки соко" (1941) са Хамфријем Богартом у главној улози, који многи критичари сматрају најбољим детективским (криминалистичким) филмом свих времена. Уследило је и неколико представа на Бродвеју, а онда је Америка ушла у рат и Хјустон је мобилисан. Снимио је више документараца, између осталог и контроверзни „Нека буде светлост" (1946) у коме се бавио психичким траумама војника. Занимљиво је да се те године још једном вратио Бродвеју, и то с представом „Нема излаза" по тексту Жан-Пола Сартра. После тога коначно се потпуно посветио филмској режији. Током следеће четири деценије снимио је готово исто толико филмова (на некима није био потписан) међу којима су и „Благо Сијера Мадре" (1948), „Острво Ларго" (1948), „Џунгла на асфалту" (1950), „Афричка краљица" (1951), „Мулен руж" (1952), „Моби Дик" (1956), „Варварин и гејша" (1958), „Неприлагођени" (1961), „Ноћ игуане" (1964), „Одсјаји у златном оку" (1967), „Град изобиља" (1972), „Човек који је желео да буде краљ" (1975), „Под вулканом" (1984), „Част Прицијевих" (1985), „Мртви" (1987)... У педесетак филмова појавио се и као глумац, често непотписан. Освојио је два Оскара, за сценарио и режију филма „Благо Сијера Мадре", и добио још тридесетак других награда. Умро је 1987. године од последица упале плућа током снимања филма „Мистер Норт" (1988) његовог сина Денија Хјустона. Хјустонов отац Волтер („Благо Сијера Мадре") и кћерка Анђелика („Част Прицијевих") награђени су Оскарима за филмове које је Џон режирао. У читавој историји филма то никада никоме није пошло за руком. Кад је сенатор Џозеф Макарти почео свој злогласни „лов на вештице" тражећи комунисте у филмској индустрији крајем четрдесетих и почетком педесетих година 20. века, Хјустон је био један од ретких који су дигли глас против прогона колега. Нешто касније (1954), потпуно разочаран политичким приликама у САД, узео је ирско држављанство.

Варварин и гејша

Глумац Пол Њумен назвао је Џона Хјустона „ексцентричним ексцентриком". Осим што његово понашање није било у складу са општеприхваћеним правилима друштвеног живота, на снимањима су се Хјустону и његовим сарадницима често догађале невероватне ствари. Јурили су их лавови, изазивали су експлозије које само чудом нису однеле многе људске жртве... Једно од најузбудљивијих и најдраматичнијих било је снимање филма „Варварин и гејша" 1958. године. Реч је филмској причи која говори о америчком амбасадору Таузенду Харису који је био први амерички дипломата у Јапану 1856. године. Према легенди, заљубио се у гејшу Окичи која је после његовог одласка наводно извршила самоубиство. Лик Таузенда Хариса поверен је Џону Вејну, а неодољиве гејше – глумици Еико Андо. Крупни „каубојски" глумац Џон Вејн са својим грубим, неотесаним понашањем, требало је да буде супротност ситној, врло љупкој и образованој гејши, односно глумици Еико Андо. Џон Хјустон је касније признао да би било боље да никада није прихватио сценарио Чарлија Грејсона и започео снимање које ће се испоставити као проклето. Али, „Фокс" је недвосмислено изразио жељу да филм режира Џон Хјустон.
Снимање филма у Јапану било је прави ужас. Наиме, према сачуваним историјским изворима (који су преузети у сценарију), амбасадор Харис је одиграо херојску улогу у време епидемије колере у Јапану. Да би спречио ширење заразе, запалио је једно заражено село, покупио тела жртава, ставио их у чамце и све спалио у мору. У својим мемоарима под називом „Отворена књига", Џон Хјустон овако је описао снимање те сцене.

„За ту сцену направили смо велику дереглију од дванаест метара која је, кобајаги, требало да буде пуна лешева. Затим смо је запалили и преко клада отиснули с обале недалеко од јапанског села Ито. Пре поринућа једно уже, привезано за дереглију ради управљања, било је повучено дуж обале у супротном правцу од села. Уже се некако заглавило испод скеле док се спуштала у море и – прекинуло је. Запаљени сплав слободно је плутао вукући за собом дугачки део ужета за сидриште. У први мах то је било у реду. Постигли смо оно што смо желели, односно, снимак запаљене ломаче која полако нестаје у тами. А онда је јак ветар који је дувао ка обали почео да гура упаљену скелу међу многобројне јапанске рибарске бродиће укотвљене у малом сеоском заливу.

Село Ито умало није изгорело: два кадра из филма „Варварин и гејша"

Стајали смо беспомоћни посматрајући ту огромну пловећу бакљу која је бесно горела како се увлачи посред бродића. Сви бродићи имали су моторе и резервоаре с горивом. Неки су се одмах запалили. Куће у селу Ито биле су од трске и хартије, густо наслагане око залива! Једна варница могла је да запали цело село... Била би то права катастрофа. Стотине људи би настрадале. Срећом, један Јапанац, веслајући у малом чамцу с једним веслом, угледао је крај пресеченог ужета који се вукао иза дереглије. Загњурио је за њим и довукао га до обале где смо ми чекали. Прихватили смо уже и одвукли упаљену скелу даље од насеља. У међувремену су мештани угасили ватру на бродићима. Успели су то да учине само неколико секунди пре него што су се запалили моторни бродићи. Несрећа целог једног села била је спречена за длаку.

Туча и неуспех филма

А онда је почео метеж. Неки замишљају Јапанце као стоичан, учтив народ који никада не показује своја осећања. Али, ја знам како је у ствари. Полудели су. Рибари и сељаци напали су своје сународнике који су ту дошли као део филмске екипе. Тукли су их колико су могли. Туча би с времена на време престајала, да би поново избила. И ми смо се умешали. То је трајало сатима..."
Филмским критичарима није се допао филм „Варварин и гејша". Испоставило се да је то један од најлошијих филмова Џона Хјустона. Али не само његовом кривицом. Наиме, кад је редитељ предао измонтиран филм, ствар је у своје руке узео Џон Вејн. Он је имао велики утицај у „Фоксу", те је предузеће прихватило све његове захтеве за изменама. „Варварин и гејша" почео је да се приказује кад се Џон Хјустон вратио из Француске где је снимао филм „Корени". Кад је видео филм „Варварин и гејша", запрепастио се. Неке сцене су по Вејновој жељи биле поново снимљене! Џон Хјустон је схватио да је његово остварење упропашћено. Намеравао је да тужи предузеће, али је одустао. Сетио се колико је само жртава могао да однесе тај филм који је био веома, веома лош ■

М. Огњановић

ЗАШТО? КАКО?

ДА ЛИ СУ ДАНАС ВОЗАЧИ ТРКА „ФОРМУЛЕ 1” СИГУРНИЈИ НЕГО РАНИЈЕ?

Откако је 1. маја 1994. године на кружној писти у Имоли погинуо Ајртон Сена, у тркама „формуле 1” више није било несрећа са смртним исходом. Пре свега због сталног побољшавања безбедности овог једноседа, као и проширења на тркачким стазама и уклањања многих потпорних зидића. На пример, 10. јуна 2007. године Роберт Кубица задобио је само лакшу повреду главе у несрећи која би неколико година раније имала кобан исход што је заслуга уређаја у возилу које са страна сада има ојачања и савитљиве делове. Иначе, свака каросерија ових аутомобила мора прво да прође тест у лабораторији Међународне федерације за аутомобилизам. Осим тога, возачи од 2003. године носе оковратнике „ханс” који спречавају да се приликом судара удари главом у волан и ублажавају трзај главе напред-назад ■

КОЈА ЈЕ ПЛАЖА НАЈОПАСНИЈА НА СВЕТУ?

На листи коју је објавио часопис „Форбс”, најмање безбедна плажа налази се на Флориди. Њу Смирна је на првом месту због опасности да се у води наиђе на белу ајкулу (2007. године забележено је 17 напада на човека), али и због удара грома. Следе плаже на северној обали Аустралије где опасност прети од медузе Chironex fleckerii, зване морска оса, чији отров може да усмрти за свега пет минута. Последњих година морске осе усмртиле су 60 особа.

Ипак, највећи страх постоји од сусрета с ајкулом, али таква могућност је веома мала. По неким истраживањима на Универзитету у Флориди, а тичу се целог света, 2007. године било је 112 незгода које су људи доживели у сусрету с ајкулама, од којих је само једна имала смртни исход. Нешто мања опасност прети од загађених плажа на којима можемо да се заразимо. Најзагађеније су Хакс Поинт бич у Мериленду и Бичвуд бич у Њу Џерсију (обе у САД) ■

ЗАШТО БУБАШВАБЕ УГИНУ ОКРЕНУТЕ НА ЛЕЂА?

Иако у нашим кућама бубашвабе живе већ стотинама година, четири или пет врста пореклом су из тропских предела и прилагођене су да живе у прашумама. На глатким површинама као што су керамичке плочице у купатилу или у кухињи, бубашвабе се понекад окрену на леђа и не могу да се врате у уобичајен положај, па тако угину. Ипак, највећи број бубашваба угине од инсектицида. Циљ тог средства је да онеспособи рад једног ензима који код инсеката врши пренос сигнала нервним путем. Без тог ензима, јављају се грчеви мишића због којих се инсект често окрене на леђа и више не може да се врати у уобичајен положај ■

КОЈА ЈЕ РАЗЛИКА У НАДЛЕЖНОСТИМА И ПОСЛОВИМА АМБАСАДЕ И КОНЗУЛАТА?

Амбасада је представништво једне државе у некој другој држави. Запослени у амбасади негују односе с политичким властима земље у којој се амбасада налази, заступају економију, трговину и културу своје земље и одржавају дипломатске односе између два народа. Конзулат помаже својим грађанима који су се нашли у страној земљи: од издавања пасоша до склапања бракова и других административних послова. И амбасада и конзулат су такозване екстериторије: простор на коме се налазе сматра се њиховом територијом где владају њихови закони. Амбасада може да буде само једна и то у главном граду, док конзулата може бити више у различитим градовима ■

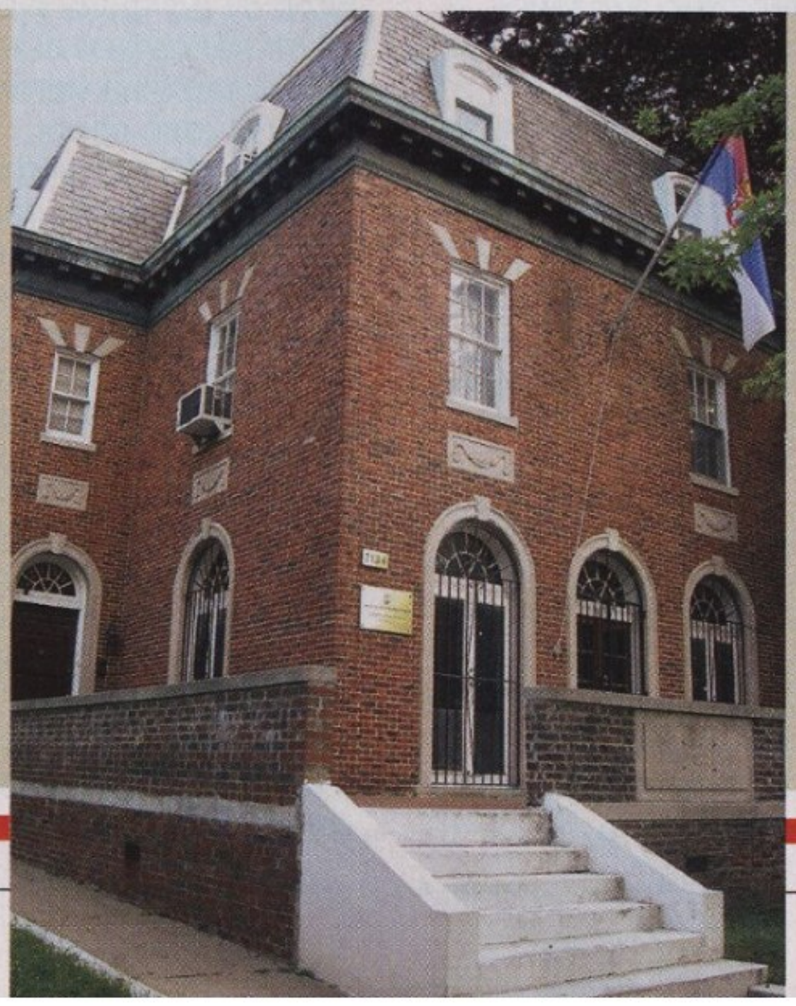

Наша амбасада у Вашингтону

ДА ЛИ СРЦЕ КОД ЧОВЕКА МОЖЕ ДА СЕ НАЛАЗИ И С ДЕСНЕ, А НЕ САМО С ЛЕВЕ СТРАНЕ?

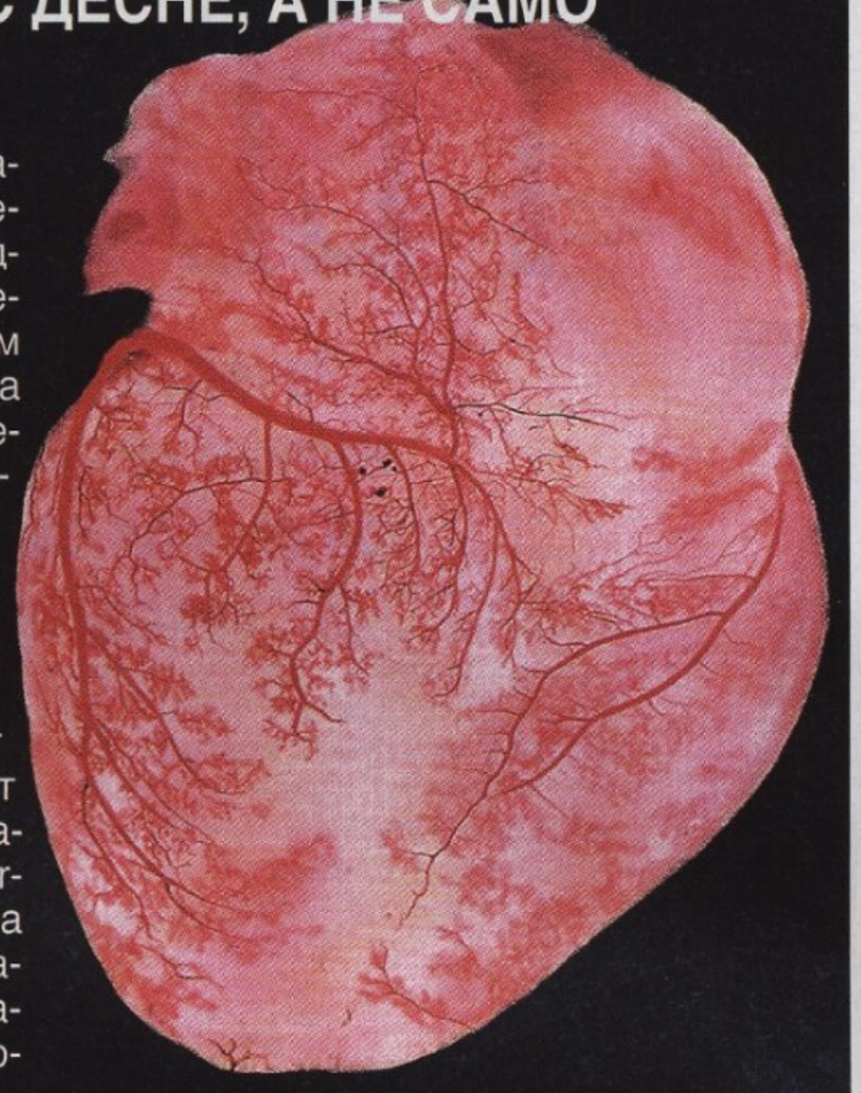

Срце се, заправо, не налази с леве стране, већ у средишту грудног коша, иза грудне кости, у удубљењу између два плућна крила званом медијастинум. Облик срца подсећа на купу с врхом упереним надоле и улево. Управо у висини тог врха лекар стетоскопом слуша откуцаје срца. Гледајући у грудну кост мршаве особе, могу да се примете мали ритмични покрети у средишту грудног коша. Отприлике на десет хиљада људи једна особа рађа се с такозваним situs inversus, положајем свих органа супротно од уобичајеног. Тако срце „куца" с десне стране. Али, то нема никаквих последица по здравље ■

ДА ЛИ ЦВРЧЦИ СТВАРНО ЖИВЕ САМО ЈЕДАН ДАН?

Цврчак је заједничко име за многе врсте инсеката из фамилије Cicacida. У најраспрострањеније спада Lyristes plebejus који током топле сезоне живи три или четири недеље. За то време се паре и размножавају. Дакле, ниједан од њих не дочека јесен па самим тим и не тражи помоћ од себичног мрава, као у познатој Лафонтеновој басни о цврчку и мраву. Поменута дужина живота тиче се, међутим, њиховог одраслог стадијума с крилима после метаморфозе из облика лутке и ларве. Пре тога цврчак је у облику ларве (без крила) живео три или четири године неколико центиметара под земљом. У роду северноамеричких цврчака постоје врсте које у тлу битишу чак 13 или 17 година. Ове периодичне врсте излазе из тла све одједном, исте године, чак у исте дане. Тако постоји могућност да већина преживи нападе грабљивица ■

КОЛИКО ЉУДИ У ОВОМ ТРЕНУТКУ ПУТУЈЕ АВИОНОМ?

Сваке године у свету авионом путује око две милијарде и триста милиона људи, што значи више од 6,3 милиона дневно (подаци су из Међународне организације за цивилну авијацију). Може се рећи да се у сваком тренутку током дана „у облацима" налази неколико стотина хиљада људи ■

КОЈА ЈЕ ИГРИЦА НАЈПРОДАВАНИЈА НА СВЕТУ?

Гледајући укупну продају до сада, први је „Покемон", направљен за „Нинтендо гејм бој" 1996. године. Игрица је продата у више од двадесет милиона примерака, али треба имати у виду да је постојала у три верзије. Конкурент за ову титулу је и „The Sims", који се појавио 2000. године, а до сада је продато осамнаест милиона игрица.

У серији видео-игрица најпродаванија је она о Супер Марију. За двадесет пет година продато је око сто осамдесет пет милиона примерака. На другом месту је нови „Покемон". До сада је продато сто милиона комада. Ако се у обзир узму и игрице уграђене у конзоле, онда рекорд припада „Супер Марио бросу" за „Нинтендо ентертејмент систем" (1985), која је и према Гинисовој књизи рекорда најпродаванија игрица с више од четрдесет милиона примерака ■

ПРЕ ДВЕСТА ГОДИНА РОДИО СЕ

РЕВИЗОР

Зачетник руског реализма највише се памти по називима три дела од којих смо сачинили наслов овог текста

Велики писац Николај Васиљевич Гоголь рођен је 1. априла (по новом календару) 1809. године у украјинском месту Сорочинци. Новорођенче је било тако нежно да су његов отац Василије Афанасијевич Гоголь (32), ситни земљопоседник из оближњег села Васиљевке, и мајка Марија Ивановна Косјаровска (18) у прво време веома стрепели за његов живот.

После Николаја, Гогољеви су добили још једног сина, Ивана, и четири кћери. Ова велика породица располагала је скромним средствима за живот. Срећом, помагао их је даљи рођак Марије Ивановне, богати спахија Д. П. Трошчински који је живео недалеко од њих, на имању Кибинци.

Године 1818. Василије Афанасијевич је одвео Николаја и Ивана у Полтаву, где су почели да уче гимназију. Нажалост, годину дана касније Иван је умро, а Николај је толико туговао да су морали да га испишу из школе и одведу из Полтаве.

Некако у исто време, у граду Њежину отворена је гимназија виших наука кнеза Безборотка, па је Василије Афанасијевич одлучио да тамо упише сина. Али, пошто је школарина била превисока за Гогољеве, Василије је успео да Николај буде ослобођен плаћања. Ни ту се није могло без помоћи спахије Трошчинског. На његову молбу, Безборотко је наредио да се младић од 1. јула 1822. године води у списку ђака „издржаваних о трошку гимназије". Тако је Николај од друге године па све до завршетка школовања похађао школу бесплатно.

Марта 1825. године Николај је доживео другу породичну

Илустровао Душан Павлић

НИКОЛАЈ ВАСИЉЕВИЧ ГОГОЉ

У ШИЊЕЛУ МРТВИХ ДУША

трагедију: умро му је отац. Као шеснаестогодишњак постао је глава породице у којој је требало да брине о мајци и четири млађе сестре.

Гоголь је у лето 1828. године завршио школовање у гимназији, а у децембру исте године настанио се у Санкт Петербургу. У престоницу је стигао с великим плановима, али су његови снови о раду за добро отаџбине потамнели чим је дубље сагледао „државну службу" тамошњих чиновника.

Николај није желео да уђе у ред тих ситних, ништавних људи. Остала му је још само једна могућност – да се бави књижевношћу. На том путу он ће се срести с великим Пушкином. О том сусрету Гоголь је маштао још у Њежину, а сада му је он изгледао лако остварљив јер се Пушкинов стан налазио недалеко од куће у којој је становао. И, Николај је једног дана отишао у посету великом песнику. Понео је велику поему у стиховима коју је назвао „Ханс Кихелгартен".

Славни песник га тада није примио, али то није обесхрабрило Гоголља. Иако за поему није добио Пушкиново мишљење, он је то дело ускоро штампао о свом трошку и под псеудонимом В. Алов.

Одзив критике био је поразан. Критичар часописа „Московски телеграф" своју негативну оцену закључио је реченицом: „Плата за овакве стихове требало би да буде чување истих у фиоци", док је лист „Северна пчела" објавио још грубљи подсмех аутору и његовом делу.

Гоголь је после тога одјурио свом књижару и још с врата га упитао да ли је распродао његову поему. Кад му је он одговорио да није, покупио је све примерке који су се затекли у књижари и код куће их уништио. Млади писац био је на ивици очајања. Изгледало му је да су сви путеви пред њим затворени. Зато је одлучио да некуд оде. Изабрао је да оде у иностранство и то с парама које му је мајка послала да плати проценат за заложено имање. Њој је у писму навео да га је безнадежна љубав према једној лепотици која га је одбила натерала на тај корак.

Паробродом је стигао до Либека и наредних неколико дана бесциљно лутао улицама тог немачког града. Кад му је постало јасно да за њега нема живота ван Русије, купио је бродску карту и истим путем вратио се у Санкт Петербург.

Познанство с Пушкином

Тако је пропала још једна Гоголъева нада. Ипак, по повратку у Русију, он се ухватио за последњу сламку – прихватио је предлог спахије Трошчинског да ради у департману „државне привреде и јавних грађевина". Целу годину службовао је као чиновник у департману, али није престао да пише.

У фебруарској и мартовској књижици „Отаџбинских записа" за 1830. годину штампана је прва Гоголъева приповетка „Басаврјук или Вече уочи Ивањдана", заснована на украјинском фолклору. После тога, он смишља и два романа: један из живота – „Страшни дивљи вепар", а други историјски – „Хетман". Пошто су одломци ових романа штампани у зборнику „Северно цвеће" и у „Литерарним новинама", у којима су сарађивали писци блиски Пушкину, Гоголъу се одједном указала прилика да буде у друштву славног песника. Тако се Николај најзад упознао с великим песником и његовим утицајним пријатељима Жуковским и Плетњевом. Плетњев му је чак обезбедио место наставника историје у Патриотском институту, у коме је био инспектор.

Охрабрен успехом, Гоголъ ускоро пише мајци: „Уместо мучног седења по читаво подне, уместо четрдесет два часа недељно, ја сада радим шест часова, а плата је чак мало већа. Уместо глупог, бесмисленог рада чију сам ништавност увек мрзео, мој садашњи посао пружа ми неисказано душевно задовољство. Ја сада радим више него икада и весео сам више него икада..."

У то време он припрема за штампу збирку приповедака „Вечери на салашу код Дикањке" која је објављена у септембру 1831. године. Тим поводом Пушкин је у листу „Литерарни додаци 'руском инвалиду'" написао: „Овог часа прочитао сам 'Вечери код Дикањке'. Оне су ме задивиле. То је она права радост, искрена, неусиљена, без пренемагања. А местимице, каква поезија, каква осећајност. Све је то тако необично у нашој садашњој књижевности да се ја још нисам освестио."

После овакве Пушкинове оцене нико више није могао да сумња да је руска књижевност у младом Гоголъу добила новог изврсног писца.

Николај Васиљевич имао је једну особину због које су му се сви дивили – пожудно је усисавао све утиске из околине. Зато је оно што је другима изгледало само занимљиво, у његовој души најчешће остављало дубок траг.

Једном су му тако испричали анегдоту о неком сиромашном чиновнику, страсном ловцу птица, који је дугом штедњом сакупио одређену суму новца и купио добру ловачку пушку. Кад је чиновник потом први пут отишао у малом чамцу у лов по ушћу Неве у Фински залив, десила му се незгода. Ставивши пушку испред себе преко чамца, толико се занео у сањарије да није приметио кад му је она склизнула у воду. Ојађени чиновник вратио се кући, легао у кревет и више из њега није устао.

Саслушавши ову причу, Гоголъ се није насмејао као остали већ се дубоко замислио. Те анегдоте о злосрећном малом чиновнику он се дуго сећао. После неколико година (1842) објавио је приповетку „Шињел" којом је, у ствари, у руску књижевност уведена сасвим нова прозна врста. О тим понижених и увређеним људима писали су многи, почев од Достојевског (једном је, наводно, изјавио: „Сви смо ми изашли из Гоголъевог 'Шињела'"), па до Чехова.

Цар одобрио извођење „Ревизора"

Николај Васиљевич је патио због друштвених неправди којих је у реакционарном режиму тадашњег руског цара, а његовог имењака, Николаја I (1796–1855) заиста било много. Он је јасно видео поткупљивост судија, грубост великаша, подлост чиновника и против свих тих појава хтео је да се бори снагом својих књижевних остварења.

Зато су се многи изненадили кад се Гоголъ од критике невеселе стварности царског режима окренуо јуначкој прошлости својих предака. Његова приповетка „Тарас Булъба", први пут објављена 1835. године у збирци „Миргород", с пуним правом може се назвати поемом љубави према отаџбини.

Слабости тадашњег режима Гоголъ је изврсно осликао у комедији „Ревизор" коју је почео па пише одмах по објављивању „Миргорода". Почетком 1836. године Гоголъ је први пут читао „Ревизора" на вечери приређеној код Жуковског, где је био присутан и Пушкин. Успех је био изванредан, а Пушкин се, како је неко забележио, „за све време читања ваљао од смеха".

Веран свом убеђењу да се комад мора одиграти на позорници, Гоголъ је одмах почео да ради на извођењу „Ревизора". Међутим, цензура је била толико

Уплашена смелошћу аутора који је одлучио да у својој комедији „сакупи на једну гомилу све што је рђаво у Русији... и једним махом да се подсмехне свему", да је одмах забранила постављање комада на сцену.

Тада је, уз помоћ Жуковског, било приређено читање комедије у двору. Цару Николају I у „Ревизору" су се веома допале спахије Бопчински и Допчински па је дозволио да се комад изведе на позорници.

Тог 19. априла 1836. године Александринско позориште у Санкт Петербургу било је препуно. Дошао је чак и чувени баснописац Иван Крилов који већ годинама није посећивао позориште. Партер и ложе блистали су од раскошних хаљина дама и златом извезених мундира мушкараца.

Публика је била навикнута да на позориште гледа као на лаку забаву и уопште није била припремљена за комад какав је био „Ревизор". Већ после првог чина на лицима присутних видела се велика недоумица. С позорнице је зрачила тако позната животна истина да је уобичајени став према позоришту ишчезао сам по себи. Смех који се с времена на време чуо у гледалишту при крају представе сасвим је утихнуо.

Кад је завеса пала, није било уобичајеног аплауза, али су се са свих страна чули гласови: једни су одушевљено хвалили аутора, а други су љутито викали: „То је немогуће, то је клевета, лакрдија!"

Почетком јуна 1836. године, сада већ чувени писац сео је у пароброд и напустио Русију. У његовом невеликом пртљагу налазио се и рукопис започетог дела које се звало „Мртве душе".

Уочи Гогољевог одласка у иностранство, Пушкин је целу ноћ преседео код њега у стану. Велики песник слушао је ново Гогољево дело. Прве главе „Мртвих душа" натерале су Пушкина на необуздан смех. Али, он је постепено био све озбиљнији и мрачнији да би на крају, с тугом у гласу, узвикнуо: – Боже, како је жалосна наша Русија!

Идеју да напише „Мртве душе" Гогољу је, још пре него што је написао „Ревизора", дао баш Пушкин. Он му је испричао како је неки пробисвет нашао начин да се брзо обогати. Наиме, тај паметњаковић је запазио да сваки спахија за своје сељаке, које је иначе могао да купује, продаје и залаже, плаћа порез између два пописа иако су многи од њих већ одавно мртви. Зато је одлучио да те мртве душе покупује будзашто и потом их заложи по много вишој цени. Тако су настали непоновљиви ликови: Чичков, Собакјевич, Манилов, Плјушкин...

Из Вевеја на Женевском језеру где се привремено настанио, Гогољ је отпутовао у Париз, у коме је тада живело много његових познаника. Ту га је почетком 1837. године затекла страшна вест о Пушкиновој смрти у двобоју. Како је на Николаја деловао тај догађај најбоље се види из овог његовог записа: „...Најсветлији тренуци мог живота

били су испуњени стварањем. А кад сам стварао, пред собом сам видео само Пушкина..."

Његова туга за Пушкином била је толико велика да је одлучио да напусти Париз. Прешао је у Италију и настанио се у Риму, али му рад на делу „Мртве душе" ни ту није ишао од руке. Зато се 1839. године вратио у Русију.

„Душа је бесмртна"

Гогољ је у јесен 1841. године најзад завршио писање драме „Мртве душе", али су тада настале тешкоће с цензуром око штампања. Писац је у Москви предао рукопис цензору Снегиреву који му је, након читања, рекао да треба да промени само неколико имена. Међутим, после дан-два исти цензор саопштио је Гогољу да рукопис мора да прегледа и цензурни комитет.

Чим је Голохвастов, председник тог комитета, чуо наслов „Мртве душе", повикао је, по причању Гогоља, „гласом старог Римљанина":

– Не, ја то никад нећу допустити. Душа је бесмртна, мртве душе нема, аутор ратује против бесмртности.

Једва су успели да му објасне да је реч о ревизијским душама, односно о пописаним а умрлим кметовима. И остали чланови цензорног комитета упорно су у рукопису тражили било какве зачкољице па су на крају једногласно одлучили да забране штампање рукописа.

Гогољ није могао да се помири са овом бесмисленом одлуком па се за помоћ обратио Висариону Бјелинском. Чувени књижевни критичар однео је рукопис у Санкт Петербург. Цензор Никитенко се сагласио да се књига штампа, али без приче о капетану Копејкину до које је Гогољу било веома стало.

Ипак, и за то је нађено решење. Писац је преправио причу, а Никитенко је потом одобрио њено штампање. Тако је крајем маја 1842. године ово дело најзад изашло из штампе.

Гогољ се разболео и отпутовао у Рим. Међутим, здравље му се тамо погоршало. Напушта Рим и путује из места у место по Швајцарској, Немачкој, Француској и Белгији. При том упорно покушава да пише другу књигу „Мртвих душа", али тај посао му није ишао.

Незадовољство радом код њега је изазивало хипохондрију. У лето 1845. године ова Гогољева болест се појачала. Он тада с тугом признаје: „Душа ми је измучена од страшне хипохондрије... Никакав умни рад није могућ јер појачава хипохондрију, а сваки други рад није рад и због тога такође појачава хипохондрију..." У таквом стању Гогољ је једног дан, спалио све написане главе друге књиге „Мртвих душа".

После неколико месеци проведених на лечењу у Карловим Варима, Гогољ се у октобру исте године године вратио у Рим. Лечење му је мало помогло и он је, не обазирући се на своје тешко физичко стање, наставио да пише.

Крајем 1851. године Гогољ се настанио у кући грофа Толстоја у Москви. Његово здравље се погоршало и сваког дана био је све слабији и потиштенији. Најзад је сасвим престао да једе, а ноћу је, немајући сна, стајао и молио се. По Москви су се пронели узнемирујући гласови да Николај Васиљевич умире.

У ноћи између 24. и 25. фебруара 1852. године Гогољ се дуго молио сам у својој соби. У три сата ујутру пробудио је свог слугу и с њим, носећи свећу у рукама, отишао у спаваћу собу. Наредио је слуги да отвори пећ, а затим је из ормана узео портфељ и из њега извадио свежањ свезака. Спустио је свежањ у пећ и потпалио га свећом.

Гогољев слуга пао је на колена молећи га да то не чини, али ништа није вредело. У међувремену, ватра је почела да се гаси. Видевши то, Гогољ је цео свежањ извукао из пећи, развезао пантљику и почео да баца листове хартије тако да би их ватра лакше захватила. Кад су сви рукописи изгорели, Гогољ се прекрстио, вратио у прву собу, легао у постељу и заплакао.

Вест о томе да је Гогољ спалио своје списе брзо се раширила по Москви. Друга књига „Мртвих душа" била је заувек уништена. Људи који су тих дана видели Гогоља схватили су да он неће преживети тај губитак. И заиста, од те ноћи он више није устајао из постеље. Николај Васиљевич Гогољ умро је 4. марта (по новом календару) 1852. године у осам сати ујутру ■

J. Радовановић

ВОЈНА ГИМНАЗИЈА

ШКОЛА ЗА ЈУНАКЕ

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ

расписује

КОНКУРС

ЗА ПРИЈЕМ КАНДИДАТА ИЗ ГРАЂАНСТВА ЗА УЧЕНИКЕ ВОЈНЕ ГИМНАЗИЈЕ

КОНКУРС ЈЕ ОТВОРЕН ДО 15. АПРИЛА 2009. ГОДИНЕ

Информације се могу добити у командама војних одсека и Војној гимназији, улица Петра Чајковског број 2, Београд
011/3603-631, 011/3958-724 и 011/3958-734
www.gimnazija.mod.gov.rs

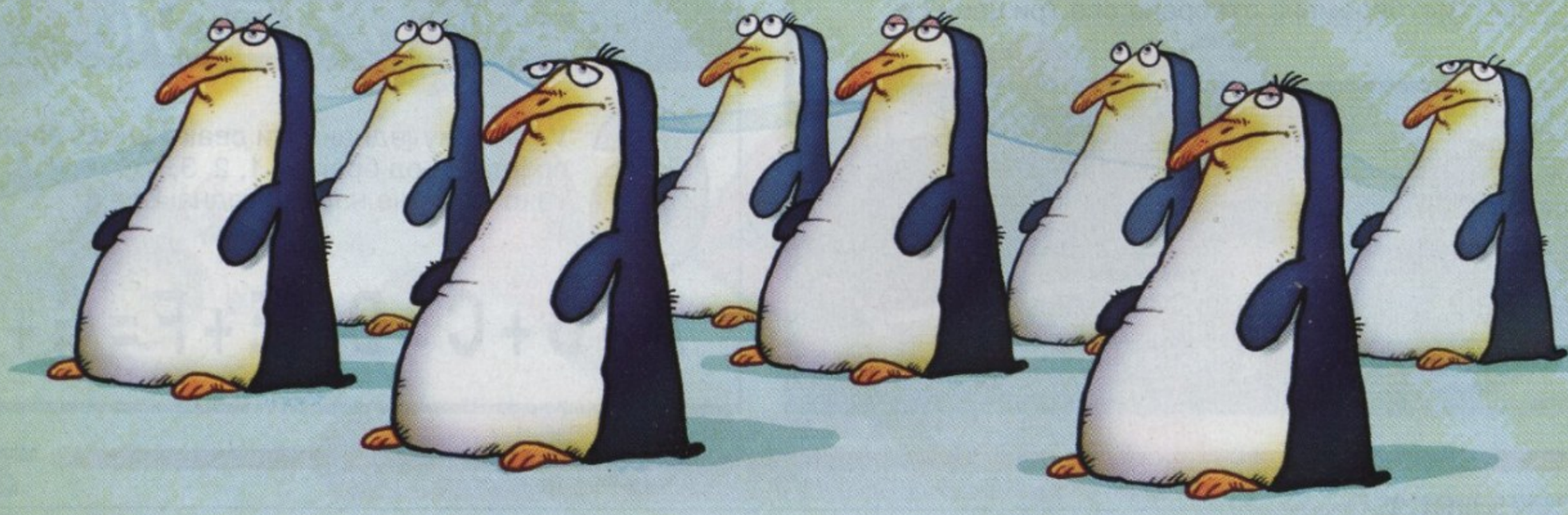

Забавникове ЛОГ

МЕСЕЧНА ПЛАТА

1 Месечна плата три радника износи укупно 112.000 динара. Колика је плата сваког од радника, ако је први радио 20 дана, други 24 дана и трећи 26 дана? ■

РАЗРЕЖИТЕ!

2

Дату фигуру разрежите на два дела једнаке површине ■

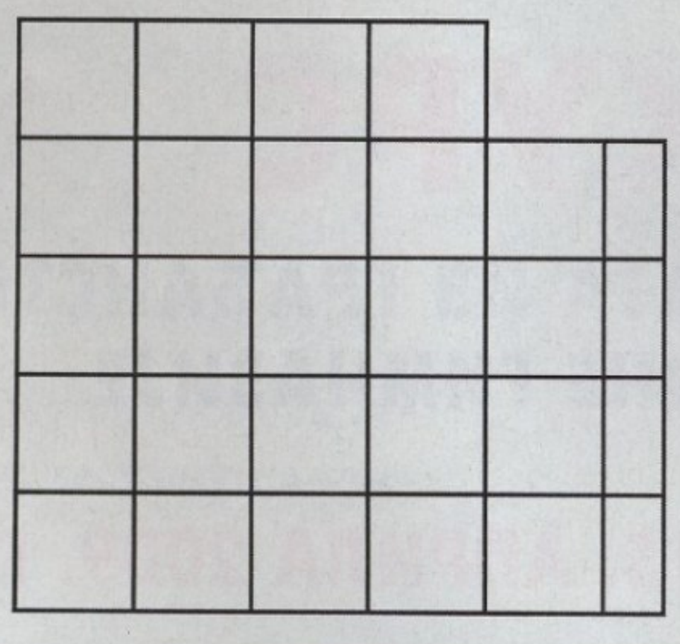

БАЗЕН

3 Базен пуне две цеви: једна за 6 сати, а друга за 4 сата. Трећа цев га празни за 12 сати. Који део запремине базена је напуњен за један сат, ако су истовремено отворене све три цеви? ■

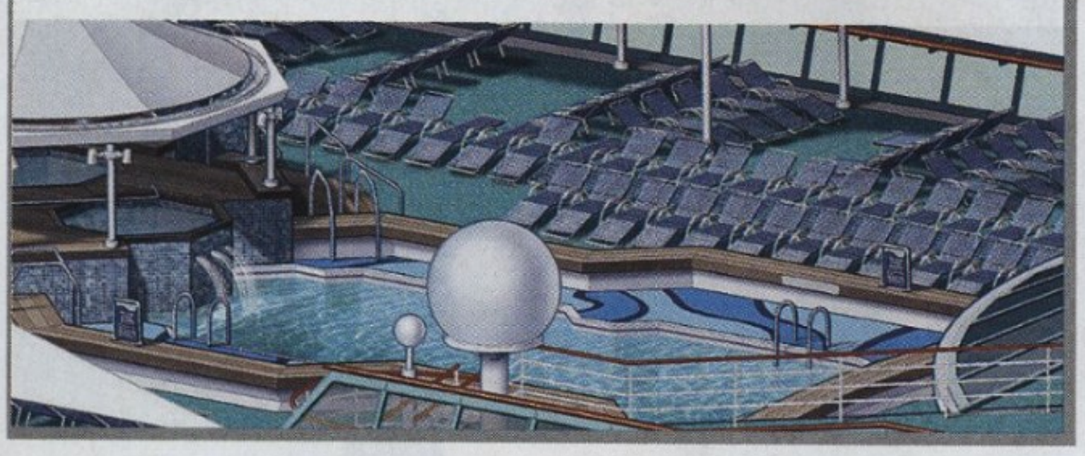

ПОРОДИЦА

4 Отац има 43 године, старији син 13, кћерка 11 а млађи син 7 година. Кроз колико година ће отац имати онолико година колико сва његова деца заједно? ■

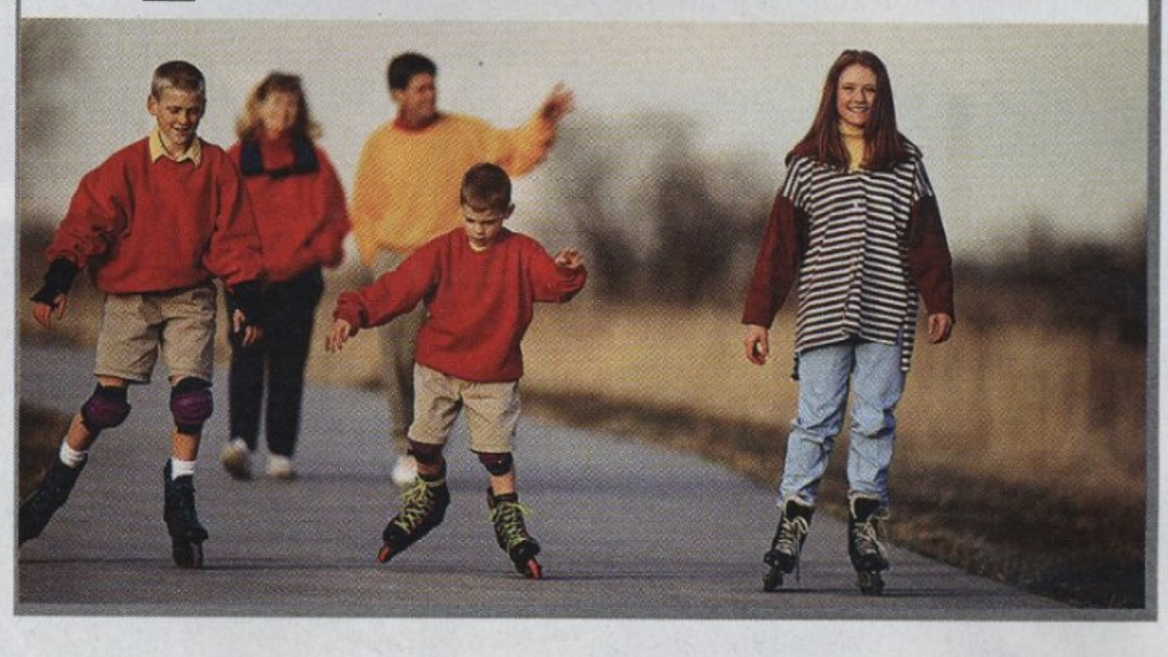

ДВА РАДНИКА

5 Два радника су два пута обавила исти задатак. Први пут, после тродневног заједничког рада, други радник завршио је остатак посла за 15 дана. Други пут, после заједничког шестодневног рада, други радник је завршио остатак посла за 10 дана. За колико дана може сваки радник сам да обави посао? ■

ЗАМЕНИТЕ СЛОВА!

6 У систему једнакости свако слово замените са по једним од бројева 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, али тако да се не наруши једнакост ■

$$A+B+C=D+E+F=G+H+I$$

ИЧКЕ загонетке

ПОДЕЛИТЕ!

7

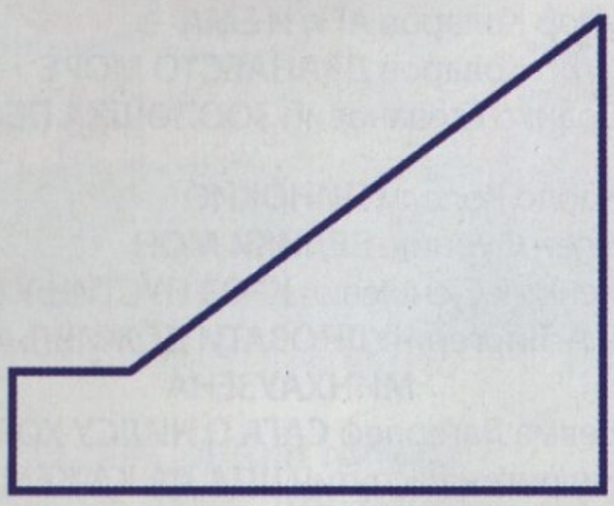

Дату фигуру поделите на два подударна дела ■

ТРИ БРАТА И ЗЛАТНИЦИ

8

Три брата поделила су укупно 24 златника, при чему је сваки добио онолико златника колико је имао година пре три године. Тако је, наравно, најмлађи брат прошао најлошије, па је предложио браћи да златнике распореде на следећи начин: „Ја ћу задржати половину златника које имам, а остале златнике поделићу вама на једнаке делове. После тога нека средњи брат такође остави себи половину златника које ће имати, а остатак подели између старијег брата и мене на једнаке делове. Нека на крају најстарији брат учини исто, односно задржи половину златника које ће имати, а остатак подели на равне части средњем брату и мени.” Браћа су прихватила предлог најмлађег брата, те су тако поделили златнике. Испоставило се да су сви на крају добили исти број златника. Одговорите колико година понаособ имају браћа ■

ПОДЕЛА ФИГУРЕ

9

Поделите дату фигуру на четири подударна дела тако да збир бројева у сваком делу буде један те исти број ■

		9	5
		6	11
9	10	9	14
4	12	8	3

ЛОВАЦ ТОЗА

10

Ловац Тоза пође у лов са псом Жућком. Идући шумом, Жућко угледа зеца. Са колико скокова ће пас достићи зеца ако је растојање између њих 40 псећих скокова и ако растојање које пас достигне са 5 скокова зец постиже са 6 скокова? ■

КОНТРОЛНА ВЕЖБА

11

Ученици VII разреда на контролној вежби из математике постигли су следећи успех: трећина ученика је погрешно решила један задатак, четвртина је погрешила код два задатка, шестина код три, а осмини нису била тачна решења сва четири задатка. Колико је ученика тачно решило све задатке ако се зна да у разреду није било више од 30 ученика? ■

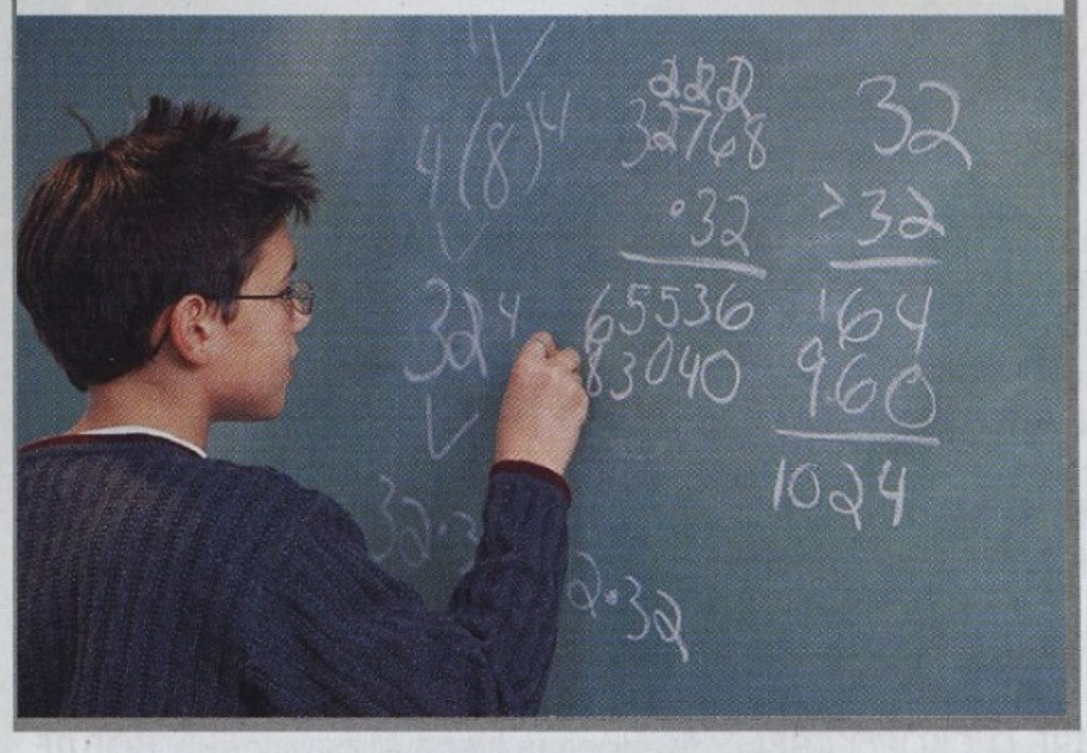

Уређује
Радивоје
Грбовић

РЕШЕЊА НА СТРАНИ 65

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ
БЕОГРАД

БИБЛИОТЕКЕ ЗА ДЕЦУ

КЊИГА И ПО

НОВО!

Милутин Миланковић
КРОЗ ВАСИОНУ И ВЕКОВЕ

Мошо Одаловић
ГДЕ ЈЕ ЛАМПИНО ДЕТЕ
Изабране песме

Градимир Стојковић
СВЕ МОЈЕ ГЛУПОСТИ
Роман за децу

Никола Тесла **МЛАДОСТ И ПРВИ ИЗУМИ**
Бранислав Нушић **АУТОБИОГРАФИЈА**
Брана Цветковић **ПРЕДСТАВА У ПРАЗНОЈ ШУПИ**
Александар Вучо **САН И ЈАВА ХРАБРОГ КОЧЕ**
Бранко Ћопић **МАГАРЕЋЕ ГОДИНЕ**
Александар Поповић **СУДБИНА ЈЕДНОГ ЧАРЛИЈА**
Бранислав Петровић **ДА ВИДИШ ЧУДА**
Игор Коларов **АГИ И ЕМА**
Игор Коларов **ДВАНАЕСТО МОРЕ**
Бранко Стевановић **ЗООЛОШКА ПЕСМАРИЦА**

Карло Колоди **ПИНОКИО**
Ален Фурније **ВЕЛИКИ МОН**
Хенрик Сјенкјевич **КРОЗ ПУСТИЊУ И ПРАШУМУ**
Г. А. Биргер **ЧУДНОВАТИ ДОЖИВЉАЈИ БАРОНА МИНХАУЗЕНА**
Селма Лагерлеф **САГА О НИЛСУ ХОЛГЕРСОНУ**
Валентин Распутин **ШТА ДА КАЖЕМ ВРАНИ**

КЊИЖАРЕ У БЕОГРАДУ
Обилићев венац 5, тел 011/2638-405
Косовска 45, тел. 011/3227-088
Краља Милана 19, тел. 011/3235-409
Вукасовићева 50, тел. 011/3594-835

КЊИЖАРА У НОВОМ САДУ
Сремска 7, тел. 021/662-4433

КЊИЖАРА У НИШУ
Трг краља Александра 3, тел. 018/511-428

КЊИЖАРА У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ
Владе Ћетковића 1, тел. 028/425-111

ЗЛАТОКРИЛА

НОВО!

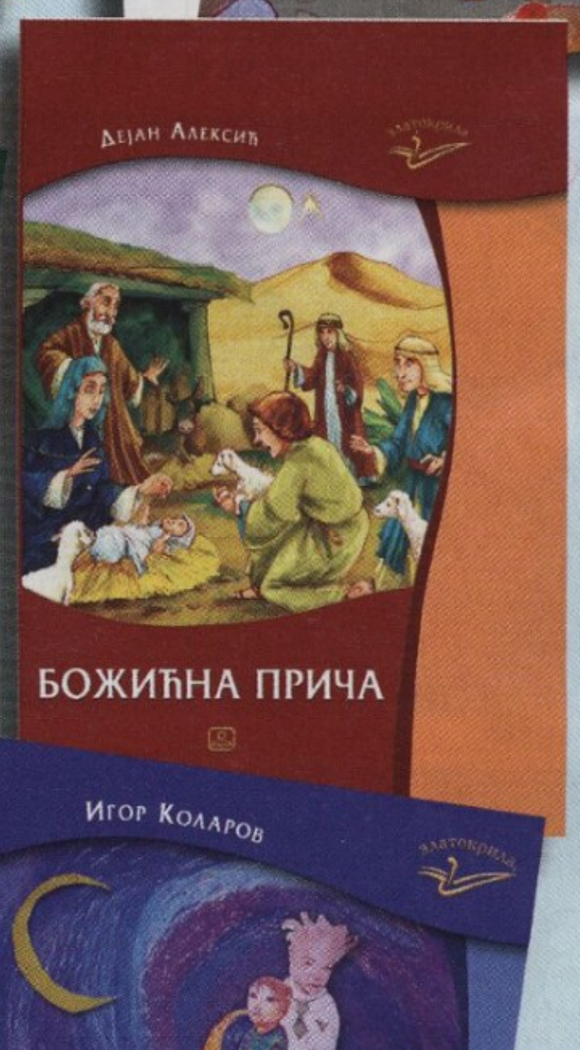

Бранко Стевановић
ЛЕПО ТИ КАЖЕМ
(аутор *Зоолошке џесмарице*,
„дечје књиге године“ у 2007. години)

Игор Коларов
БУРЕНЦЕ
(аутор мини-романа *Аџи и Ема*,
по којем је снимљен играни филм)

Весна Алексић
МОЈИ РОЂЕНИ ОБЛАЦИ

Миленко Пајић
МАЛИ МАРКО

Дејан Алексић
БОЖИЋНА ПРИЧА

Милован Данојлић **ВЕЛИКА ПИЈАЦА** Матија Бећковић **ЧОВЕК БЕЗ ГРАНИЦА** Бранислав Петровић **ЖАНКА** Игор Коларов **ПРИЧЕ О СКОРО СВЕМУ** Мирослав Цера Михаиловић **ДОВДЕ МИ ЈЕ ВИШЕ** Игор Коларов **КУЋА ХИЉАДУ МАСКИ** Дејан Алексић **ПУСТОЛОВИНЕ ЈЕДНОГ ЗРНА КАФЕ** Дејан Алексић **НА ПРИМЕР** Бранко Стевановић **ПРИЧА О ПРИНЦУ ЈЕДИНЦУ**

редакција: 2630-317 комерцијала: 3051-912
www.zavod.co.rs e-mail: prodaja@zavod.co.rs

2579

Градимир Смуђа

КАБАРЕ МУЗА

ДАРЛИНГ, ЗАУВЕК

III део

НИКО НЕ ЗНА ЗАШТО, АЛИ КАД СУ СЕ ПОКРЕНУЛА КРИЛА „МУЛЕН РУЖА", И КРИЛА СТАРОГ МЛИНА НА ЛОНШАНУ СУ ЗАДРХТАЛА. ПРИРОДНА ПОЈАВА ЗВАНА „РУЖА ВЕТРОВА" САВРШЕНО МУ ЈЕ ДУВАЛА У ЛЕЂА.

ПУСТИ МЕ ДА ПОБЕДНИМ! У ИГРИ СУ ВЕЛИКЕ ПАРЕ!

ПРЕД САМ КРАЈ ДАРЛИНГ ЗАНЕМОЋА, НОГЕ ЈОЈ ОТЕЖАЊЕ. ИЗГЛЕДАЛО ЈЕ ДА ЋЕ ИЗГУБИТИ ТРКУ...

КАКВА ЗАВРШНИЦА!

НИКАДА РАНИЈЕ НИЈЕДАН ЏОКЕЈ НИЈЕ ПРЕШАО ЦИЉ ПРЕ СВОГ КОЊА.

TRANCHE SPECIALE
PRIX de L'ARC de TRIOMPHE
САМО ЈЕ ДУЖИНА ЛОТРЕКОВОГ НОСА РАЗДВАЈАЛА ПОРАЗ ОД ПОБЕДЕ, ШТО ЈЕ СТВАРНО ВЕОМА МАЛО...

СРЕЋА ПРАТИ ХРАБРЕ. ПАРИЗ ТО НИКАДА НИЈЕ ВИДЕО! ХИЉАДЕ ОЧИЈУ БИЛЕ СУ СВЕДОЦИ ЊИХОВЕ ПОБЕДЕ.

ДРАГИ РОДИТЕЉИ, ОВУ ПОБЕДУ ПОСВЕЋУЈЕМ ВАМА!
ХВАЛА, РИРИ, ПОНОСНИ СМО НА ТЕБЕ!
КОБИЛА СА ДВА ЖИВОТА
Јуче је у Лоншану трка дана била у знаку великог повратка једне старе шампионке. Дарлинг је поново поносно понела победничку круну.
„Ова победа ми је најлепша и најтежа. На свему захваљујем господину Лотреку...", изјавила је видно узбуђена Дарлинг.

ОНАЈ КО ЈЕ ИЗМИСЛИО ПЉЕСКАЊЕ ПО САПИМА, БИО ЈЕ НЕВАСПИТАН...
ТАКВА РАДОСТ НИЈЕ ВЛАДАЛА НИ ЗА 14. ЈУЛ...
НАДАМ СЕ, ЛОТРЕК, ДА ЋЕТЕ МЕ УВЕЋАТИ!

АХ, ТАЈ КРАЉ КОГА НЕЋЕ НИ НАРОД НИ КАРТЕ!
ВАША ВИСОСТИ, ОБИЧНИ НАРОДЕ, СВИ СТЕ ПОЗВАНИ ВЕЧЕРАС У „МУЛЕН РУЖ"! ЈА ЧАСТИМ!
ЧЕСТИТАМ, ЛОТРЕК! ДА ЛИ СТЕ ЗА ЈЕДНУ ПАРТИЈУ ПОКЕРА?

ЧИТАВЕ НОЋИ ЖАК ОФЕНБАХ ЈЕ ЛОШЕ ДИРИГОВАО. МУЗИЧАРИ СУ СВИРАЛИ ОСРЕДЊЕ, АЛИ ТО НИКОМЕ НИЈЕ СМЕТАЛО. СВИ СУ ПРОСЛАВЉАЛИ ПОБЕДУ, ЊЕНУ ПОБЕДУ; НИКО НИЈЕ ЦИЦИЈАШИО, ПИЋЕ ЈЕ БИЛО БЕСПЛАТНО.

ОД ШАМПАЊЦА ИЛИ ОД КАНКАНА, УГЛАВНОМ СВИ СУ БИЛИ ПИЈАНИ ОД СРЕЋЕ...

...СВИ ОСИМ ЈЕДНОГ МЛАДОГ АМЕРИКАНЦА КОЈИ ЈЕ СЕДЕО САМ.

НАЗДРАВИТЕ С НАМА! МОЈА ДАРЛИНГ ЈЕ НАЈБРЖИ КОЊ НА СВЕТУ!

ГЛУПОСТ! ИМАМ ЧЕТРДЕСЕТ ПЕТ КОЊА БРЖИХ ОД ВАШЕ ДАРЛИНГ!

ЧЕТРДЕСЕТ ПЕТ?! НИКАД НИСАМ ЧУО ЗА ВАШЕ КОЊЕ! КАКО СЕ ЗОВУ?

„ФОРД"!

СВИ СЕ ЗОВУ ФОРД?!

ГЛУПАНЕ, ТО ЈЕ АУТОМОБИЛ! ФОРД САМ ЈА! ПРОИЗВОДИМ МУСТАНГЕ НА ТРАЦИ!

НАКОН УВРЕДЉИВИХ РЕЧИ, ПАО ЈЕ ИЗАЗОВ...

ТРКА ЋЕ СЕ ОДРЖАТИ У ЗОРУ! ПОБЕДИЋУ ВАС!

СВИ МОГУ ДА ПОБЕДЕ! ФРАНЦУСКА ЈЕ ДЕМОКРАТСКА ЗЕМЉА!

ДВОБОЈ ЈЕ ЈОШ ВИШЕ ЗАГРЕЈАО АТМОСФЕРУ У „МУЛЕН РУЖУ".

И ДОК ЈЕ МЛАДИ АМЕРИКАНАЦ ОДЛАЗИО У ХОТЕЛ ДА СЕ ОДМОРИ, ДАРЛИНГ И ЛОТРЕК НАСТАВИЛИ СУ ДА СЛАВЕ.

ТАЧНО У ЗОРУ...

ТРКА ЋЕ ИЋИ ОД „МУЛЕН РУЖА" ДО ТРИЈУМФАЛНЕ КАПИЈЕ!

ГОСПОЂИЦЕ ДАРЛИНГ, АКО НАСТАВИТЕ ДА СЕ ДРУЖИТЕ С ЛОТРЕКОМ, УМРЕЋЕТЕ ОД ЦИРОЗЕ ЈЕТРЕ!

GO! GO! TIME IS MONEY!

ДОК СЕ КОЊ ТРЕЗНИ, ЏОКЕЈУ СЕ ВРТИ У ГЛАВИ!

КАД ВАШ КОЊ СЛОМИ НОГУ, ОН НЕМА РЕЗЕРВНУ!

МОЈ МУСТАНГ ИМА ПОМОЋНИ ТОЧАК!

КОЊИ НИСУ САВРШЕНИ...

ЕВО ПРИМЕРА ПРАВОГ ДРУГАРСТВА НА ДРУМУ!

...АЛИ СУ НЕУПОРЕДИВИ!

БАШ У ТОМ ТРЕНУТКУ... КРРЦЦ!!! ЦАНГР!!!

КЛАДИМ СЕ ДА СУ КОЧНИЦЕ!

У ПРОЛАЗУ, КАО ИЗ ДОСАДЕ, ДАРЛИНГ ЈЕ НЕКОЛИКО ПУТА ПРЕСКОЧИЛА „ФОРД".

АЛИ НА НИЗБРДИЦИ, АУТОМОБИЛ ЈЕ ЧУДНО ПРОРАДИО.

УРАДИО ЈЕ ТО НАМЕРНО, ДА МЕ ЗАМОРИ!

НЕЋЕТЕ ВЕРОВАТИ, А НИ ЈА НЕ БИХ ВЕРОВАО ДА НИСАМ ВИДЕО - ТРИЈУМФАЛНА КАПИЈА НИЈЕ МНОГО ВИША ОД КРТИЧЊАКА.

ДОПИСНИЦИ АМЕРИЧКИХ НОВИНА ИЗ ПАРИЗА НИСУ НАПИСАЛИ НИ РЕЧ О ОВОМ ДОГАЂАЈУ...

С ОБЗИРОМ НА ОКОЛНОСТИ, ФОРД ЈЕ СХВАТИО ДА ЈЕ ИЗГУБИО ТРКУ.

А ОНО ЧЕГА НЕМА У НОВИНАМА НИЈЕ СЕ НИ ДОГОДИЛО.

ЖАО МИ ГА ЈЕ...

ДОБАР СТРЕЛАЦ...

МОДЕРНА ВРЕМЕНА БРЗО ЋЕ ДЕМАНТОВАТИ ДАРЛИНГ.

КОЊ ЈЕ БИО ЧОВЕКОВ РОБ...

ЗА ОВОГ ГВОЗДЕНОГ КОЊА НЕМА БУДУЋНОСТИ...

ЈЕДНИМ МЕТКОМ УБИО ЈЕ ЧЕТРДЕСЕТ ПЕТ КОЊА!

...А ЧОВЕК ЈЕ ПОСТАО РОБ АУТОМОБИЛА.

И ПАРИСКИ ВРАПЦИ ЗНАЛИ СУ ДА КОЊ ПОЧИЊЕ ДА СМЕТА И ДА ЗАГАЂУЈЕ ОКОЛИНУ.

ЈЕДАН БИВШИ КОЧИЈАШ, ЗАЉУБЉЕН У СВОЈУ КОБИЛУ, ОЖЕНИО СЕ АУТОМОБИЛОМ. У ЗНАК ПРОТЕСТА ОЧАЈНА КОБИЛА ЈЕ ПОЈЕЛА ЗАДЊИ ДЕО СВОЈЕ СУПАРНИЦЕ.

КОЊИ ВИШЕ НИСУ МОГЛИ ДА ИЗМЕНЕ ТОК ИСТОРИЈЕ...

...САМО СУ ИМ РЕПОВИ БИЛИ НА ЦЕНИ, СВЕ ОСТАЛО СЕ ПРЕРАЂИВАЛО.

РАЗОЧАРАНИ ПОТРОШАЧКИМ ДРУШТВОМ, ДАРЛИНГ И ЛОТРЕК НАШЛИ СУ СПАС НА ДАЛЕКОМ ИСТОКУ.

ТРЕНИНЗИМА СУ ПРИСТУПАЛИ ФИЛОЗОФСКИ, БАВИЛИ СЕ ЈОГОМ...

ПО КИНЕСКОМ КАЛЕНДАРУ, БИЛА ЈЕ ТО ГОДИНА КОЊА.

...ПРЕ ТРКЕ „ЧЕТИРИ ГОДИШЊА ДОБА", ДУГЕ ШЕСТ ХИЉАДА КИЛОМЕТАРА ВИДЉИВЕ И СА МЕСЕЦА.

ДАРЛИНГ ЈЕ ПОСТИГЛА НИРВАНУ, ПОТПУНУ СРЕЋУ.

СРЕЋА ЈЕ КАД НЕКОГ УСРЕЋИТЕ, НИЈЕ ВАЖНО ДА СЕ УВЕК ПОБЕЂУЈЕ...

ОБЕЋАО САМ МАМИ ДА ЋУ ДАНАС ДА ПОБЕДИМ! РОЂЕНДАН ЈОЈ ЈЕ!

ТО ЈОЈ ЈЕ ТРЕЋИ РОЂЕНДАН У ДВА МЕСЕЦА!

МАДА, ЛОТРЕК ЈЕ БАШ ТО ЖЕЛЕО...

КАД ПОЗНАЈЕТЕ КОЊА У ДУШУ, РАЗУМЕЋЕТЕ ГА КАД ГА ПОГЛЕДАТЕ!

ДАЋУ ВАМ НЕКОЛИКО ДРАГОЦЕНИХ САВЕТА...

КАД ДОЛАЗИТЕ НА ХИПОДРОМ, ОБАВЕЗНО ПОВЕДИТЕ И КОЊА!

ТОКОМ ТРКЕ ГЛЕДАЈТЕ ДА МУ ШТО МАЊЕ СМЕТАТЕ!

НЕ ПСУЈТЕ, ТИМЕ ЋЕТЕ ГА САМО ДЕКОНЦЕНТРИСАТИ!

...ДАРЛИНГ ЈЕ ДИСКВАЛИФИКОВАНА И ОДУЗЕТА ЈОЈ ЈЕ НАГРАДА ЗАТО ШТО СУ НАШЛИ АПСИНТ У МОЈОЈ МОКРАЋИ!

НЕ ПЕЊИТЕ СЕ НА КОЊА У ПИЈАНОМ СТАЊУ!

ЈЕДНОМ САМ СЕ ПОПЕО НА КОЊА ПИЈАН И, ИАКО САМ СЕ ОТРЕЗНИО ПРЕ ЦИЉА...

ГЛЕДАЈТЕ КОЊЕ У ОЧИ И ПОСТАЋЕТЕ БОЉИ!

МАЛО ЉУДИ ЗНА ДА СУ БРАЋА ЛИМИЈЕР ПОСТАВИЛА ПРВУ КАМЕРУ НА СЕДЛО, ИСПОД ЛОТРЕКА.

С ОБЗИРОМ НА ВЕЛИЧИНУ ТЕ СПРАВЕ, СЕДЛО НИЈЕ БИЛО БАШ УДОБНО ЗА ЈАХАЊЕ.

КРАЈ У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

ХАНИБАЛ ЈЕ БИО **ПРВИ** ШПИЈУН

Први Џејмс Бонд у историји живео је у 3. веку пре наше ере. Звао се Барка, Ханибал Барка. Током свог путовања уз италско полуострво, картагињански војник створио је одличну шпијунску мрежу, достојну агента 007, покушавајући да прикупи војне податке о непријатељским командантима. Кад је сазнао за свађе и расцеп између два римска конзула, Квинта Фабија Масима и Марка Руфа, искористио је то за победу у бици код Кане 216. године пре наше ере.

После њега Јулије Цезар знао је шта треба да ради. Његове извиђачке патроле чинили су exploratores (истраживачи) и speculatores (шпијуни). Историчари потврђују да би освајање Галије било немогуће без података које су прикупљали на терену. После тих победничких похода Римљани се више никад нису одрекли тајних служби ■

ИГРАЈ ЗА **ВЕЧНИ** ЖИВОТ

Сваки древни народ имао је неке своје игре којима се забављао у време доколице. Стари Египћани волели су да играју сенет, игру с пет пиона који су пролазили кроз 30 кућица неке врсте шаховске табле покушавајући да успоре напредовање противника по табли. Побеђивао је онај играч који би успео да избаци све своје пионе ван табле. Често су падале и опкладе на победника и то у разне вредне ствари, најчешће пшеницу. Сенет је имао и верски значај, јер је напредовање пиона значило пролазак покојника на онај свет: победа је гарантовала поновно рођење после смрти. Изгледа да је млади фараон Тутанкамон био остраšћени љубитељ ове игре, јер су археолози у његовој гробници нашли чак четири комплета за играње сенета ■

ДОПИНГ НА **СТАРИМ** ОЛИМПИЈАДАМА

За древне Грке није било важно учествовати већ победити, те ако би неки спортиста попио нешто што је побољшавало његове могућности и резултате, то се није кршило ни са каквим правилима. Но, важно је било да му је такав гест саветовао неки од богова. На пример, богињи магије (и „подстицајних" трава) Екати признавала се моћ да спортистима мало припомогне око победе.

Ипак, нелојална конкуренција увек је подлегала кажњавању. У „Илијади" Хомер каже да је за време надметања које је сазвао Ахил поводом Партоклове сахране, Антилок био дисквалификован зато што је на једном сужењу пута приморао Менелаја да се склони у страну и пропусти његове двоколице. Судије су сматрале да је то непоштен поступак. И у неким другим спортовима постојала су основна правила. На пример у панкрацијуму, мешавини бокса и рвања, било је забрањено уједати и вадити очи ■

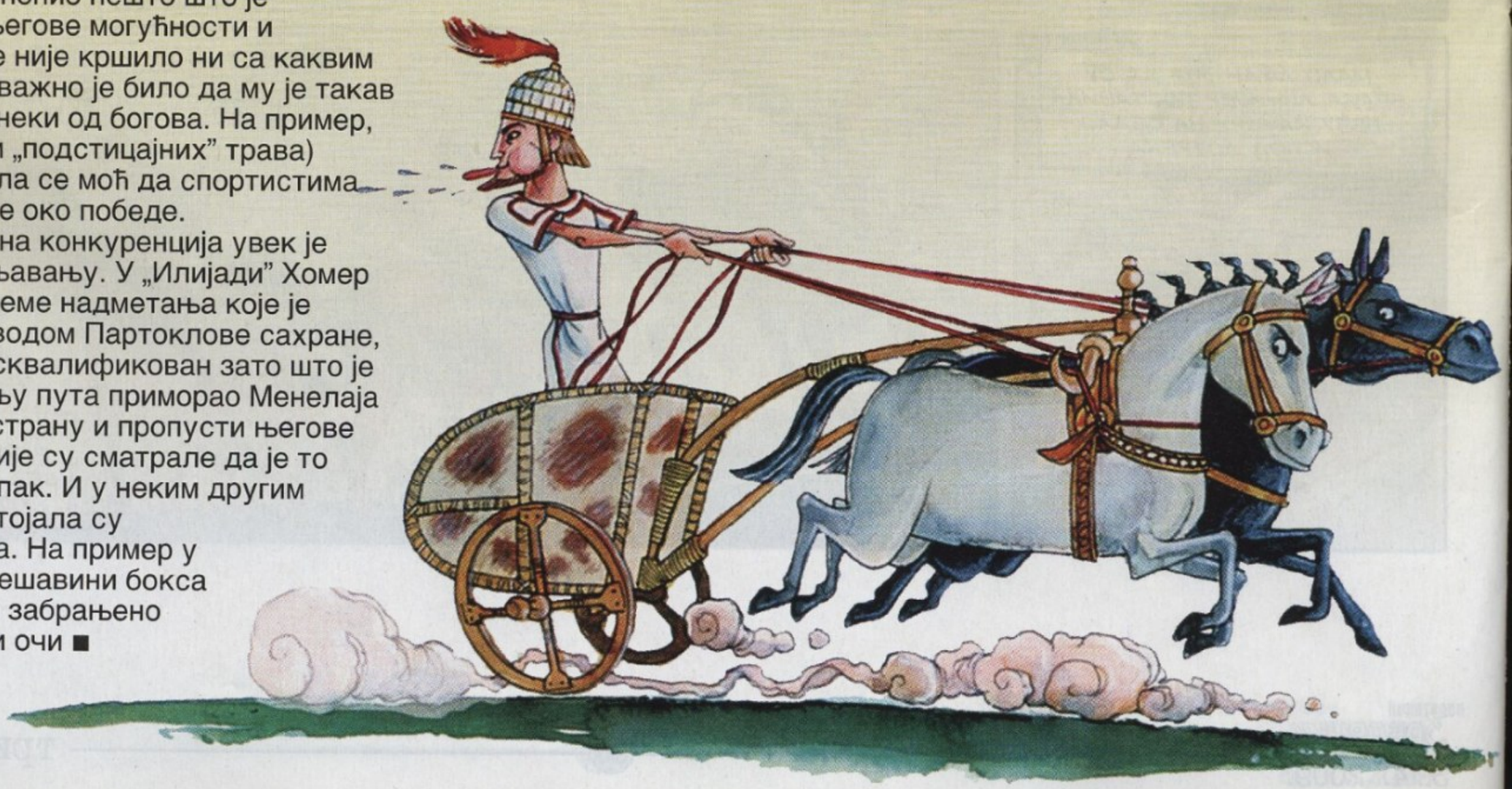

Kreativni centar

SMS KLUB ČITALACA

KAKO DA SE UČLANIM?

Pošaljite SMS poruku sledeće sadržine na broj 6220:

PKKC_ime_prezime_datum rođenja_ mesto stanovanja_ulica_broj_e-mail

donja crta (_) označava razmak i ne treba je kucati u poruci; vidi sliku.

To:62201
PKKC Milena Popovic 02101975 Beograd PopLukina 24/3 milena@abc.net
options Send close

NARUČIVANJE PUTEM SMS-a

Pošto postanete član SMS kluba, možete naručivati naše knjige putem SMS-a uz popust od 20%, tako što ćete na 6220 poslati poruku sledeće sadržine:

NAR_naziv knjige ili SMS šifra_broj komada

(spisak SMS šifara možete naći u cenovniku na sajtu www.kreativnicentar.rs)

To:6220
NAR Mali bukvar 1
options Send close

ŠTA DOBIJAM?

- SMS poruku o novim izdanjima *Kreativnog centra* svakog meseca
- redovan popust od 20% za narudžbine putem SMS-a; detaljno uputstvo možete naći na sajtu www.kreativnicentar.rs
- **super popust** od 40% za pojedine naslove tokom posebnih SMS prodajnih akcija
- mogućnost da budete jedan od 10 srećnih dobitnika knjige; izvlačenje dobitnika svakog meseca; izveštaj o dobitnicima na sajtu www.kreativnicentar.rs
- mogućnost da svakog meseca učestvujete u SMS kvizu i budete jedan od 10 srećnih dobitnika knjige ako tačno odgovorite na kviz-pitanje; izveštaj o dobitnicima na sajtu www.kreativnicentar.rs
- mogućnost da se uključite u raznovrsne kreativne SMS akcije koje pripremamo samo za članove SMS kluba

Kreativni centar 2009

Organizator SMS servisa: STARION
Telefon za reklamacije: 011/ 220 63 53

Cena svake poruke je 20 din. + PDV
OBAVEŠTENJE ZA ČLANOVE:
Članarinu nije potrebno obnavljati, ona važi sve dok se ne odjavite

Kreativni centar, Gradištanska 8, Beograd
011/ 38 20 464, 38 20 483, 24 40 659
e-mail: info@kreativnicentar.rs
www.kreativnicentar.rs

Kreativni centar

2581

Najstariji i najtiražniji kompjuterski mesečnik u Srbiji

Na kioscima od 1. aprila

www.sk.rs

2610

Priključite se društvu na forumu "Sveta kompjutera" i razmenjujte iskustva, mišljenja i savete.

2611

ЕНИГМАТИКА

УКРШТЕНИЦА ЗА СТРПЉИВЕ

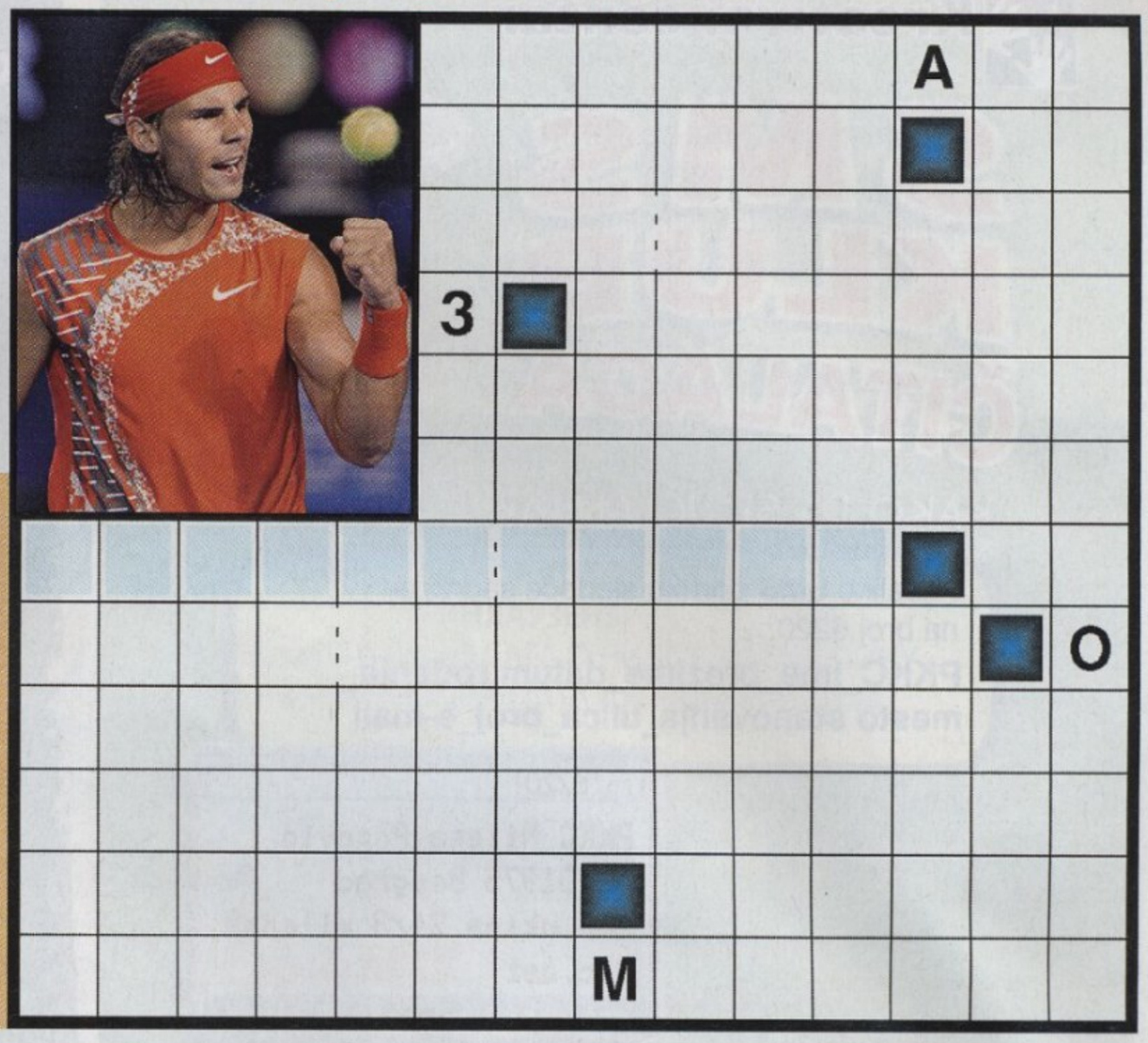

У означена поља упишите име и презиме тенисера са слике. Укрштеницу даље решавајте распоређујући речи из пописа и уцртавајући црна поља која недостају.

АВАРИН, АЈНЦ, АЛАВ, АЛЕКСЕЈ, АНА КАРИНА, АНАМ, АНАТОМ, АПАРАТ, АУ, БАРА, ВАШИ, ВИР, ЕБ, ИБ, ИВАН БЕКЈАРЕВ, ИЛИР, ИПАК, ИРИТИС, ЈАМАРИ, КАН, КРЕОЛИ, ЛОВ, ЛОК, МАЛЕР, МИМ, НОВО, ОК, ОП, ПАРТНЕР, ПЕЦИВО, РА, РЕАЛА, РИБИЦА, РПА, ТОНОМАТ, ТР, ТРАНС, ТРН, ТРОСКОК, УКАЗ, УТРЧАВАТИ, ФАРИНА, ЦИ, ЦИНОБЕР, ЦРН, ЧОКОЛАДА, ШАЛ, ШОК, ШУНКА ■

ИСПУЊАЉКА

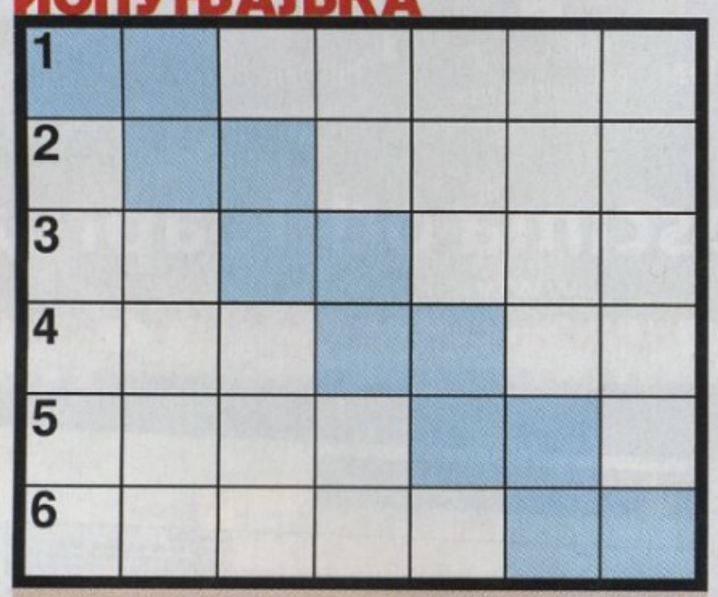

БИ, ВАЦ, ВОЛ, ГО, ГРА, ДИК, КИ, МА, МАК, МО, НИ, СИ, ТР, ФРАМ, ЦА, ЧЕН, ЏЕ

Тражене речи упишите водоравно. У означеним пољима добићете име и презиме глумца са слике.

1. Бели кит из романа Хермана Мелвила, **2.** Онај који се бави трговином, **3.** Гранична линија, **4.** Тешки, тешко топљиви метал, **5.** Мудра реченица (лат.), **6.** Амерички глумац кинеског порекла („Гас до даске”) ■

СКАНДИНАВКА

	ВРСТА ВОЋА	ШВЕДСКА МУЗИЧКА ГРУПА	СТАРИ СЛОВЕН ИЗ СТРИПА	ГЛУМИЦА МАРГРЕТ	ВРСТА ВОЋА
ВРСТА ВОЋА					
КРХОТИНА, ОКРЊАК					
СУДИЈА У ПОДЗЕМН. СВЕТУ (грч. мит.)				ЛИТАР / МЛЕЧНИ ПРОИЗВОД	
СЕВЕР		ПЕВАЧ РАХИМОВСКИ / ПЛОДНО МЕСТО У ПУСТИЊИ			

	УЗРАСТ, РАСТ	МОРЕПЛОВЦИ	ОБИМ	ВАРВАРИН ИЗ СТРИПА / ВРСТА ВОЋА		ЛИЧНА ЗАМЕНИЦА / У СВАКО ВРЕМЕ		
ВРСТА ВОЋА								
ПОКАЗНА ЗАМЕНИЦА			ПАМЕТ / ВРСТА ВОЋА					ВРСТА ВОЋА
АУТОМОБИЛИСТА РЕНЕ					МЕНИЧНО ЈЕМСТВО / СИТАН ДЕО МАТЕРИЈЕ			
МЛАЂА УДАТА ЖЕНА						СТ. ФРАН. НОВАЦ / ЈЕЗЕРО У С. АМЕР.		
ОБЛАСТ ОКО СЕВЕРНОГ ПОЛА / ЈУНАЧКИ СПЕВ							МЕТАР / ТАНТАЛ	
ЕРБИЈУМ			АОРИСТ (скр.) / КЕЛВИН			НА ТОМ МЕСТУ / ЛОВАЦ У ШАХУ		
БОЈА У КАРТАМА				ГЛУМАЦ ГУТОВИЋ				

ОСМОСМЕРКА

Ф	О	Т	О	А	П	А	Р	А	Т
Л	К	Т	Н	А	В	Р	К	С	Р
Ж	А	Б	А	А	К	С	И	У	А
А	Н	Б	Т	К	У	Ц	Ш	П	К
П	Т	С	У	Г	Ћ	М	О	У	Т
В	А	А	Г	Д	А	К	Б	К	О
З	П	П	Н	И	С	А	Р	А	Р
Т	О	Р	А	О	Т	А	А	М	Т
У	У	К	Р	Г	В	А	Н	Е	А
М	С	К	О	А	А	Ц	Р	Р	Т
А	И	Т	А	З	Ј	Ј	А	А	Е
М	А	Н	А	Н	А	Б	И	Р	М

У осмосмерци нађите 28 појмова са сличица. Неискоришћена слова, читана редом, дају појам с преостале слике ■

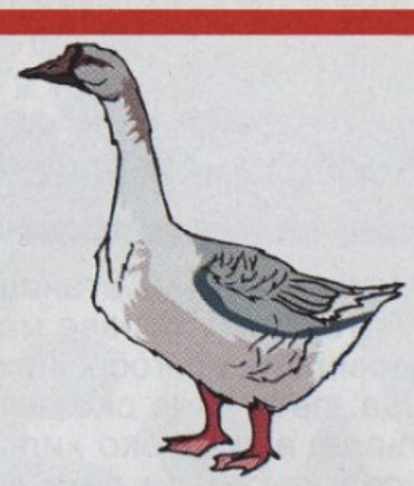

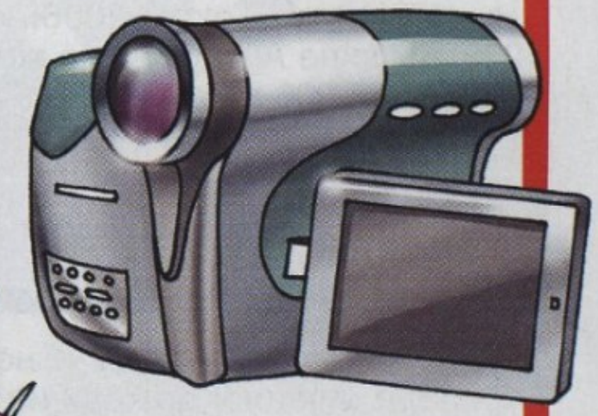

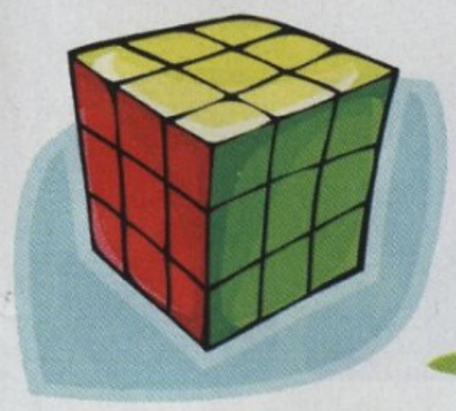

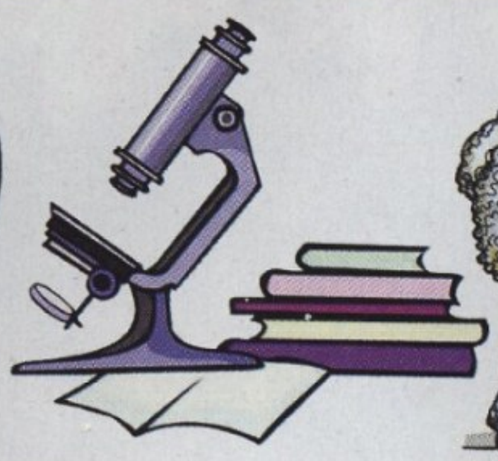

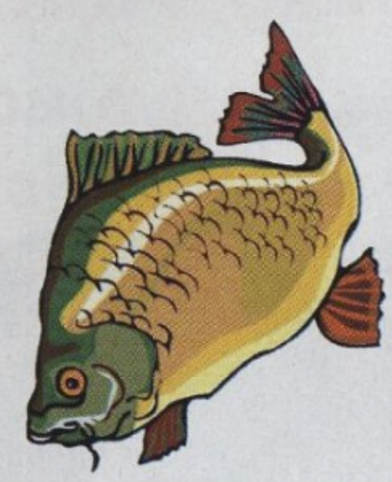

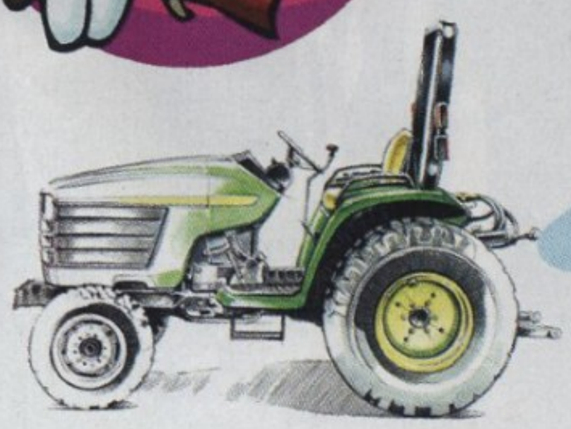

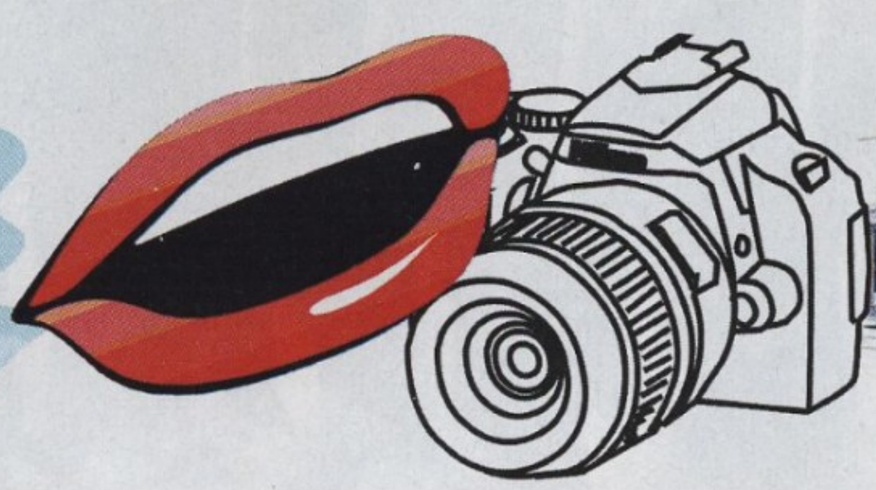

РЕШЕЊА НА СТРАНИ 65

Број становника: 0.

У истраживачким станицама на Антарктику бораве махом научници из многобројних земаља: лети их је око четири хиљаде, а зими око хиљаду. На овај континент лети долазе и туристи. Током 2006. и 2007. године Антарктик је посетило 37.506 људи ■

Државно уређење

Антарктик нема владу и не припада ниједној држави иако поједине земље полажу право на одређене делове овог континента. Децембра 1959. године дванаест држава потписало је Антарктички споразум који је и даље на снази. Тим споразумом државе се обавезују да очувају нетакнуту природу, омогуће научницима да се несметано баве истраживањем и, што је можда најважније, на овом континенту забрањени су било какви војни подухвати ■

Временска зона

Пошто Антарктик не потпада ни под једну временску зону, у неким истраживачким станицама поштује се време које је на снази у земљи којој припада та станица. Други се руководе временом које важи у Јужној Америци и на Новом Зеланду, подручјима најближим Антарктику, а неки научници, кад с Антарктика шаљу податке остатку света, користе време по Гриничу ■

А МАРСОВЦИ?

Антарктик је обећана земља за све људе који, загледани у васиону, желе да нађу доказ живота и на другим планетама. Кад из свемира залута неки космички камен и заустави се на овом континенту, због леда се дуже очува, а и лако га је спазити у непрегледној белини. Од тренутка кад је 1912. године на Антарктику откривен први метеорит, до сада је прикупљено више од двадесет хиљада узорака камења из васионе. Између осталог и један с Марса: они који желе да поверују да нисмо сами у васиони волели би да тај камен садржи доказ да је некада давно на Црвеној планети постојао живот ■

ЖУРКА У БЕЛОМ

Да се човек на Антарктику не би изгубио, дуж „путева" постављени су стубови од бамбуса са заставицама на врху. Наравно, не ради се о правим путевима, већ утабаним стазама око истраживачких станица. Сваког лета приређује се окупљање названо „Укрстимо заставице" кад се постављају нови стубови и поправљају постојећи. Ко не стигне на прву журку, чека га још једна велика летња журка у белом названа Ајсток – подсећање на Вудсток (1969), један од најзначајнијих рок фестивала који су икада одржани (у питању је и игра речи – „ајс" на енглеском значи лед, а „вуд" – дрво). На температури која је око једног степена Целзијуса, људи напокон могу да изађу из станица и да уживају у рок концерту на леду ■

ЗЕМЉА БЕЗ

Антарктик, најјужнији, најхладнији и најветровитији континент. Простире се на површини од 14,4 милиона квадратних километара углавном прекривених ледом

ЗЕМЉЕ

ЛЕД ЈЕ ЗЕЛЕН

Отприлике десет одсто леденог брега зелене је боје, али пошто је сакривено испод површине воде, тешко може да се види. Зелени лед ствара се на дну брега јер се меша са замрзнутим остацима морских биљака и животиња. Уколико се на врху лед неравномерно топи, понекад се догађа да се ледени брег преврне и укаже се зелено дно ■

УСПОН НА ДНУ СВЕТА

Иако се не убраја у високе планине, Маунт Винсон, највиши планински врх на Антарктику, за планинаре је велики изазов због тешког успона и веома оштрог времена. Врх висок 4892 метра назван је по Карлу Винсону, конгресмену из америчке државе Џорџије који се педесетих и шездесетих година прошлог века залагао за подробније истраживање Антарктика. Маунт Винсон сврстава се у седам врхова које би желео да освоји сваки планинар који има намеру да се на сваком континенту попне на најпознатији врх ■

НЕ БАЦАЈ ЂУБРЕ!

Да би се на Антарктику очувала нетакнута природа, свака од истраживачких станица мора да се побрине где ће одлагати и касније уништити смеће. Рецимо, Американци прво сврставају отпад, укључујући и онај људски, а потом га бродом превозе у САД. Само с Антарктика стигне годишње у Америку око два милиона килограма смећа ■

ЛЕДЕНО ВЕНЧАЊЕ

Важно је бити другачији и судбоносно „да” изговорити што ближе Јужном полу. Откако је 1978. године склопљен први брак на Антарктику, све је више заинтересованих за „ледено венчање” ■

ДВА ЈУЖНА ПОЛА

Јужни пол је доста неприступачно место јер се налази на леденом брегу високом 2835 метара. Ту је постављена метална табла на којој су, осим назнаке да је баш на том месту географски Јужни пол, исписана имена Руала Амундсена и Роберта Скота, двојице истраживача који су први стигли на Јужни пол. Постоји и такозвани свечани Јужни пол обележен црвено-белим пругастим стубом с металном лоптом на врху. Свако ко дође на Антарктик обавезно се ту фотографише. Око стуба су на јарболима заставе четрдесет шест држава, потписница Антарктичког споразума ■

Таблом је означено где се географски налази Јужни пол.

Јужни пол број 2: свако ко је посетио најјужнији континент, жели да с овог места понесе фотографију.

А МАРАТОН?

Колико год звучало невероватно, на Антарктику се једном годишње одржава и маратон! Трка у дужини од 42,195 километара приређује се око истраживачких станица Русије, Кине, Уругваја и Чилеа, смештених надомак антарктичке северозападне обале. Сваке године за маратон се пријави око сто такмичара из целог света. Од маратонаца се, наравно, очекује да се прилагоде спољашњим условима и да се, због ниских температура, обуку што топлије. Међутим, у аналима антарктичких маратона остало је забележено да је једна руска такмичарка читаву дужину

После успешног похода према обали, у потрази за храном, краљевски пингвини враћају се ка унутрашњости копна, где их чекају гладни младунци. Ови становници Антарктика могу да се паре усред зиме, кад температура падне на –60° С.

стазе претрчала обучена само у мајицу кратких рукава, шортс и вунене штитнике за колена. Осим ниских температура, такмичари су изложени и повременим и изненадним нападима птица ■

СКОТ ПРИСКАЧЕ У ПОМОЋ

Кад је новозеландски град Данидин 1939. године погодила незапамћена мећава, многи људи остали су одсечени у радио-станицама ван града. Свесни да што пре треба нешто да учине, у градској влади дошли су на спасоносну замисао – да позајме санке из музеја у коме је баш трајала изложба о освајању Антарктика. И то не било чије, већ оне које је користио Роберт Скот, британски истраживач који је на Јужни пол стигао други, после Руала Амундсена. Скот је тако постхумно помогао Новозеланђанима – његовим санкама превезена је храна и остале неопходне намирнице ■

ХИТЛЕР НЕ СТАНУЈЕ НА ЈУЖНОМ ПОЛУ

Пре него што је потписан Антарктички споразум, многи политичари покушали су да макар један део Антарктика припоје државама којима су управљали. Хитлер је желео више – читав континент. По његовом налогу, пилоти су из авиона побацали по леду мноштво кукастих крстова. На тај начин Хитлер је целом свету хтео да покаже да је Трећи рајх власник Антарктика ■

КОТРЉАЈУЋЕ КАМЕЊЕ

Слободно може да се каже да је острво Сејмур најбољи природњачки музеј у природи. Сејмур је једно од шеснаест главних острва која се налазе надомак Грејамове земље – део Антарктика који је најближи Јужној Америци. Овај огољени комад земље, без леденог покривача, права је ризница фосилних остатака, од којих су неки стари и сто двадесет милиона година. Геолози су утврдили да су на овом најјужнијем континенту некада температуре биле знатно више и да је у далекој прошлости на Антарктику расло дрвеће и друго растиње.

Године 1981. разрешена је недоумица како су торбари доспели до Аустралије. Пошто су те године на Антарктику откривени фосилни остаци животиње из ове породице, постало је јасно да су торбари у Аустралију стигли с овог континента. Научници су открили и фосилне остатке пингвина високог метар и осамдесет центиметара и џиновских морских корњача великих као аутомобил „фолксваген – буба" ■

Научници су открили фосилне остатке пингвина високих 180 цм.

Лепо је у збирци имати новчаницу с Антарктика.

НОВАЦ, ШТА ЈЕ ТО?

Антарктик нема званичан новац. Између 1996. и 2001. године Дејвид Хамилтон дошао је на замисао да изда веома живописне новчанице које је назвао „долари". Хамилтонова замисао била је да се те новчанице различитих вредности продају туристима и да се од прикупљеног новца плаћају истраживачки подухвати на Антарктику. Иако ти долари заправо немају праву вредност, постали су тражени међу колекционарима који их и данас радо купују на И-бају – Интернет аукцијској кући ■

ТУРИСТИЧКА ЗАБИТ

ПЛИВАЧИ, ОПРЕЗ!

На острву Дисепшен, у близини вулкана надомак Пендулум шпиље, налазе се термални извори – прави изазов за људе који желе да се похвале како су се купали на Антарктику. Искусни водичи одмах ће свакога да упозоре да заборави на пливање, јер погрешан потез улево или удесно и човек ће се одједном наћи у хладној води океана. Ако је неко већ стигао на Обману (дисепшн на енглеском значи – обмана) не мора да буде и обманут ■

ДИШИ ПУНИМ ПЛУЋИМА

Иако је Антарктик подручје нетакнуте природе, то не значи да је овај континент сасвим незагађен. Честица олова која се, рецимо, ослободи из аутомобилске цеви у Аустралији, удаљеној око две хиљаде триста километара, или у Јужној Америци, удаљеној око хиљаду километара, за само месец дана стиже до Антарктика ■

МРЗИМ ПИНГВИНЕТИНУ

Амерички истраживач Фредерик Кук остаће упамћен као човек који је с групом сарадника први провео на Антарктику читаву зиму 1891. године. Оно што је свима у групи било најтеже била је храна која се углавном сводила на месо фоке или пингвина. Људи су на крају толико замрзели то месо да су се ужасавали и саме помисли на обед. Почели су да одбијају да једу и многи су се разболели.

Да би подстакао сараднике да једу, Кук је смислио необично надметање: „Изаберите најлепшу жену". Пошто су у групи били само мушкарци, бирале су се жене чије су фотографије биле у разним часописима. У најшири избор ушле су 464 такмичарке. Давале су се оцене за најизазовније тело, најдуже ноге, заводнички осмех и мало ко је обраћао пажњу на неукусну храну ■

В. Софреновић

ХОР ЗЕМАЉСКИХ ЗВЕЗДИЦА

Уплашене звездице позвале су све своје сестре расуте по читавој планети и побегле пут неба. Остало је свима познато. Никада се више нису вратиле

Била је ноћ... пре много, много година – говори легенда о почетку живота на Земљи. Те ноћи звезде су почеле да нестају с лица Земље. Одлазиле су на небо.

Према легенди, до тог времена звездице су биле разасуте свуда по Земљи. Стидљиве и неме, стајале су увек у друштву њих неколико, крију̂ћи се од људи. У то давно време човек је тек почео да насељава нашу планету. Прича каже да су их се звездице плашиле. Одређени број звезда сакрио се у једној долини где су нашле све што им се свиђало: траву, дрвеће, планине у даљини, плавичасте поточиће који су жуборили и одисали свежином. Звезде су најчешће налазиле свој дом управо покрај стабала која су оборише снажне олује и временске непогоде, што је у то рано доба живота наше планете била врло честа појава.

Нечујни пој

Током дана, звездице су проводиле време играју̂ћи се са животињама. Највише су волеле да јашу. Понекад би, следе̂ћи вијугаве потоке, доспевале до великих река, а одатле до мора: тамо би, између осталих, сусретале галебове опијене ветром и сунчевим сјајем. Временом, звезде су проговориле. Тачније, пропевале су. Певале су готово нечујно, тако да није баш свако могао да препозна њихову песму која је личила највише на пој зрикаваца.

И у то давно време звезде су биле одевене у облаке – на тој одеће светлуцали су попут дијаманата украси од зуба дивљих животиња, њихових пријатеља, као и морске шкољке. Иначе, звезде су имале дугу светлу косу, па кад би дунуо ветар, носио је те дуге, танке власи откривају̂ћи њихова увек насмејана лица. Док би певушиле клизе̂ћи низ реку, личиле су на нешто нестварно, можда на призор описан много, много касније у неким бајкама. Била је то чудесна слика: музика и светлуцање који су допирали из још недовршеног света...

И тако, дошла је та ноћ. У ваздуху као да се осе̂ћала чаролија. Свод је био загасит, тамноплаве боје, непомичан. Ваздухом је владала устрепталост, као неко ишчекивање. Сва светлост допирала је управо од звездица које су окупљене уз једно оборено дебло крај реке певале своју песму. А ту песму чуо је један човек. Док је ходао ненасеље̂ном земљом, учинило му се да чује нешто што до тада никад раније није чуо. Неке тајанствене звуке. Јер, тада људи нису били свесни постојања музике. Приближио се извору звука и кришом, кроз гране дрвеће без даха ослушкивао песму звезда. Можда и несвестан онога што чини, човек је истрчао из шипражја и приближио се том чудесном оркестру. Покушао је чак да додирне тај невиђени извор мелодија. Тада се догодило нешто што није очекивао – звезда му је мањевито исклизнула из руку.

Бег на небо

Уплашене звездице почеле су да беже. Позвавши хитро све своје сестре расуте по читавој планети, одлепршале су најбрже што су могле пут неба.

Остало је свима познато. Никада се више нису вратиле.

Ипак, одсјај њихове светлости и љупкости остао је и даље на Земљи. А песма је ишчезла, постају̂ћи музика сфера о којој су касније говорили стари филозофи. У ствари, тај први час музике претворио се у неку врсту матрице коју ће људи кроз историју покушавати да подражавају. А звезде су се попеле високо, високо, али су оставиле неку врсту поклона, или, боље речено, успомене: многобројне беле раде, красуљке који у пролеће прекривају поља и травњаке подсе̂ћају̂ћи на давни боравак звездица на Земљи.

Иако почињу да се појављују у пролеће, красуљци су у пуном сјају тек у лето. Енглеска изрека каже: „Када једним стопалом нагазиш седам белих рада, то значи да је стигло лето."

Занимљиво је да је енглески назив за красуљак – Daisy. Ко зна, можда је тај назив у вези с поменутом легендом, јер неки тврде да Daisy заправо значи „The day's eye" („око дана"). И заиста, чим сване, красуљци отварају своје цвасти да би се са заласком сунца латице поново скупиле. За то постоји бајковито објашњење. Кад падне ноћ и красуљци склопе латице, они заправо одлепршају на небо, до својих сестрица – звезда. Неки остану на небу да сјаје, а неки се врате још мирисније него што су били ■

М. О.

МЕДОНОСНА ЛЕПОТИЦА

Бела рада или красуљак *(Bellis perennis)* вишегодишња је зељаста биљка која припада породици главочика *(Asteraceae)*. Красуљак се сматра лековитом биљком. Висока је најче̂ше око пет центиметара, а достиже висину и до петнаест центиметара. Насељава ливаде и пашњаке низија. Красуљак расте и у брдским, горским појасевима, али најбројнији је ипак у долинама. Као што је познато, беле раде могу да се нађу у градским парковима. Бела рада садржи сапонине, горке супстанце, етерична уља и танине. Стога се користи за лечење дисајних органа. Ова вишегодишња лепотица је медоносна биљка ■

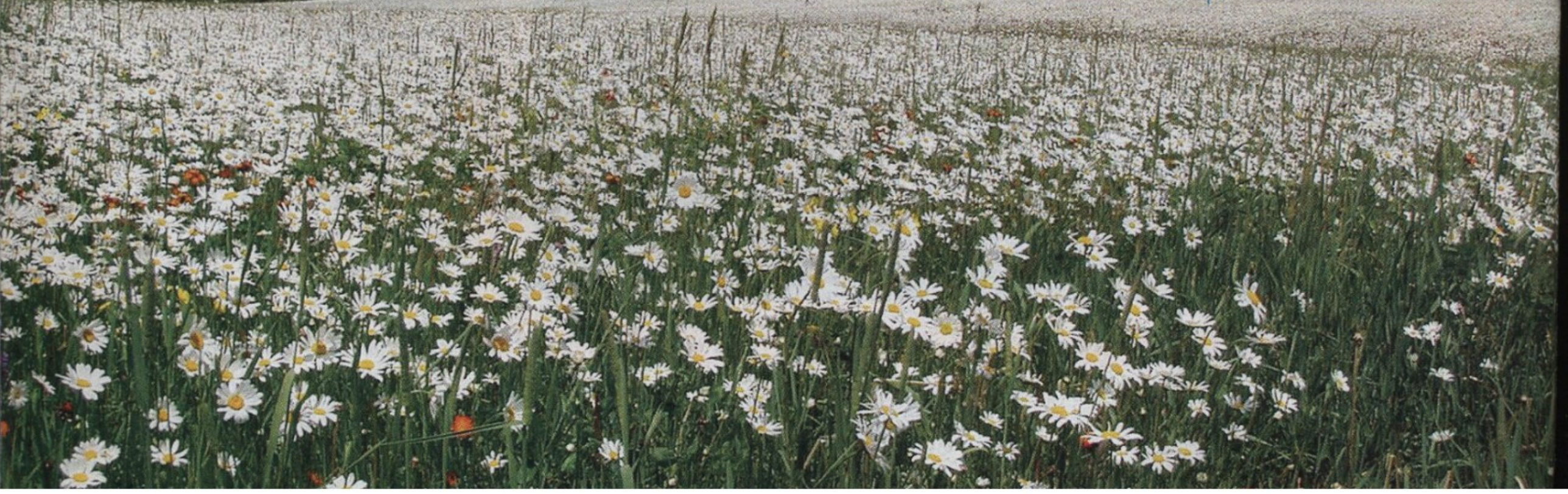

САМО У ПАРИЗУ

СМРТ НА ПЛАВОМ НЕБУ

Године 1808. два француска племића одмерила су снаге на сасвим необичан начин

Био је 19. век и Париз се купао у својој слави.

Али, каква је то била слава? Док је пола Европе згрожено упирало прст према граду који је бујао од разврата, друга половина, на челу с романтичарима, бančила је до зоре, пила неограничене количине шампањца, предавала се загрљајима, трудећи се из петних жила да сврне и последњу устоличену норму људског понашања. Јер, био је то град с хиљаду лица, хиљаду нијанси боја, Град светлости који је у исто време живео стотине бунтовних живота. Била је то престоница културе која је хрлила у будућност док су остали још покушавали да се отргну од мрачних канџи прошлости.

Само у Паризу човек је могао да дише пуним плућима, да се весели до бесконачности, да има неколико љубави, од којих је једна свима била заједничка – позориште. Само на позорници у Паризу Виктор Иго је могао да викне: „Књижевност је наша вера, позориште је наша црква!", а писци из свих крајева света хрлили су под његово окриље да се раме уз раме боре против присталица класичног стила, досадних, старомодних људи који су седели у полупразним позориштима, слушали исте јалове приче, беседили једни о другима не прихватајући будућност, не желећи да пригрле оно што је Иго написао у предговору своје драме „Кромвел": „Доносим вам нову веру."

Да, само у Паризу та реченица могла је да изазове толико буре, толико одушевљења маса, толико негодовања буржоазије која је тврдила да ако правила доброг укуса и „три јединства Аристотела и Боалоа" (јединство времена, простора и радње) буду уништена, нестаће и француски језик.

Где другде су супротстављене позоришне глумице могле сузама да цепају публику на два табора од којих би се сваки трудио да докаже да је баш њихова миљеница боља и спретнија, позивајући их сат времена на бис, лицкајући њихове кочије после представе и тимарећи њихове коње? Где другде се могло наћи толико књижевних великана у истој кафани да једе супу од лука? Но, нису изгледали као уметници или писци. У својим шареним огртачима, свиленим или сомотским панталонама и великим шпанским шеширима, погледа овенчаних ватром, више су подсећали на гусаре или разбојнике који су сваког часа и на најмању погрешну реч могли да скоче и неког одаламе по вилици. Било је ту чудних људи. Жерар де Нервел је свуда вукао једног јастога на јаркоплавој узици, говорећи да за уметника нема бољег кућног љубимца јер подсећа

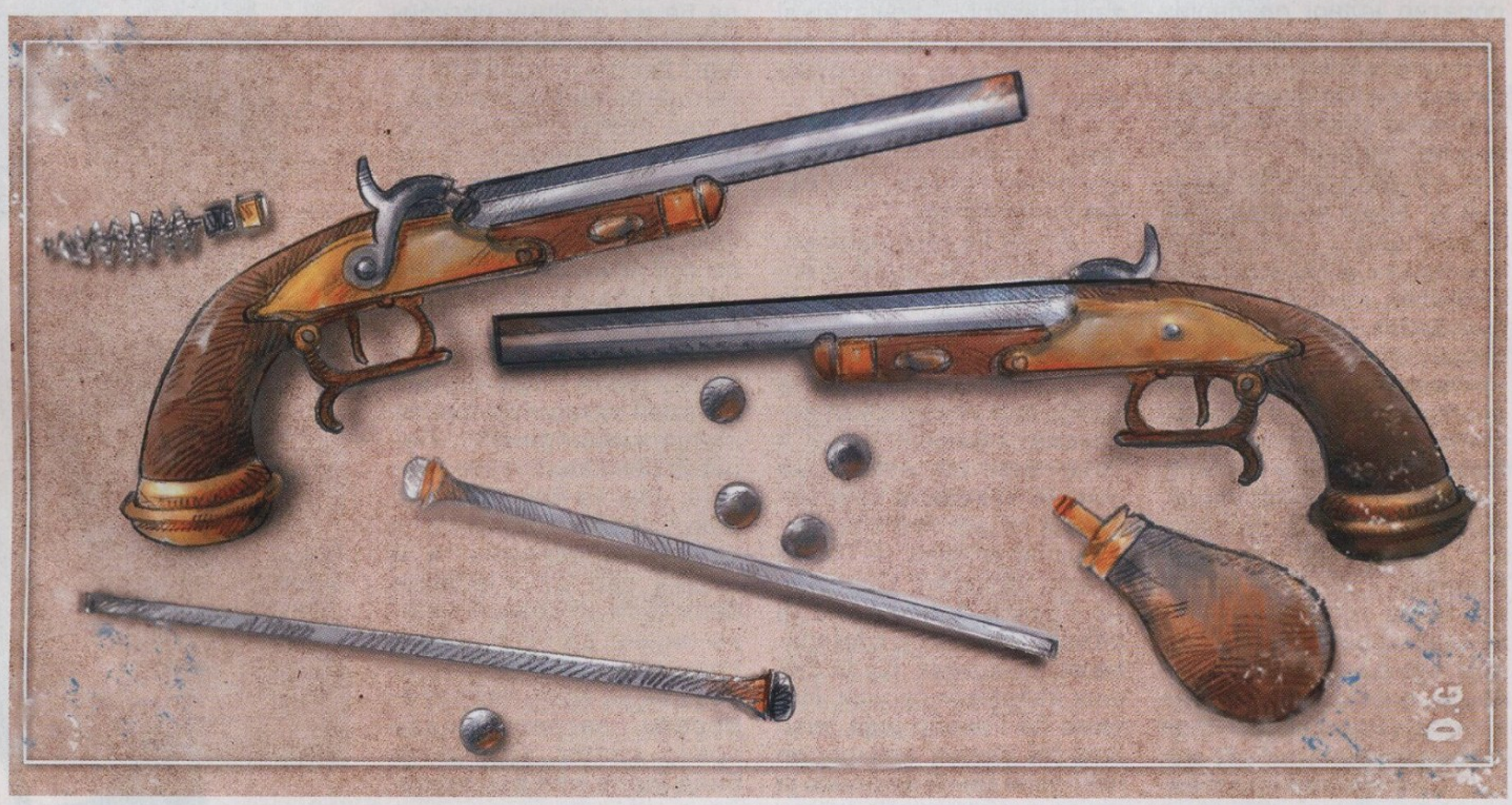

На тајанствености мора а не лаје. Сви су га гледали као лудака и смејали су му се до суза. Док су чекали да га спржи божја муња, упирали су прст у великог уметника који је на крају и завршио у лудници. Али, чак и потпуно луд, био је то великан који је иза себе у лудачкој ћелији оставио гомилу наизглед неповезаних цедуљица. А кад су касније коначно успели да их споје и нађу у њима смисао, изнедрено је дело „Силвија", најсложенији и најгенијалнији развој грађе једне приче у историји.

Али, и поред тога што је свако срце било опијено уметношћу, у Граду светлости бујао је и технолошки напредак. Браћа Монголфје изумела су балон с топлим ваздухом. Готово пола Париза и један краљ посматрали су прве небеске путнике – једно пиле, патку и овцу – који су се у балону винули пут неба.

Док су упоредо с позориштима свуда унаоколо ницале фабрике, а људи причали да ће ускоро и цркве бити срушене да би им уступиле место, један човек маштао је да сагради величанствен челични торањ. Па онда, чувени париски сајмови где је, између осталог, Александар Дима Отац први пут видео локомотиву. Затечен, с болним изразом на лицу, Дима се обратио једној од својих последњих љубавница: „Стварно мислиш да ће човечанство ово преживети? Ма, нема шансе. То је намештен двобој!"

Е, ту долазимо до наше приче. Иако је Париз био престоница светлости, уметности и технолошког напретка, иако је гледао у будућност, неке ствари из прошлости једноставно никако нису могле да се искорене. Само у Паризу слика младића који ужурбаним корацима и љутитог погледа одмиче низ улицу, могла је значити само једно – двобој. И то због чега? Наравно – прелепе девојке. Нема тог француског владара који није претио, који није доносио разне декрете, постављао шпијуне и кидао своје живце у нади да ће искоренити буку мускета по шумама или звецкање рапира по паркови-ма. Али, био је то немогућ задатак. А, на крају, зар није лепота тих девојака утегнутог струка и бујних груди, зар нису оштрице мачева и дим барута, част, достојанство и бесконачна поезија били оличење романтизма?

Какав двобој...

Те 1808. године господин Ла Пик ужурбано се провлачио кроз градску гужву која му се због патње коју је осећао у дубини срца чинила још несноснија. Ватра је куљала у његовој заљубљеној души док је љутито гледао око себе. Њено име беше свима познато. Звали су је госпођица Теревит. Кад није измамљивала погледе у опери и ломила срца својим славујским гласом, проводила је предивне ноћне сате с млађаним Пиком. Невоља је била та што је јутарње сате проводила са извесним Де Гранпром.

Чим га је угледао у башти једне гостионице препуне људи, Ле Пик стаде испред њега, избаци груди и увуче стомак, а онда рече као из топа:

– Коначно се срећемо, господине Де Гранпр!

Он га прво одмери погледом, примети у њему срџбу, а затим опрезно проговори:

– Знамо ли се, младићу?

– Не! – узвикну он цупкајући ногом. – Једино преко заједничког пријатеља! Потом брзо извуче из десног џепа једну белу рукавицу и стави је на сто.

– Друга је, верујем, у вашем поседу! – настави дрхтавим гласом, али још ватренијих очију.

– Да ли би господин желео можда да седне и попије нешто? – упита Де Гранпр више из пристојности.

– Можда. Али се плашим да ћу, ако узмем и кап алкохола, прелити чашу и рећи вам да сте једна обична кукавица која мисли да се јефтино извуче.

Настао је тајац. Ле Пик је стајао разјарен. Опрезан, Де Гранпр замишљено је седео. Док су се одмеравали погледима, људи око њих нађулили су уши. Испрва Де Гранпр није знао шта да учини, али после неколико минута полако је устао и у драмском стилу, савршено опуштено, подигао рукавицу са стола. Осмехнуо се и омирисао је, а онда је хитро бацио младићу у лице. У питању је била част.

– Бирајте оружје! – рече младић. – Оштрице или танад?

– Ни једно ни друго! Имам нешто друго на уму – одговорио је Де Гранпр и, пребацивши огртач преко руке, кренуо је достојанствено преко улице. Кад се попео на коња, додао је:

– Моји секунданти ће вас потражити!

Тако је почео један од најнеобичнијих двобоја у историји. Тим оскудним речима означен је почетак тромесечног писања тестамената, великог напора секунданата који су учинили све да би помирили две љуте, зараћене стране. Тада су почеле патње славне оперске диве која се непрекидно шетала с једног краја Париза на други. Овог пута није се увлачила под њихове чаршаве и смејала у тами, већ је клечала пред њима и лила горке сузе јер се плашила да ће их обојицу изгубити. Сваког пута је и код једног и код другог наилазила на презир, на исти хладан поглед, на исту непоколебљиву част.

...Страшан двобој

Али, зашто се плашила да ће их обојицу изгубити? Одговор је једноставан. Двобој је требало да се одигра високо на небу, у два истоветна балона, посебно направљена за ту прилику. Наиме, обе стране сматрале су да су сувише „узвишени" да би се борили као просечни људи. Зашто се онда не би борили на небу, свако у свом балону, али не да пуцају један у другог, већ по један хитац у балон, па ко преживи причаће. Париз је обожавао луде двобоје. Још се препричавао један двобој топовима, и онај с кобасицама, а и двобој где су учесници били голи до коже и толико пијани да су се безуспешно јурили целу ноћ, све док на крају нису преморени заспали један преко другог. Све је то била једна велика позорница.

И тако, месеци су полако пролазили. Док су се два наручена балона правила, Париз је лудовао, а госпођица Теревит и даље је лила сузе, полако губећи разум. Тог судбоносног, прелепог сунчаног дана без дашка ветра и облака, она је остала

код куће иако је пола Париза дошло да гледа чудан двобој, као такмичење у летењу. Наводно, награда је био осмех једне девојке.

Пошто су секунданти последњи пут покушали да помире зараћене стране, представа је могла да почне. Наоружани по једним пиштољем који никада пре нису видели, Ле Пик и Де Гранпр ушли су у корпе својих балона са по једним секундантом.

– Не брини – рекао је Ле Пик свом добром пријатељу кроз осмех. – Могу да погодим врапца у око на даљини од двадесет метара, а не један огроман балон.

Затим су помоћници отпустили конопце, маса се мало повукла, и балони, на раздаљини од двадесетак метара, упутили су се увис. Док су сви присутни одушевљено тапшали дивећи се њиховој храбрости и смејући се њиховој „узвишености", Ле Пик је стојећи на ивици корпе с пиштољем у руци покушавао да ухвати Де Гранпров поглед. Добро је знао да храбре и одлучне очи и непоколебљива мржња могу у другом изазвати страх и омести га. Но, тих неколико десетина минута лаганог пењања чинили су му се предуги. Љубав га је начинила рањивим. Мржња га је учинила нестрпљивим. Разрогачених очију, он је само гледао у супарника попут разјареног бика.

Али, Де Гранпр се није обазирао на њега, већ је посматрао људе који су му махали и обрисе париских кровова како се откривају пред њим. Какав прелеп дан, помислио је. Прелеп дан за умирање.

А онда, на висини од 200 метара, дат је знак са земље. У исти мах, као из топа, Ле Пик је потегао пиштољ и опалио у правцу Де Гранпровог балона. Али, на његову несрећу, у тај мах изненадни вихор појавио се изнад Париза и протресао му балон. Промашио је за читавих неколико метара.

Док се корпа још љуљала, његов секундант му је добацио, држећи се за ограду да не би испао:

– Је ли, рекао си врапца?

Ле Пик му није одговорио. Сада је био љући него икада пре, али није му остало ништа друго него да се помоли. Подигао је пиштољ и ставио га испред лица, што је правилима било дозвољено у случају да Де Гранпр запуца право у њега.

Де Гранпр је пажљиво и дуго циљао. Био је то плод његовог искуства и смирености, врлине коју је његов противник потценио. А кад је опалио, тане је прошло кроз платно Ле Пиковог балона као нож кроз бутер и створило две зјапеће рупе. На општи ужас који нико није очекивао, лудо и несрећно заљубљени младић и његов секундант истог трена почели су да се обрушавају с неба великом брзином. Чак је и Де Гранпр замало испао из корпе посматрајући ту страховиту слику која је ледила крв у жилама.

Један од најчуднијих двобоја у историји био је завршен брзо и сурово, као што су се углавном и завршавали. „Узвишени" Ле Пик и његов секундант били су мртви. А да ли је Де Гранпр добио осмех дотичне оперске певачице, није познато ■

Дарко Стојановић

Илустровао Дарко Гркинић

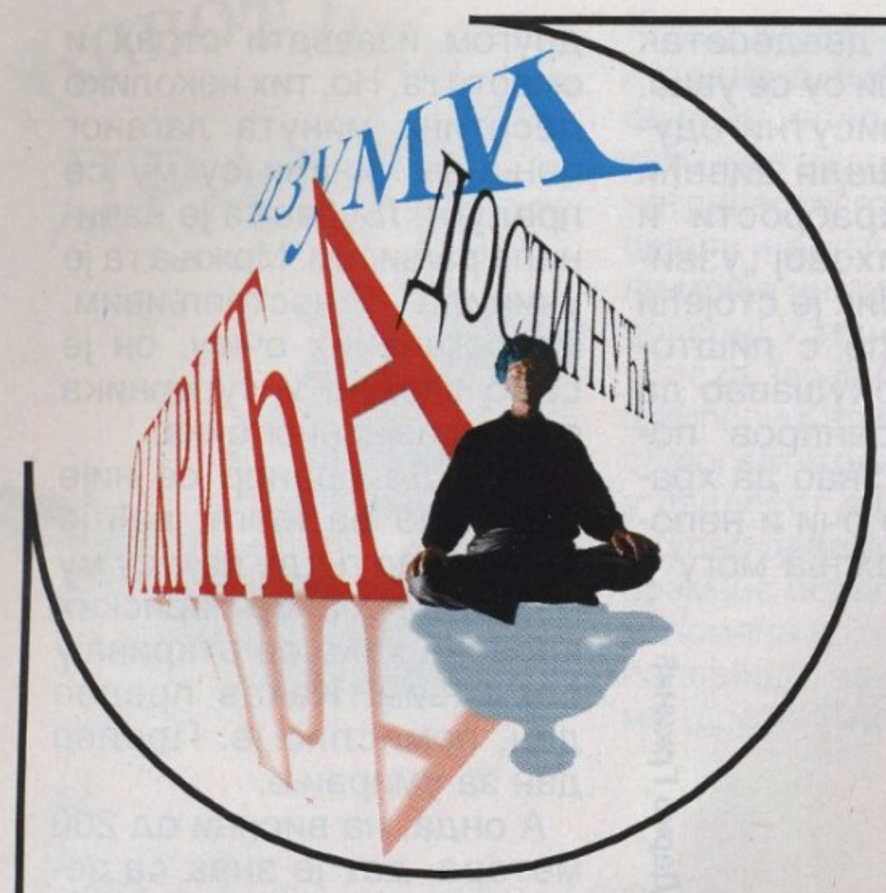

БРАВО ЗА БАКТЕРИЈЕ!

Једна прождрљива врста бактерија тренутно преплављује непроцењиве скулптуре и споменике широм Италије, на задовољство научника. Загађење ваздуха током претходних векова проузроковало је настанак танке црне коре на каменим површинама споменика и зграда, а бактерија Desulfovibrio vulgaris vulgaris уклања те наслаге тако што их једе. Бактерија мења соли сумпорне киселине у наслагама и претвара их у гас. Микробиолог Клаудија Сорлини и њене колеге са Универзитета у Милану применили су несвакидашњи биотретман на неколико споменика у свом граду и постигли врло добре резултате. Спремају се да своје прождрљиве љубимце ускоро „пусте с ланца" и на чувену Богородичину цркву у Паризу ■

ЗА ВЕШТАЧКО КРЕТАЊЕ

Једна од тешкоћа са виртуелном стварношћу јесте што за пуно урањање у илузију вештачког света корисник мора да се уплете у неку скаламерију попут оне из филма „Косач". Међутим, научници с немачког Института за биолошку кибернетику „Макс Планк" изумели су прошле године „Cyber Walk", вишесмерну покретну траку која служи као подлога за кретање у свету виртуелне стварности. Покретна трака за VR није новост, али претходни покушаји били су безуспешни. Или су покретне траке биле премале, па би корисник који на глави држи VR кацигу или наочари пао с машине, или су биле преспоре и несинхронизоване с дешавањима у ВР окружењу. „Cyber Walk" премошћава све то платформом од шест пута шест метара, а системи за кретање и повратне информације омогућавају брзе и глатке промене смера кретања. „Cyber Walk" се за сада примењује првенствено за научно изучавање поимања просторних равни и сналажења у простору. Претпоставља се да би примену нашао и у војсци, али би служио и у медицинске сврхе, на пример за лечење Паркинсонове болести. Само је питање времена кад ће се употребити и у области забаве, првенствено рачунарских игара ■

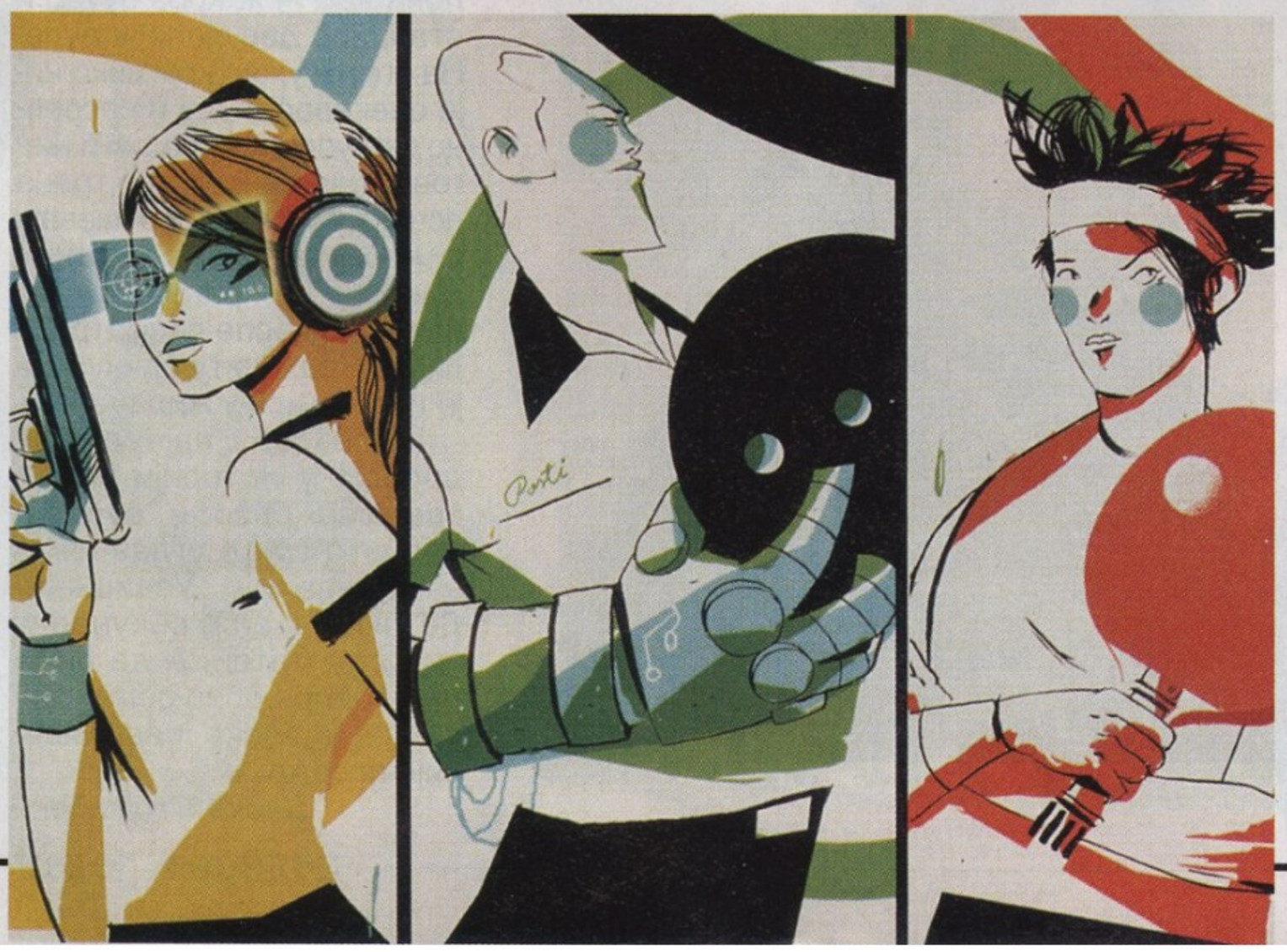

СПОРТСКА ТЕХНОЛОГИЈА

Атлетика, гимнастика и пливање привлаче највише пажње на олимпијадама, али има и других спортова у којима се осваја златна медаља. Научници широм света смишљају начине за бољу припрему спортиста у занемареним дисциплинама.

Робо-понг 2040

Неки амерички играчи стоног тениса вежбају уз помоћ робота „Робо-понг 2040", који испаљује лоптице брзином од 120 километара на час. Осцилирајући топ може да опонаша серве, лоптицама даје неуобичајене спинове. Избацује 94 лоптице у минуту, а играч доказује своју тачност враћајући лоптице према сензорима робота ■

ГРАД НА ВОДИ

Доба огромних бродова није потонуло с „Титаником", штавише, наставило се пуном паром. Бродоградитељи се већ више од једног века надмећу ко ће направити већи брод. Септембра 2008. године предузеће „Ројал Карибијан" предузело је одлучујући корак: њихов брод „Морска оаза" биће прави пловећи град у коме ће моћи да борави 5400 људи. Пет пута је тежи од „Титаника" и 27 метара дужи од америчког носача авиона „Роналд Реган".

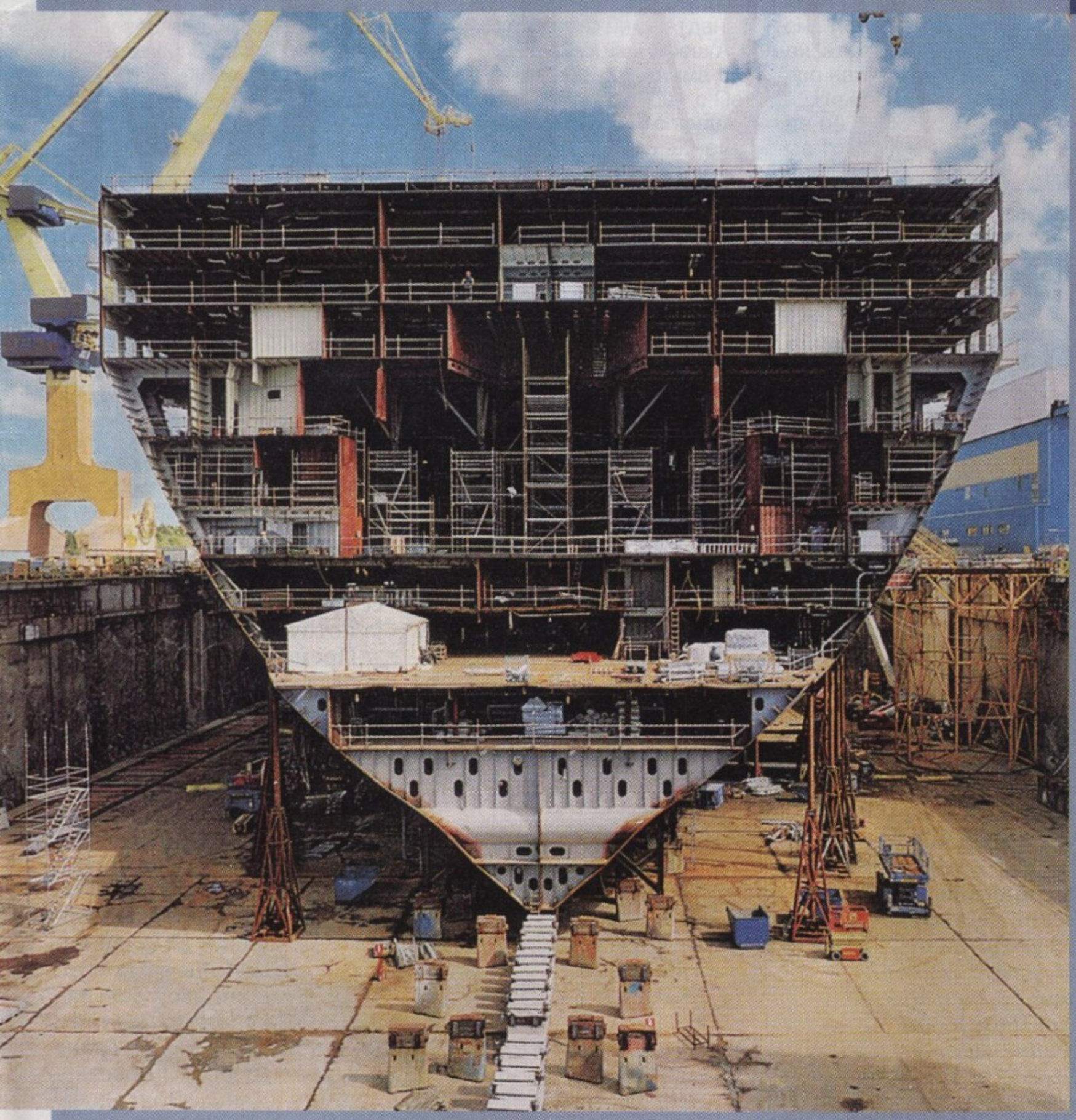

1906. године „Мауританија"
У доба пре ваздушног саобраћаја прекоокеански бродови такмичили су се у брзини. „Мауританија", дуга 240 метара, била је најдужи и најбржи брод на свету, са шест парних турбина које су давале 68.000 коњских снага и брзину до 50 километара на час ■

1911. године „Титаник"
У градњи „Титаника", дугог 269 метара, није се марило за трошкове. Имао је најсавременију технологију за то доба. Његове пропелере вртело је 59.000 коњских снага добијених из 29 грејача и 159 пећи, па је раскошни брод ишао брзином од 40 километара на час у сусрет леденом брегу ■

1938. године „Краљица Елизабета"
Прекоокеански брод, дуг 314 метара, поуздано је пловио с краја на крај Атлантског океана све до 1968. године, кад је порастом ваздушног саобраћаја брод постао прескуп за одржавање и излишан ■

1960. године „Француска"
Као ни „Краљица Елизабета", ни „Француска", дуга 315 метара, није могла да победи џамбо-џет. Већ је требало да се растури за отпад кад га је норвешки „Карибијан лајнс" обновио и опремио као брод за забаве 1980. године. ■

2003. године „Краљица Мери 2"
Првобитно је требало да има носивост од 80.000 тона, али је тај план пропао кад су супарници поринули веће бродове. Коначни резултат тог надметања је носивост од 151.400 тона, дужина од 345 метара и брзина од 55 километара на час ■

2009. године „Морска оаза"
Као да су казина и ноћни клубови били недовољни, па је „Морска оаза" (дуга 360 метара) издељена на седам тематских целина попут великих забавних паркова са засебним темама. Три електрична пропелерска склопа дају 27.000 коњских снага и брзину до 38 километара на час. Произвођачи тврде да је овај брод дословно непотопив, а опрезнији стручњаци подсећају да се то пре једног века причало и за „Титаник" ■

Биомеханичко куглање

Удружење куглаша САД користи рукавице и ципеле опремљене сензорима за побољшање резултата својих спортиста. Рукавице мере јачину стиска кугле, узимање замаха и пуштање кугле из руке, а ципеле равномерност корака спортисте и брзину кретања до линије с које се пушта кугла ■

Испитивање циља

Да би помогао стрелцима, Амерички олимпијски центар у Колорадо Спрингсу подигао је стрељану с врхунском технологијом. Инфрацрвене камере прате ласерске усмериваче са цеви оружја, а на основу прикупљених података испитује се смиреност и правилан положај тела стрелца приликом пуцања. Сензори уграђени у окидач оружја показују да ли је спортиста нервозан пре него што опали ■

Симулатор једрења

Професор Норман Санудерс са Универзитета у Мелбурну смислио је уређај који симулира једрење. Састоји се од кабине на пнеуматском коњу – нешто слично механичком бику на коме јахачи родеа вежбају своју вратоломну вештину, само што је овде у питању цео труп једрилице. Уређај опонаша љуљање брода на таласима док једриличар управља једрима ■

Испаљивач

Лоптице за бадминтон лете под много оштријим угловима од других лоптица. Швеђанин Матс Елм направио је вештачки сервер којим помоћу кратких налета сабијеног ваздуха могу да се избацују лоптице за бадминтон. Уређај може да избацује лоптице у високом луку, а повремено и да изненади спортисту оштрим закуцавањима ■

ДИНАСТИЈЕ КОЈЕ СУ ВЛАДАЛЕ ЕВРОПОМ

РЈУРИКОВИЧИ

ХАЗАРСКИ ИСТРЕБИТЕЉИ

Грб великих књежева кијевских

Руску историју обележило је више од 180 кнежевских и принчевских породица које су потекле из неке од грана династије Рјуриковича. Многе од њих и данас постоје. Међу њима су кнежеви: Горшакови, Долоруки, Волконски, Звењигородски, Оболенски, Шемјакини и други

Као и код других народа, порекло Руса и Русије скривено је у народним легендама које ипак садрже и делове стварне историје. Најстарија руска хроника „Повест древних времена" или „Несторова хроника" у почетку описује сва словенска племена. Изгледа да је хроничар Нестор био добро обавештен о Словенима пре најезде Мађара и Бугара на њихове земље. Међу јужним Словенима он наводи „Беле Хрвате, Србе и Горутане", а међу племенима која живе на Дњепру помиње *„Древљане, Пољане, Дреговиче, Половчане, Северјане"*. Даље се у „Повести" приповеда како су словенска племена *Чуди, Слави, Меријани и Кривичи* након што су међусобно дуго ратовали, *позвали* вођу северних *Варјага* по имену *Рјурик* да их помири и да постане њихов врховни поглавар. Рјурик је, праћен браћом *Синеусом и Трувором*, као и већим бројем *Варјага,* завладао богатим северним градом *Новгородом* и језером Ладогом, где је засновао династију и господарио до смрти. Било је то крајем деветог века. Необично је да долазак Варјага није повезан с ратним освајањем, него с неком врстом мирног *избора* владара и *споразума* с Варјазима. То указује на постојање дуготрајнијих веза које су вероватно у првом реду биле трговинске.

Заклети саборци

Варјази је било једно од имена *Викинга,* скандинавског народа пореклом из Шведске и Данске, који су у деветом и десетом веку на својим брзим бродовима – *дракарима* – широким мачевима и великим полукружним секирама опустошили и освојили многе земље уз обале Европе, од Исланда на северу све до Сицилије на југу. Оставили су своје име *Нормандији,* освојили су енглеско краљевство, основали су државу на Сицилији, а у Византији је *варјашка стража* вековима била најверније царска гарда. Име *Варјаг* вероватно долази од скандинавске речи која означава друга, сарадника у војном походу (од староскандинавског *var* – завет и *gengi* – саборац, дакле *wargengus* тј. *„онај ко се заветовао да ће бити саборац у походу"*). Теже је открити порекло имена *„Рус"*, како се од почетка називала држава коју је основао Рјурик. О томе постоје бројне теорије. По некима, име има порекло од неког скандинавског племена (Финци и Естонци и данас Швеђане називају *Ruotsi).* Други порекло имена *Рус* доводе у везу с викиншком речи за веслаче (Варјази су веслали бродове по рекама). Међутим, постоје и *словенске* теорије, које назив „Рус" повезују са прасловенским речима за воду (одакле потиче и наша реч *роса,* град *Рас* и друге*)*. Неки историчари наводе и да се то име помиње у списима арапских писаца у времену које је претходило доласку Викинга, па према томе не би могло имати северњачко порекло.

Несумњиво је, међутим, да су први руски владари били у блиској вези са Скандинавцима, на шта у првом реду указују и њихова лична имена као што су Рјурик (германско Хродрик, Родрик, што би значило *славни вођа*), Олег (тј. Хелгар, што значи *пророк*), Олга (тј. Хелга) и Игор (тј. Ингвар). У стара времена симбиоза племена различитог етничког порекла у један народ није била неуобичајена: стапањем германских Франака и романских Гала створена је Француска, азијски Бугари утопили су се међу балканске Словене и створили словенску Бугарску... Истина је, међутим, да су Варјази, осим имена и легенди, иза себе оставили врло мало материјалних споменика или лингвистичког утицаја у руском језику. То указује да су скандинавски ратници били малобројни према огромној већини Словена, међу које су се већ за неколико генерација потпуно утопили.

Према хроникама, Рјурика је наследио Олег који је престоницу древне земље „Рус" пренео на југ, у Кијев – град који је имао одлично место на трговинским путевима севера и југа, као и истока и запада Европе. Варјашки владари настојали су да прошире своју моћ над огромним речним путевима (реке Дњепар, Дњестар, Двина, Волга), који су омогућавали трговину од Скандинавије, одакле су долазили крзна, кожа, јантар, робови, преко Панонније, где су набављани коњи и сребро, све до Византије и Арабије, где су се могли наћи злато, свила, вино, зачини. У делу „О управљању царством" цар Константин Порфирогенит детаљно је описао путовање руских трговаца Дњепром, од њихових северних постаја до Црног мора и Византије. Варјашки уски бродови морали су да прођу седам *брана* или предела *слапова* и да избегну многе замке које су им постављали номадски *Печењези* (Кумани). Олег је с великом војском опсео Цариград, на чијим је вратима при-

куцао свој штит у знак победе. Повукао се кад су Византинци понудили неку врсту данка.

Рјуриков син Игор наставио је Олеговим стопама, па је два пута, 941. и 944. године, допро до Византије. С бројном флотом Игор је 941. године стигао под зидине Цариграда, али је византијска *„грчка ватра"* потпуно уништила руске бродове. Ово није поколебало великог кнеза који се 944. године вратио с још већом војском – али копном. Поход на Византију био је и последњи Игоров успех. Следеће године је убијен приликом сакупљања пореза у племену Древљана. За собом је оставио трогодишњег сина Свјатослава и енергичну удовицу Олгу. Константин Порфирогенит у свом делу помиње *Свјатослава* чиме се на индиректан начин потврђује тачност података које о том раном добу дају старе руске хронике.

„Ево ме на вас"

Олга је потицала из словенског рода Гостомисла, а првобитно име било јој је *Прекраса.* Дакле, већ у овој генерацији долази до мешања Варјага и Словена, што се потврђује и у словенском имену Игоровог наследника (Свјатослава). „Хроника" приповеда како је мудра Олга као регент за време синовљевог малолетства променила систем наплате данка, чиме је олакшала положај вазалних народа. Према легенди, Олга је такође осветила смрт свог мужа применивши једно лукавство. Опколила је непријатељско насеље и тражила је да јој у знак покорности свака породица поклони по једног голуба. Затим је сваком голубу за ногу привезана запаљена буктиња. Уплашени голубови полетели су назад у своја гнезда раширивши ватру по читавом граду који је био од дрвета, па је изгорео до темеља. Олга је била прва Рускиња која је примила хришћанство током свог боравка у Цариграду (око 957. године). Због тога је православна црква прогласила за светицу, *„равну апостолима" (Исапостолос,* на грчком). Међутим, требало је да прође још једна генерација па да паганski Руси постану већином хришћани.

Олгин син, велики кнез *Свјатослав Игоревич* остао је у вери предака. Молио се Перуну, Волосу и Сварогу и другим боговима словенског *пантеона.* Његов изглед описао је један византијски очевидац: имао је обријану главу док му је један перчин падао на раме; није имао браду, али је носио велике, дуге бркове; у увету је имао златну минђушу. Као прави номад, спавао је на голој земљи, коњски прекривач му је била простирка, а коњско седло узглавље. Свјатослав је готово цео живот провео у походима у којима је остварио многе победе. Границе Кијевске Русије проширио је на огромна пространства Источне Европе – непрегледне степе на истоку, све до обала реке

РЈУРИКОВИЧИ
(првих 11 генерација – *поједностављено)*

Рјурик (?)
вођа Варјага око 879. године

Игор (Ингвар)
велики кнез Кијева 912–945.
ожењен **Олгом,** кнегињом 945–957.

Свјатослав
велики кнез Кијева 957–972.

Јарополк
велики кнез Кијева 972–978.

Свети **Владимир** I *Велики*
велики кнез Кијева 978–1015.

Изјаслав
кнез Полоцка

Свјатополк
велики кнез Кијева

Јарослав I *Мудри*
велики кнез Кијева 1015–1054.

Борис *Свети*
(убијен 1015)

Гљеб *Свети*
(убијен 1015)

ОЛЕГОВИЧИ

Свјатослав II
кнез Чернигова, велики кнез Кијева

Владимир

Всеволод I (умро 1093)
кнез Перејаслава, велики кнез Кијева

Изјаслав

МОНОМАХОВИЧИ

Черниговски кнежеви

Галицки кнежеви

Владимир II (умро 1125) *Мономах*
велики кнез Кијева 1113–1125.

Јарополк II
велики кнез

Мстислав I *Велики*
велики кнез 1125–1132.

Јурије I *Долгоруки*
велики кнез Суздаља

Изјаслав (умро 1154)
велики кнез Кијева

Владимир
велики кнез Кијева

Всеволод II *Велико Гнездо*
кнез Владимира 1176–1212.

Јарослав (умро 1246)
велики кнез Владимира

Александар *Невски* (умро 1263)
велики кнез Владимира 1252–1263.

Владимирско-волински кнежеви

кнежеви Владимира и Москве

Александар Невски велики кнез Владимира

Волге и до Каспијског мора. Створио је највећу европску државу тог доба. Покорио је Бугаре с Волге, Алане и друга бројна источноевропска племена и народе. На југу се спустио до делте Дунава и на Балкан. У борби за превласт око трговине Волгом, напао је 968. године легендарно царство Хазара, једину античку државу (осим Јудеје) која је прихватила јеврејску веру. Претходно је покорио словенско племе Вјатича којима је објаву рата огласио само једном реченицом која је постала легендарна узречица у руском језику: *„Ево ме на вас" (Хошчу на ви идти)*. Наредне године Свјатославова огромна војска заузела је и опљачкала главни град Хазара Атил, где, према речима хроничара, *„после проласка Руса, ни зрно у винограду, нити лист на грани није остао"*. Након уништења државе Хазара, Свјатослав се на наговор савезника из Византије окренуо на супротну страну – на Балкан – где је напао и поразио бугарског цара Бориса II. Заузевши области око делте Дунава, Свјатослав је решио да премести свој главни град из Кијева на југ – у Перејаславец на Дунаву. Византија је приближавање огромне кијевске државе својим границама сматрала за велику опасност, па је на сваки начин настојала да против Руса подстакне њихове суседе и супарнике Печенеге. Печенези су искористили одсутност Свјатослава и његове војске да више пута нападну Кијев. Године 970. Свјатослав је кренуо на Византију, прошао Дунав, стигао до Адријанопоља (данас Једрене), изазвавши панику на улицама Цариграда. Ипак, на крају је претрпео пораз и морао да склопи мир с Византијом. Али, у повратку на север, ка Кијеву, упао је у клопку коју су му приредили Печенези и убили га 972. године. „Несторова хроника" забележила је да је кан Печенега од лобање великог руског кнеза направио себи пехар.

Сунце јарко

После смрти Свјатослава дошло је до борбе за власт између његова три сина. Најстарији, Јарополк убио је млађег брата Олега. Ипак, као у бајкама, на крају је победу однео најмлађи син. Упамћен је као један од најзнаменитијих руских владара – Владимир Свјатославич прозван Велики. Владимир и његови подвизи ушли су у руске скаске и легенде у којима он носи надимак *Сунце јарко*. Скандинавске саге причају да су Владимиру, у којима се он назива *Valdemar*, у борби да поврати очево наслеђе помогли Викинзи са севера. Као прави паганski владар имао је харем од чак осам стотина жена и бројну децу. Један латински писац дао му је епитет *„fornicator immensus" (неизмерни блудник)*. Можда хронике и претерују у процени Владимировог харема, али нема сумње да је паганским Русима хришћански обичај моногамије био прилично стран, што је утицало да доста дуго одлажу одлуку о прихватању хришћанске вере. И начин удварања у то варварско време био је понекад прилично *рудиментаран*. Након што је Рогнеда (или *Роња)*, кћи полоцког кнеза, одбила Владимирово удварање и понуду да се њом ожени, он је напао њен град и убио оца. Након тога ипак се оженио полоцком кнегињом и с њом имао неколико деце.

Најважнији догађај у време Владимира било је прихватање хришћанства. „Несторова хроника" детаљно описује како је велики кнез на свој двор позвао представнике све три велике религије – хришћане, муслимане и Јевреје – желећи да за себе и свој народ изабере ону праву. Муслимане, који су имали значајну предност јер прихватају многоженство, ипак је одбио јер не једу свињетину и не пију алкохол – а *„пиће је највећа радост за Русе"*, рекао је кнез. Јеврејима није поверовао да су божји изабраници јер су изгубили свети град Јерусалим. Код хришћана, остало је да се бира између Цариграда (то јест источног хришћанства) и Рима (то јест западне варијанте хришћанства). У ту сврху, Владимир је послао посебно посланство са задатком да обиђу цркве у Немачкој и Византији. Сјај и богатство царског Константинопоља потпуно су засенили посланике из руске степе. Након што су присуствовали служби у царградској цркви *Света Софија*, руски посланици остали су опчињени: *„Нисмо више знали да ли смо на небу или на земљи. Не постоји другде таква лепота, коју нисмо у стању ни да опишемо."* Ипак, нема сумње да је кључни разлог за одлуку великог кнеза кијевског да прими хришћанску веру преко Цариграда био стратешки: на овај начин Владимир је обезбедио савезништво са још моћним и утицајним Византијским царством. Осим тога, источна црква била је у предности пред Римом јер су свети Ћирило и Методије већ

Цар Иван Васиљевич Грозни

превели свете књиге на старословенски и створили словенско писмо. Прихватање хришћанства потврђено је венчањем руског великог кнеза Владимира (који је при крштењу добио ново име – Василије) и Ане *Порфирогените*, кћерке византијског цара. Хронике не кажу шта је Владимир учинио са

РЈУРИКОВИЧИ И СРБИЈА

Најстарија позната веза између руске кнежевске династије Рјуриковича и српских владара, односно рашких великих жупана, успостављена је у 12. веку. Године 1150. кћи српског жупана и угарског палатина Белоша (сина рашког жупана Уроша I) по надимку *Бановна* удала се за *Владимира Мстиславича*, кнеза дорогобушког, који је кратко време 1171. године имао и титулу великог кнеза Кијева. Деца (синови) из овог брака били су кнежеви Новгорода, Дорогобужа и Вишгорода.

У средњем веку биле су јаке везе између Србије и руских кнежевина. У биографији краља Драгутина Немањића, коју је написао архиепископ Данило, наводи се да се српски краљ дописивао са својим пријатељем, руским кнезом: *„У руску земљу много пута (Драгутин) шиљаше посланике своје са драгоценим даровима ка божанственим црквама и манастирима и милостиње ка ништима и маломоћнима. Јер у тој руској земљи имао је веома љубљеног свога пријатеља, кнеза Василија, и њему по достојању дужну част одаваше, шаљући му слатке речи са великолепним царским даровима."*

Један Рјурикович је средином 13. века био бан Мачве и управник Београда, у име угарског краља. Био је то *Ростислав Михаилович*, раније кнез Чернигова, који се оженио кћерком угарског краља Беле IV. Његов син *Бела Ростиславич* такође је постао бан Мачве (1247–1263).

Познато је да су последњи руски владари из породице Рјуриковича, попут *Ивана IV Грозног*, били и српског порекла. Баба по мајци Ивана *Грозног* била је Јелена из кнежевске породице Јакшића. Иван *Грозни* је и преко оца имао породичне везе са српским династијама. Наиме, Зое *Палеолог*, удата за московског великог кнеза Ивана III (деду Ивана *Грозног)* била је унука Српкиње Јелене *Драгаш* (царице Византије и мајке последња два византијска цара). Овом линијом Иван *Грозни* био је и даљи потомак српских Немањића ■

својим харемом кога је вероватно бар званично морао да се одрекне.

Круна Мономаха

Пред крај живота, Владимир је управу огромне Кијевске кнежевине поделио на својих дванаест синова. Након његове смрти (1015), то је неизоставно водило ка споровима. У братоубилачкој борби мученички су страдали неки од Рјуриковича. Два Владимирова сина, *Борис и Гљеб,* које је на превару погубио њихов брат Свјатополк, постали су свеци руске цркве. У борбама је на крају највише успеха имао Јарослав Владимирович, прозван *Мудри*. За време његове владавине успон Кијевске „Руси" достигао је врхунац. Јарослав Мудри претворио је Кијев у „златни град" с величанственим црквама, међу којима се издваја сабор Свете Софије, који и данас постоји. Ковао је сребрни новац и установио прве руске манастире, попут чувене Кијевско-печерске лавре и Јурјевог манастира у Новгороду. Рачуна се да је Кијев у средњем веку имао око 50.000 становника, док су Новгород и Чернигов имали по 30.000 становника. Новгород је имао и канализациони систем, што је у то доба било непознато у Западној Европи. Процветали су књижевност, преписивање и учење светих књига. У Новгороду је чак основана и школа за децу богатих бојара. Први пут изабран је митрополит Кијева, и то по народности Рус, који се звао Иларион. Јарослав је водио и праву европску политику стварања савезништава. На пример, поудавао је кћери за краљеве Норвешке, Француске и Угарске.

Јарослав је објавио и први писани закон „Руску правду", који одређује друштвене односе (обавезе кметова и слично), као и многа кривична питања (кажњавање убица – при чему је главна казна била новчана, право на освету приликом убиства и друго). Неравноправност полова у средњем веку показује се и у разлици казне за убиство мушкарца и жене: убиство жене плаћало се половином износа предвиђеног за насилну смрт мушкарца. С друге стране, жене су ипак имале право наслеђа.

По обичају својих претходника, велики кнез Јарослав је 1043. године напао Византију. Освојио је прво Херсон на Криму, а затим је с флотом допловио до зидина Цариграда. Пошто није могао да освоји царски град, закључио је нови уговор с Византијом и сина Всеволода оженио царевом кћерком. Дете из овог брака, касније велики кнез Всеволод, добио је стога надимак *Мономах* (према имену византијског цара Константина Мономаха), а његова свечана капа вековима је служила приликом крунисања руских владара (*капа Мономаха* чува се у московском Кремљу).

Након Јарослављеве смрти (1054. године), моћ великих кнежева Кијева постепено је ослабила (11–13. век). Основни разлог била је феудална анархија и обичај чланова породице Рјуриковича да своје земље деле на све, често врло бројне, синове. Тако се огромна Кијевска држава постепено поделила на чак 64 удеоне кнежевине у којима су владали припадници бројних грана кнежевске породице. При томе, систем *сениората* – правило да кнежевски престо наслеђује најстарији члан шире породице (брат, рођак и слично) а не најстарији син – доводио је до бескрајних сукоба и спорова. Историчари су израчунали да је за мање од два века (од 1054. до 1224. године) на просторима руских удеоних кнежевина било 293 спора и 83 „рођачка рата" око наслеђа. У тим условима, престо великог кнеза (у начелу најстаријег од свих кнежева) постао је веома нестабилан и променљив. Ојачала су конкурентска регионална средишта попут Новгорода, Владимир-Суздаља, Галича (Галиције), Полоцка, Смоленска, Чернигова и Перејаслава. Године 1169. кнез Андреј Богољупски из Суздаља заузео је и опљачкао Кијев и поставио свог млађег брата за великог кнеза, што показује колико је већ тада опао углед кијевског престола. Други разлог опадања Кијева био је економски. Крсташки ратови и јачање трговине у Средоземљу утицали су на опадање значаја источних трговинских путева којима је владао Кијев. Коначни ударац Кијевској држави задали су Монголи Џингис-кана. Они су 1223. године на Калки поразили удружену војску руских кнежева, да би неколико година касније војска Бату-кана сравнила са земљом Кијев и многе друге руске градове (у децембру 1240. године). Моћ Русије ће тек два века касније бити обновљена, али из другог, северног средишта – Москве.

Рјуриковичи су наставили да владају Москвом и Русијом све до изумирања линије московских царева 1598. године са Фјодором I Ивановичем (сином Ивана Грозног). Међутим, Рјуриково шире потомство било је врло бројно ■

Душко Лопандић

КИКАНЦУ – ТАЈАНСТВЕНИ ШЕЋЕРНИ ПЛАЧЉИВАЦ

ЊУШКА У ЧВЕЋУ

Иако му древно народно име указује на куну, изглед и грађа чељусти на ласицу, понашање на мајмуна, а љубав према слатком на медведа, киканцу не припада ниједној од наведених врста. Природњаци су се дуго мучили да му одреде право место у животињском свету

С њушком међу латицама до слатког нектара

Кроз крошњу која пружа сигурност, женка се вешто и брзо креће с младунцем следећи невидљиве али њој сасвим јасне путеве.

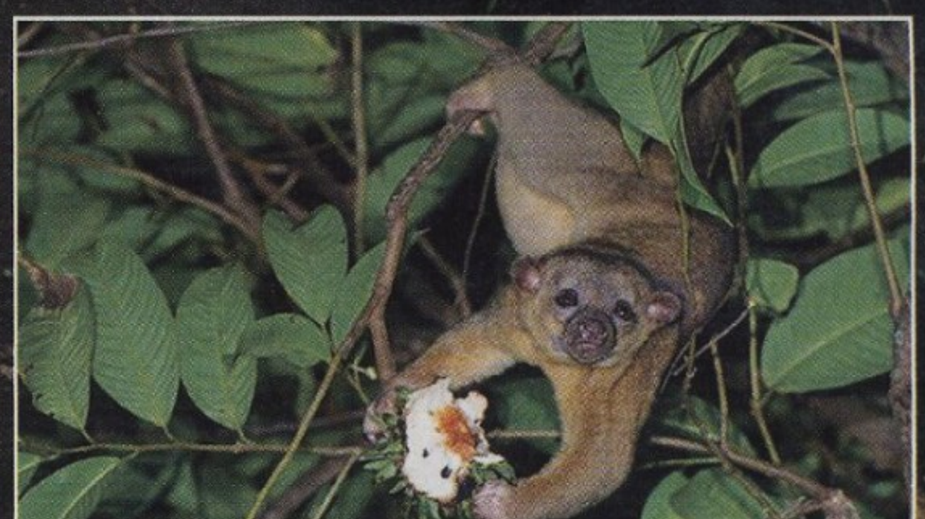

Крошње тропских шума на северу Јужне Америке станиште су бројних животињских врста. Разумљиво је да је природњацима требало времена да упознају и испитају ретке врсте Новог света, а један мали, безазлени сисар задао им је највише невоље. Затечени необичностима у изгледу, грађи, понашању, начину исхране, па и оглашавању животиње, природњаци дуго нису могли да јој одреде право место у животињском царству. Ипак, прихватили су име киканџу, како су је називали староседеоци континента.

Али, била је то прва у низу грешака које су доводиле до забуна. Древно име била је француска транскрипција речи којом су Јужноамериканци називали куне. Први досељеници давали су овој животињи имена према некој од упечатљивих особина. Једно од њих била је лорона, односно плачљивица на шпанском, због продорних крика налик на јецаје које киканџу испушта, други су га назвали шећерни медвед, јер усправљен својим снажним шапама придржава тропске цветове дрвета балсе и дугачким језиком испија из њих слатки нектар. Научници су били у недоумици шта је киканџу.

Почела су испитивања пуна изненађења и размимоилажења у проценама. Животиња дугачка око пола метра, с репом готово исте дужине и тешка око два и по килограма која је живела високо у крошњи дрвећа, због изгледа могла је да буде сврстана међу ласице, али и међу мајмуне јер се о гране дрвећа качи репом, а због страсти према сласти и међу медведе. Грађа лобање и оштри зуби сврставали су киканџу међу месождере, а он је у исхрани имао само воће, нектар цвећа и тек понекад неког инсекта.

Али, тек кад су испитани ракуни, Procyonidae, сисари који обухватају неколико родова са око шеснаест врста и више од осамдесет подврста, становници једино америчког континента, које већ само станиште чини посебним и другачијим, киканџу је одређен као *Potos flavus*, род ракуна.

Као и сви ракуни, и киканџу је јединствен. Готово цео живот проведе на дрвећу изузетно окретно се верући по крошњама на висини и до 30 метара. Дан проведе спавајући, скривен у лишћу или у шупљини стабла, готово невидљив и нечујан. Живне с првим наговештајима сумрака. Његово време долази с тамом. Тада креће у потрагу за храном. У пењању се вешто користи шапама и снажним репом. Понекад се репом обавије око гране и придржавајући се за њу и оштрим канџама на снажним задњим ногама, виси наглавце и дрема или у предњим шапама држи неко воће и слади се. На његовом јеловнику налази се тропско воће попут ананаса, банана, манга. До хране долази лако, следећи осетљивим њухом опојни мирис воћа. Ипак, највише воли смокве. Њих напросто обожава и може да их нађе током целе године. Права су му посластица и велики мирисни цветови дрвета балсе, *Ochroma pyramidale*. Радо се задржава у његовој високој крошњи у доба цветања и ужива у благодетима и сласти коју осети кад загњури главу у раскошни цвет пун нектара.

За природњаке је киканџу био права непознаница: од имена, преко изгледа, до начина живота.

Медвед, мајмун или куна?

Киканџу живи у заједници коју чине једна женка, два мужјака и младунци, старији и млађи. У потрагу за храном иду одвојено. По правилу, женка се пари са снажнијим мужјаком и сваке или сваке друге године на свет доноси једно младунче. Бригу о принови води само женка и то око четири месеца, док су мужјаци задужени за одбрану поседа, крошње дрвета коју обележавају урином а бране га кратким лајавим завијањем које су шпански досељеници препознали као јецај.

Старост врсте Potos, коју чини само киканџу, научници још нису тачно одредили, као ни колико јединки броји. Зна се да је ова животиња најзаступљенија у тропским шумама Панаме. Тек понегде киканџу може да се види у шумама Средње Америке. Тиха, мирна животиња може да доживи и 30 година ако се од орлова, јагуара и човека вешто крије по крошњама ■

С. Делибашић

Дугачким језиком сакупља сласт.

ОДШ
СЛИ

Од притиска на дугме дигиталне камере до израђене фотографије само је један корак

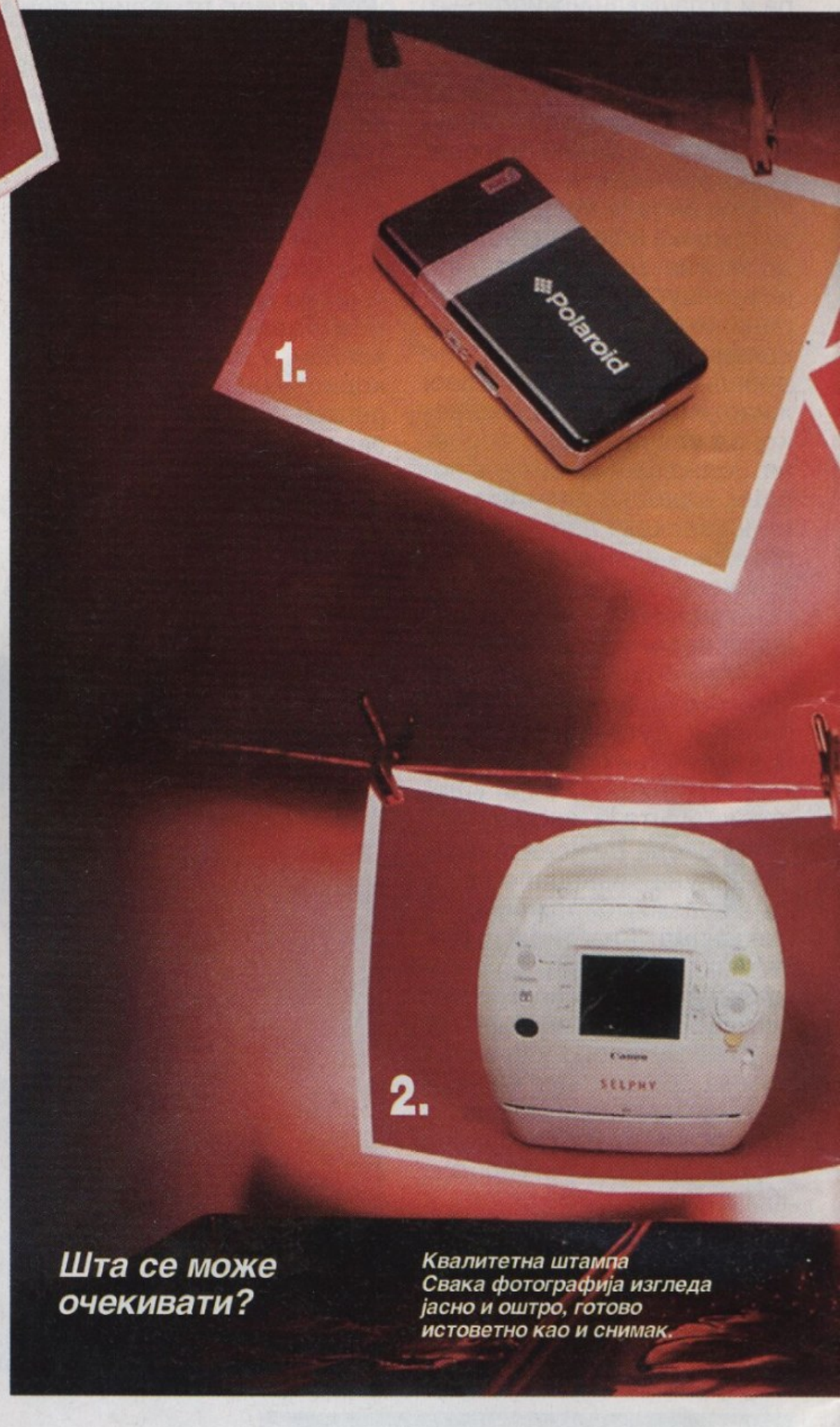

1. Polaroid PoGo

После више од три деценије откад су се појавили први фотоапарати куће „Polaroid" који после неколико десетина секунди избацују одштампане фотографије, иста кућа нуди мали, вишеструко унапређени уређај за штампање фотографија под називом PoGo.
PoGo у јединственом компактном кућишту има праву малу дигиталну фотолабораторију.
Уређај има ZINK Zero Ink технологију штампе и користи ZINK фото-папир, што значи да тај фото-папир замењује и мастило, кертриџ, тонер и користећи само материјал садржан у папиру – кристале осетљиве на топлоту.
За шездесетак секунди PoGo штампа фотографију величине 5 x 7 центиметара и резолуције 3 мегапиксела.
Захваљујући Bluetooth технологији, снимљене фотографије за штампање могу бежично да се шаљу путем мобилног телефона или рачунара или преко USB прикључка.
Polaroid PoGo налази се у продаји, а најнижа цена по којој може да се нађе нешто је виша од **100 евра,** уз 10 евра за 30 листића фото-папира.
Више података нуди адреса: **www.polaroid.com**

2. Canon Selphy ES3

Canon Selphy ES3 је мали штампач бројних занимљивих могућности. Њиме могу право и бежично с меморијске картице или дигиталног фотоапарата да се одштампају али и створе, обликују све лепе и овековечене успомене.
Меморија од једног гигабајта омогућава складиштење слика за штампање кад год се то пожели.
Штампач куће „Canon" користи Easy Photo Pack, једноставан фото-пакет, лак за руковање, у коме су обједињени и мастило и 50 листова фото-хартије.
Пакети садрже неколико типова медија, што значи да могу бити величине кредитне картице или разгледнице, у боји или црно-белој техници. Уз то, ES3 омогућава да се уз опцију Creative Print добије сјај за честитке, изглед сваке фотографије може да се провери на LCD екрану пречника девет центиметара, а њихово уређење – јасноћа, исецање слика, уклањање „црвених очију" врши се помоћу команди каква је My Colors.
Ове наведене одлике оправдавају цену од око **180 евра.**
Објашњења о осталим особинама Canon Easy Photo Pack дата су на адреси: **www.canon.uk**

Шта се може очекивати?

Квалитетна штампа
Свака фотографија изгледа јасно и оштро, готово истоветно као и снимак.

3. HP Photosmart A636

На први поглед HP Photosmart A636 подсећа на било који „старомодни" штампач за слике.
На то првенствено указује његов изглед. Ипак, A636 је далеко изнад тога – има бројна побољшања.

Величине 252 x 117 x 134 милиметра, тежак 1,52 килограма, позади има отвор у који се убацује хартија за израду фотографија. Само накратко ове одреднице упућују на давно превазиђени уређај. Јер, за почетак, ту је велики, на додир осетљиви екран од 120 милиметара који

ТАМПАЈ КУ СВОЈУ

Величина слике
Може ли се, осим уобичајених, добити још неколико величина?

Прикључење
Већина штампача чита меморијску картицу као SD. Али, може да се штампа и право с камере или PC.

Успорена штампа
Довољно је само да се додирне дугме па да фотографија буде готова, али може и да потраје мало дуже и буде савршеног квалитета.

омогућава прегледање сваког снимка, па се пропусти могу уочити и исправити понуђеним програмима.
HP Photosmart A636 је заснован на инџект штампачкој технологији, има Bluetooth технологију, отворе за четири меморијске картице, прикључак за USB, па пренос за штампање може да се обавља с рачунара и без CD.
Овај веома брзи штампач једноставан за коришћење продаје се по цени од око **100 евра.**
Исцрпнија обавештења о HP Photosmart A636 штампачу могу да се виде на адреси: **www.hp.com**

4. Fujifilm Finepix QS-70

Штампач Fujifilm Finepix QS-70, „упакован" у сребрно-ружичасту облогу, красе бројне одлике. Баш као и модел куће „Sony", и QS-70 на предњој страни има преграду за фотографску хартију.
На горњој страни штампача налази се „инфрацрвено око", прималац за бежични пренос с телефона или камере опремљених инфрацрвеним зрацима. Изнад њега је LCD екран пречника шест центиметара, и користи за једноставно прегледање, уређивање и одабир фотографија, док програми штампе омогућавају да се подеси осветљеност и засићеност боје снимка, али и његово пребацивање у црно-бело или изглед „сепија" штампе.
QS-70 повезује се на рачунар преко USB прикључучка и долази са свим управљачким програмима и софтвером.
Продајна цена овог штампача износи око **110 евра.**
Адреса: **www.fujifilm.co.uk** пружа опсежнији приказ уређаја ■

5. Sony DPP-FP85

Sony DPP-FP85 је савршен уређај који ће сваком да омогући уживање у разгледању фотографија изузетног квалитета на великом телевизијском екрану.
Штампач FP85 има уграђену Bluetooth технологију, али његово прикључење може да се врши и путем меморијске картице, HDMI каблом у HDTV или аутоматски с дисплеја. Овај изузетно брзи штампач израђује фотографије величине 101 x 152 милиметра у боји као и црно-беле за веома кратко време. Ипак, да би се избегле мрље које настају услед брзог штампања, цео поступак може мало и да се успори.
Штампач DPP-FP85 има цену од око **145 евра.**
Разгледање овог уређаја омогућава адреса: **www.sony.co.uk**

С. Делибашић

МОЈА ПОРОДИЦА

Дугогодишњи сам читалац вашег листа у коме свако може наћи много корисног, забавног и поучног. Молим вас да ми одговорите на следеће питање. Реч *породица* у Речнику српског језика Матице српске означава заједницу коју чине родитељи, њихова деца и блиски сродници који живе заједно. Интересује ме да ли је битније да живе заједно или је важније сродство. На основу овог може се закључити да дете које се одвојило од родитеља не чини породицу, као ни родитељ који не живи у заједници с децом, док неки други род који је у заједници – ипак чини!

МИЛИЦА ПЕТРОВИЋ
Београд

Ово питање није само семантичко, већ је на известан начин и психолошко, па и филозофско. Али, кренимо редом.

У енциклопедији коју је објавио Завод за уџбенике која носи назив „Школско свезнање" пише да је породица „примарна биолошко-психолошка и социјална заједница родитеља и њихове рођене или усвојене деце, као и сродника који живе с њима. То је прва, најважнија и најприснија људска заједница, зато је многи сматрају основном ћелијом сваког друштва. Настаје заснивањем брака између мушкарца и жене у коме се рађају деца који остаје формална структура око које се кристалише породична заједница. Породица је примарна група и интимна заједница, а брак је друштвена установа. Између чланова породице дугим заједничким живљењем успоставља се чврста емоционална повезаност, узајамна симпатија и солидарност.

ПРОТИВ ЗЛОУПОТРЕБА

Београдска подршка младима, невладина организација која се бави заштитом младих од свих врста злоупотреба, 25. марта 2009. године одржала је трибину у Петој београдској гимназији. Трибини су присуствовали ученици, професори, психолог, педагог и директор школе. Гости су били представници МУП-а: виши полицијски инспектор Ана Томашевић (Управа за странце, Одељење за сузбијање илегалних миграција и трговине људима), Милан Станић (Управа полиције, в. д. начелника Одељења за јавни ред и мир) и специјалиста епидемиолог др Ана Димчевска.

Главна тема трибине била је трговина људима с посебним нагласком на трговину децом и младима. Као и на претходним трибинама приређиваним у овој средњој школи, чији су ученици најбројнији чланови БС тима, сви присутни показали су изузетно занимање за проблем трговине младима – давали су коментаре и постављали питања, нарочито гостима из МУП-а који су им објаснили појаве трговине људима, начине вербовања и све што прати ово грозно кривично дело.

Трибина тима организована је уз подршку Канцеларије за младе општине Палилула. До сада је ову врсту активности подржавала искључиво „Save the children" Норвешке с којом се наставља сарадња. Намеравамо да убудуће наставимо сарадњу с београдском општином Палилула на заштити од сваке врсте насиља над децом путем трибина, обука и јавних догађаја, кажу у овој невладиној организацији и позивају младе да им се у што већем броју придруже ■

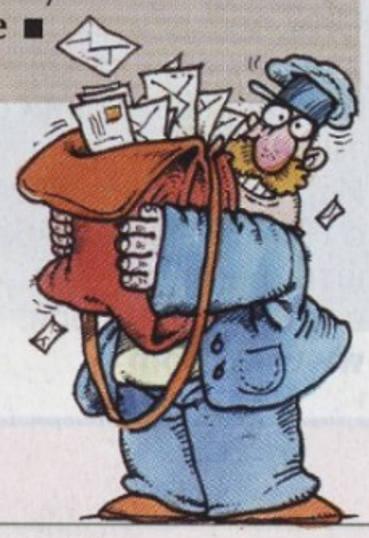

СУНЂЕР БОБ КОЦКАЛОНЕ

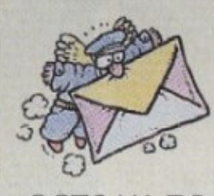

Веома ме занима чиме се баве, шта су завршили и остали подаци из биографије људи који раде на синхронизацији филма „Сунђер Боб Коцкалоне".

УРОШ РАДОЈЕВИЋ
Горњи Милановац

„Сунђер Боб Коцкалоне", америчка цртана ТВ серија, веома популарна и у нашој земљи, првобитно је приказивана на мрежи „Никлодеон". Необични ликови настали су у машти Стивена Хиленберга који је, пре него што је створио продукцијску кућу „Јунајтед планктон пикчерс", радио као морски биолог. Пробна епизода појавила се у мају 1999. године и, пошто је одмах било јасно да је освојила гледаоце, премијера је заказана за 24. јул исте те године. Стивен Хиленберг, и даље један од главних твораца овог цртања, сад је окружен читавом гру-

значи увек и бригу родитеља за дете. Ни брак није увек светиња. Много тога заправо зависи од односа који су у свакој породици јединствени била она потпуна или не.
Уколико дете више не живи с родитељима, не значи да је осећање повезаности са члановима породице престало. Али, с друге стране, може да значи да је то дете на путу да заснује сопствену породицу. У сваком случају, патријархална представа о породици другачија је данас него што је некада била. Нема свако среће да се роди у потпуној породици која остаје сложна док неко од њених чланова не одлучи да створи сопствену. Данас је то права реткост.
С друге стране, не само данас, већ одвајкада, људи су „својом правом породицом" називали и неке друге људе с којима нису били ни у блиској родбинској вези, нити су с њима провели дуг век, али их је живот у одређеном тренутку ипак нераскидиво повезао. Као да су најближи род ■

Породица има важну психолошку, васпитну и социјализацијску улогу у формирању личности. Психолошка истраживања показују да је за здрав развој личности неопходна потпуна и стабилна породица, пуна љубави и бриге за децу".
Један део одговора на постављено питање садржан је у дефиницији породице као биолошке, али и психолошке и друштвене заједнице. Биолошка заједница говори о биолошкој повезаности родитеља и потомака. Психолошка повезаност сведочи о емотивној блискости чланова породице који не морају нужно да су у биолошкој вези (као што су, на пример, усвојена деца). Друштвена заједница може бити брак, али и неки други облик друштвеног повезивања које подразумева поменуто осећање блискости. Шта има предност? Као што је познато, биолошка повезаност не

пом људи који раде на серији. Навешћемо само неке: од старих Хиленбергових сарадника у тиму је Дерек Драјмон, писац, продуцент и уметнички уредник, а од 2004. године ту је и Стивен Бенкс, амерички музичар, глумац и главни текстописац „Сунђер Боба".
Иначе, овај цртаћ одвија се у Тихом океану, у градићу Коралово и на дну оближњег залива. Сунђер Боб Коцкалоне живи у ананасу на дну мора с кућним љубимцем – морским пужем по имену Гери који мјауче као мачка. Запослен је у ресторану код Кебе Крабе, похлепног морског рака. Патрик, морска звезда, најбољи је пријатељ Сунђер Боба. Хиленбергови ликови су 2004. године оживели и на филмском платну (филм је зарадио осамдесет четири милиона долара). Овај цртаћ, намењен подједнако и деци и одраслима, магазин „Тајм" прогласио је 2007. године за један од најзначајнијих дечјих телевизијских забавних програма свих времена ■

2582

ТЕШКО ДО ЛАКОГ

Драги „Забавниче",
Честитам ти седамдесети рођендан са жељом да излазиш бар још седамдесет година јер си убедљиво најбољи часопис у нашој земљи! Све ми се свиђа што објавиш, а посебно текстови о спорту. Веома је био занимљив чланак о кинеској вештини таи-ћи ћуен. Тим поводом, хтео бих да поставим два питања кинеском учитељу Мингу. Колико је времена потребно да се савлада најједноставнија форма ове вештине и да ли су сви мишићи укључени док вежбамо таи-ћи, као што је то случај у гимнастици коју вежбамо у школи? Верни читалац

СТЕФАН
Нови Београд

Занима ме да ли могу да тренирам таи-ћи у Крушевцу.

САША
Крушевац

Јанг Минг Чен, београдски учитељ таи-ћи ћуена, истиче да све зависи од онога што ученик заправо жели да постигне бавећи се овом кинеском вештином. Неко вежба јер је чуо да је таи-ћи добар за здравље – што је сасвим тачно – а неко да би постигао општи склад мисли и тела. И тада нема краја усавршавању, сматра учитељ Минг. У том случају, сваки пут кад вежбамо као да је – први пут.

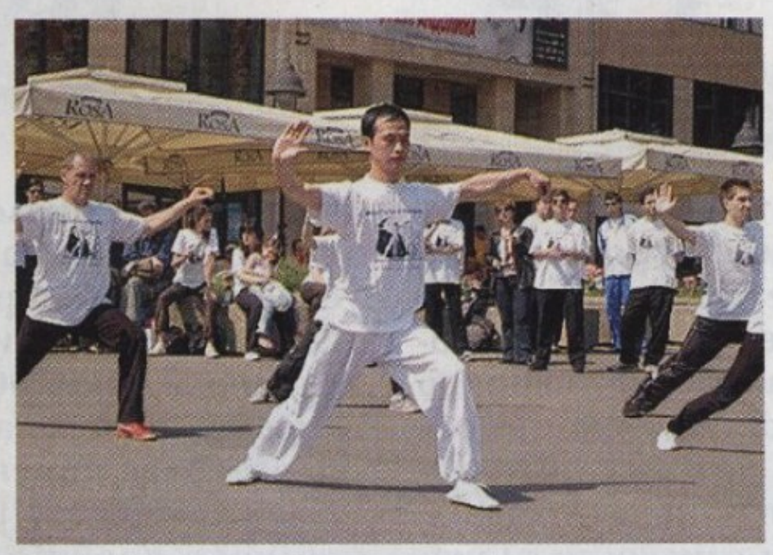

Мајстор Минг почео је да вежба таи-ћи у Кини кад му је било само осам година. Већ тридесетак година налази нешто ново што није савладао или приметио. Било како било, да би вежбач упамтио покрете једноставне форме од двадесет четири облика „јанг стила", потребно је отприлике три месеца. То, међутим, не значи да је ученик усвојио знање. За то је ипак потребно више времена. Што се мишића тиче, они сви „раде", иако се чини да су покрети у таи-ћију спори, лагани и сасвим меки. Разлика између ове вештине и напорних гимнастичких вежби крије се у томе што од таи-ћија мишићи неће „порасти", што је често циљ оних који посећују теретане. Сврха таи-ћија јесте да научимо да нас слуша наш ум, те да сви покрети буду изведени с лакоћом и опуштено, тако да се оном који гледа, као и оном који вежба, учини да се облици ређају један за другим без потешкоће и напора. А то је заправо најтеже.

Није нам познато да је званично основан клуб у коме се у Крушевцу вежба таи-ћи. Можда је твоје писмо управо позив да неко од учитеља таи-ћија окупи будуће ученике, па да овога пролећа у парковима и Крушевљани почну да вежбају ■

СПОЈ БОЈЕ И ЗВУКА

Чуо сам да су неки сликари покушали да сједине боју и звук па вас молим да напишете нешто о томе.

ТОМА
Сента

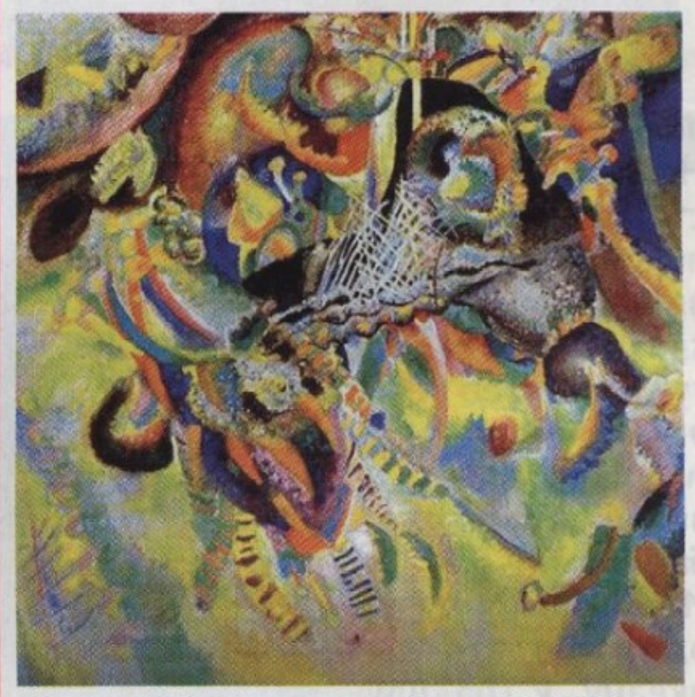

Василиј Кандински: „Фуга" (1914)

У првим деценијама прошлог века било је покушаја да се споје ликовни и звучни израз. Њих је веома озбиљно схватио славни сликар Василиј Кандински који је боје називао диркама. Високи тонови виолине и кларинета стварали су код њега представу лимунжуте боје, звук виолончела плаве, дубоки тон контрабаса пурпурнољубичасте. Француски сликар Робер Делоне покушао је да направи оргуље са обојеним звуком. Александар Архипенко је четрдесетих година у САД приказао сличан инструмент. Он је обављао огледе спајањем звука и покретних слика Кандинског. Али, према изјавама присутних, кретање слика ометало је њихову моћ опажања па до жељеног спајања није дошло ■

Забавникове логичке загонетке

РЕШЕЊА

1. МЕСЕЧНА ПЛАТА
Први је зарадио 32.000 динара, други 38.400, а трећи 41.600 динара ■

2. РАЗРЕЖИТЕ!

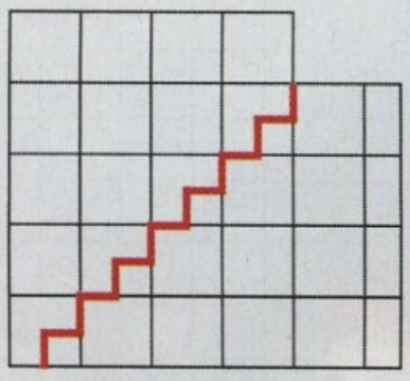

3. БАЗЕН
За један сат биће напуњена: 1/6 + ¼ - 1/12 = 1/3 базена ■

4. ПОРОДИЦА
Сваке године разлика између очевих година и укупног броја година његове деце смањује се за 2. Према томе, одговор је 6 година ■

5. ДВА РАДНИКА
Нека први радник уради a-ти, а други радник b-ти део посла за један дан. Тада је 3a + 3b + 15b = 1 и 6a + 6b + 10b = 1, односно a = 1/30, b = 1/20, што значи да би први радник урадио сам цео посао за 30, а други за 20 дана ■

6. ЗАМЕНИТЕ СЛОВА!
Имамо два решења:
1 + 6 + 8 = 2 + 4 + 9 = 3 + 5 + 7
1 + 5 + 9 = 2 + 6 + 7 = 3 + 4 + 8

7. ПОДЕЛИТЕ!

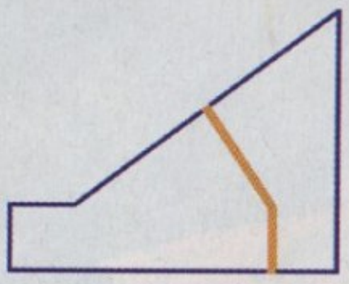

8. ТРИ БРАТА И ЗЛАТНИЦИ
Како су браћа добила по 8 златника, то је пре последње поделе, кад је најстарији делио златнике, најмлађи брат имао 4, средњи 4, а најстарији 16 златника. Пре друге деобе, најмлађи је имао 2, средњи 8, а најстарији 14 златника, а пре прве поделе најмлађи је имао 4, средњи 7, а најстарији 13 златника. Значи, најмлађи брат има 7, средњи 10, а најстарији 16 година ■

9. ПОДЕЛА ФИГУРЕ

		9	5
		6	11
9	10	9	14
4	12	8	3

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Ћир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941);год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)- . - Београд : Политика Магазини, 1939-1941;1952- (Београд : Политика АД). - 30 cm

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник (Ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

ИСПУЊАЉКА
Морган Фримен („Моби Дик”, трговац, граница, волфрам, максима, Џеки Чен) ■

УКРШТЕНИЦА ЗА СТРПЉИВЕ
Утрчавати, креоли, оп, Ана Карина, з, лов, Лок, шал, мим, ау, апарат, Рафаел Надал, тр, Иван Бекјарев, бара, кан, транс, иритис, црн, шок, цинобер, пециво, Анам, јамари, ок ■

СКАНДИНАВКА
Бадем, рбина, Еак, л, с, Аки, Конан, смоква, ја, то, разум, Арну, авал, снаша, еки, Арктик, м, Ер, аор, ту, пик, Милан ■

ОСМОСМЕРКА
ТРАМВАЈ (банана, гитара, гуска, жаба, застава, камера, канта, кишобран, коза, коцка, крава, кућа, купус, лабуд, мамут, мета, микроскоп, овца, орангутан, орао, папагај, паук, риба, торта, трактор, тукан, уста, фотоапарат) ■

10. ЛОВАЦ ТОЗА
Пас са 5 скокова прелази исто растојање као зец са 6 скокова. Према томе, за 6 скокова пас се приближава зецу на растојање равно његовом скоку. Значи, пас ће достићи зеца за 40 x 6 = 240 скокова ■

11. КОНТРОЛНА ВЕЖБА
Најмањи природни број дељив са 3, 4, 6 и 8 је 24, следећи такав је 48. Како је број ђака мањи или једнак 30, то закључујемо да у одељењу има 24 ученика. Значи, све задатке су решила 3 ученика ■

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК **БРОЈ 2982**

YU ISSN 0032-339X
Први број „Политикиног Забавника” изашао је 28. фебруара 1939. године

Издаје и штампа **ПОЛИТИКА** АД
Цетињска 1, 11001 Београд

За издавача:
Милорад Гушавац
Генерални директор

Главни и одговорни уредник
Зефирино Граси

Графички уредник Горан Војиновић

Редакција Слободанка Делибашић
Јасна Лукић
Мирјана Огњановић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић

Техничка редакција Бранислав Вукомановић
Драгица Динчић
Зорица Милошевић
Јелена Попадић
Митра Тиљев
Милован Зоре

Редакција ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Цетињска 1/II
11001 Београд

Секретаријат 330-1452; 330-1456
Техничка редакција 330-1454
Претплата 330-1638; 330-1640; 330-1633
Огласни сектор 330-1186; 330-1426
Телефакс 011/337-3319

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
1 месец (4 броја) 356,40 дин.
3 месеца (12 бројева) 1.069,20 дин.
6 месеци (26 бројева) 2.316,60 дин.
12 месеци (52 броја) 4.633,20 дин.
Текући рачун код Комерцијалне банке АД Београд: 205-16454-02
Претплату слати уз обавезну назнаку:
ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК”.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Полугодишња/возом: 109 EUR или противвредност осталих валута. *Полугодишња/авионом*: I група – Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка: 126 EUR. III група – Америка – Аустралија: 132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR
(или противвредност осталих валута)
за иностранство вршити преко:

I CORRESPONDENT BANK
SWIFT- BIC: DRESDEFF
Name: DRESDNER BANK AG
City, Country: FRANKFURT AM MAIN GERMANY

II BENEFICIARY'S BANK
SWIFT- BIC: KOBBRSBGXXX
Name: KOMERCIJALNA BANKA AD BEOGRAD
Street: SVETOG SAVE 14
City, Country: BEOGRAD REPUBLIC OF SERBIA

III BENEFICIARY
IBAN/ Account Number:
RS35205000702174700089
Name: POLITIKA AD - ZA NOVINSKO-IZDAVAČKU I GRAFIČKU DELATNOST
Street: CETINJSKA 1
City, Country: 11000 BEOGRAD REPUBLIC OF SERBIA

Код уплате обавезно навести:
Претплата на лист Забавник
Копију уплате и адресу послати на:
ПОЛИТИКА АД, Цетињска 1, Београд
Србија или на факс ++ 381 11 3373-160

Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.rs
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika-ad.com

НАСЛОВНА СТРАНА
Френк Фразета

ЧУДЕСНИ СВЕТ

ГЕРИЈА ЛАРСОНА

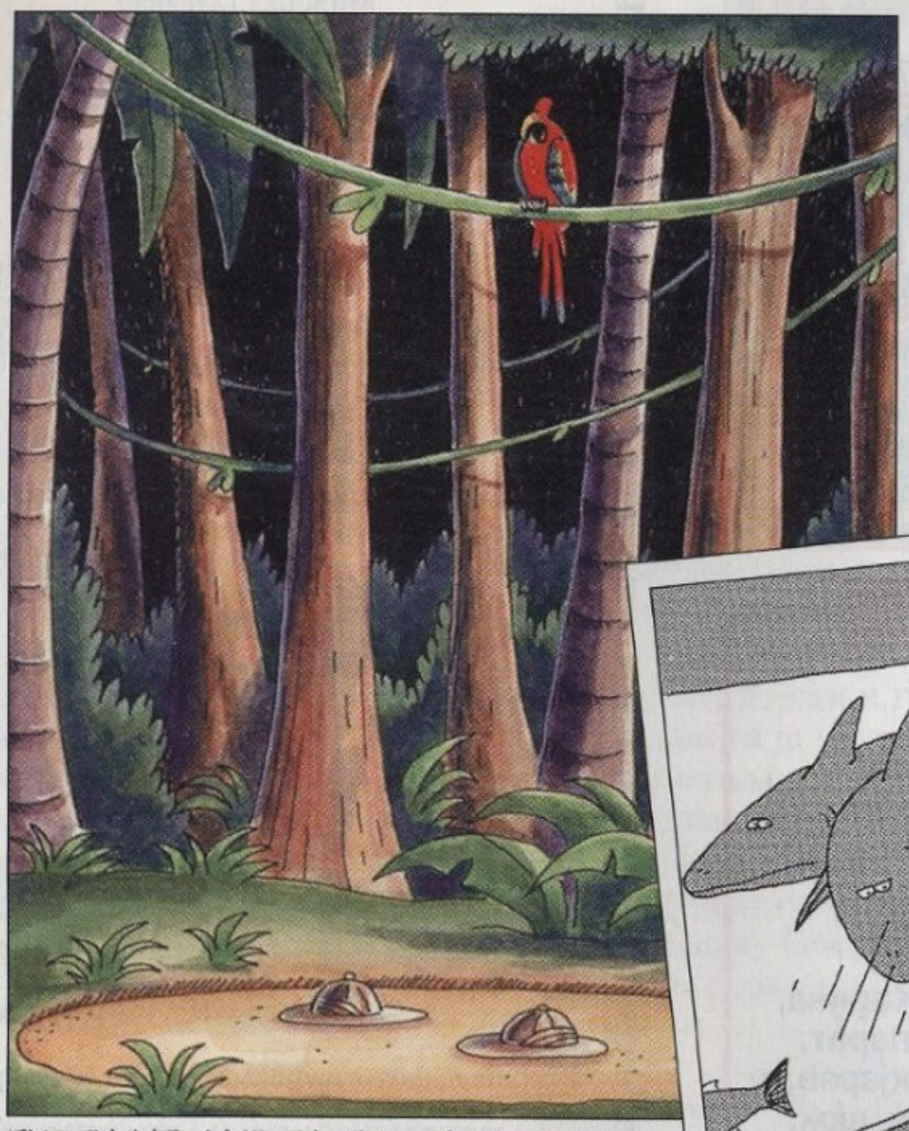

ПУСТИ МЕ, МАРТИ, ПУСТИ, ПОВЛАЧИШ МЕ ЗА СОБОМ... ПУСТИ МЕ, МАРТИ, ПУСТИ... ПУСТИ МЕ, МАРТИ, ПУСТИ...

ТАКО БЛИЗУ, А ТАКО ДАЛЕКО.

ТУШ ЗА МАЧКЕ

ХУДИНИ СЕ СПАСАВА ИЗ ЦРНЕ РУПЕ

РАСТИ ЈЕ ОДЛУЧИО ДА ПРЕДУЗМЕ ПРВИ КОРАК.

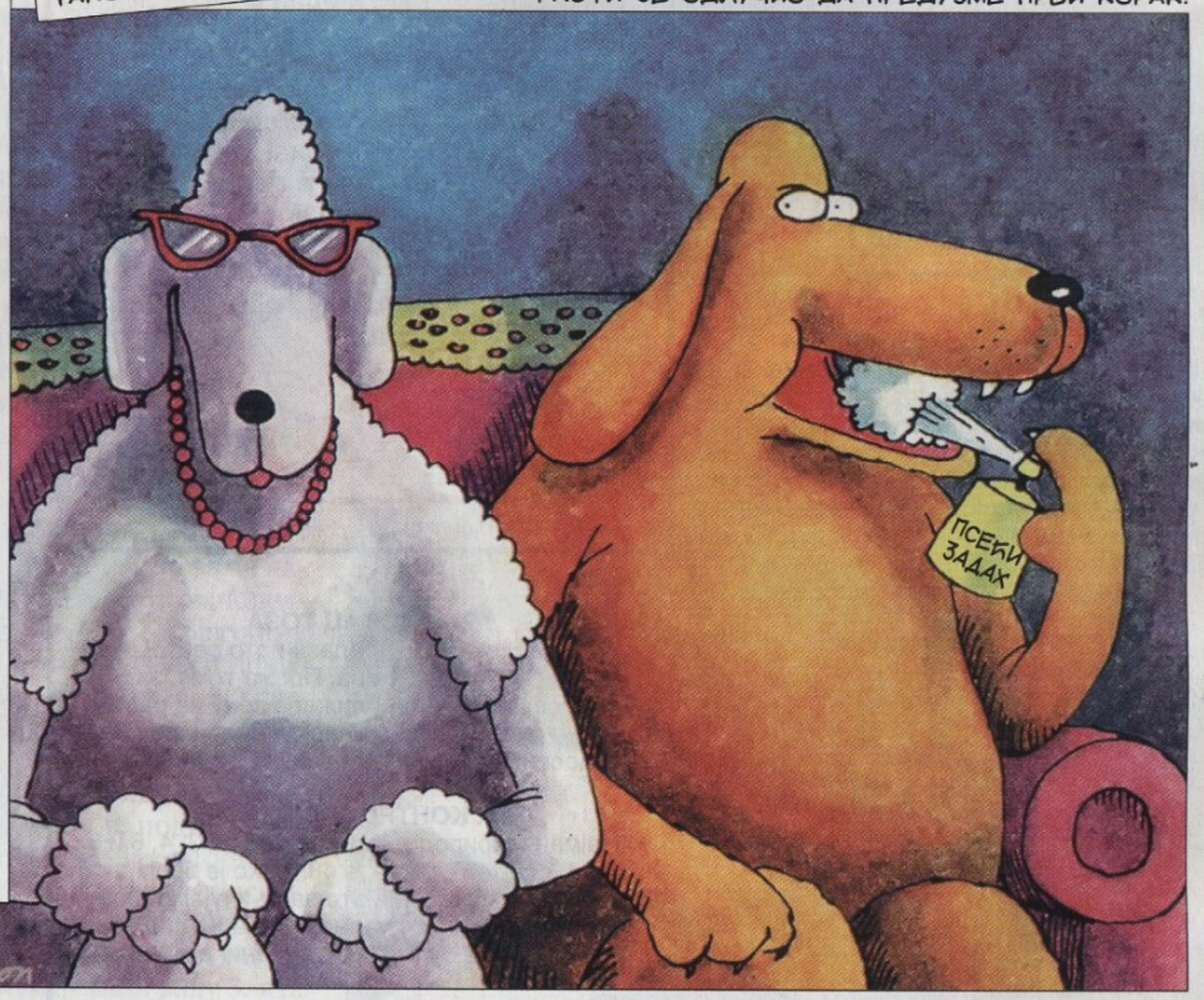

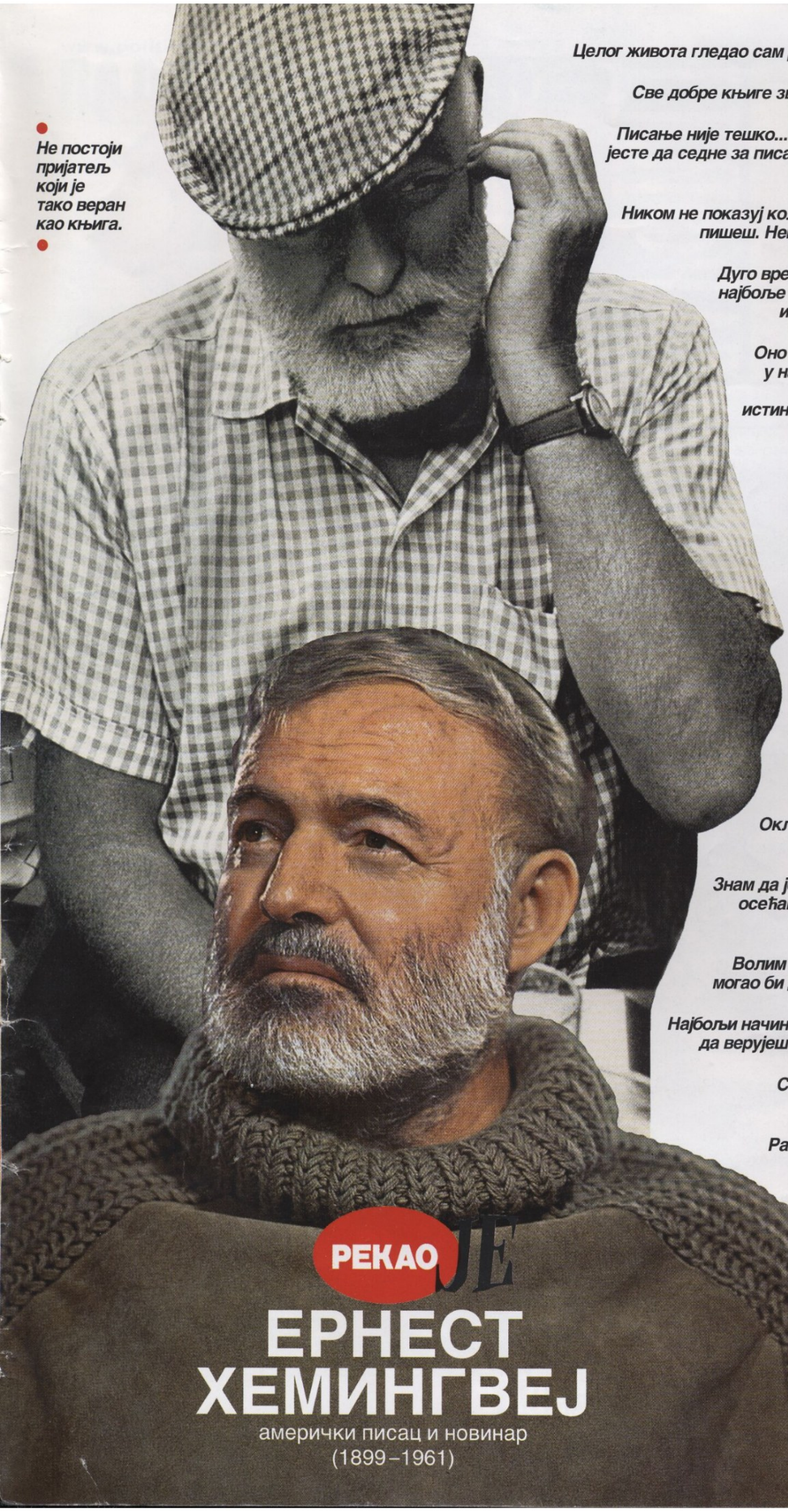

ЕРНЕСТ ХЕМИНГВЕЈ

амерички писац и новинар
(1899–1961)

Не постоји пријатељ који је тако веран као књига.

Целог живота гледао сам речи као да их први пут видим.

Све добре књиге звуче истинитије од стварности.

Писање није тешко... Све што писац треба да уради јесте да седне за писаћу машину и пусти да му душа крвари.

Ником не показуј колико си се мучио да научиш да пишеш. Нека мисле да си се такав родио.

Дуго времена покушавао сам да пишем најбоље што могу. Понекад имам срећу и напишем боље него што умем.

Оно што треба да урадимо кад смо у најбољој форми за писање јесте да све измислимо, али тако истинито да се то касније и оствари.

Не волим да пишем као Бог. Пошто то никада не чиним, критичари мисле да не умем.

Новинари су као шакали. Ниједан шакал не једе траву откако је научио да се храни месом без обзира на то ко је за њега убио.

Да би био успешан отац, постоји само једно правило: кад имаш дете, не обраћај пажњу на њега прве две године.

Срећа међу интелигентним људима најређе се среће.

Оклевање се повећава сразмерно броју година.

Знам да је морално кад се после нечега осећаш добро, а да је неморално оно после чега се осећаш лоше.

Волим да спавам. Мој живот је буран, могао би да се распадне док сам будан.

Најбољи начин да сазнаш да ли неком можеш да верујеш јесте да му укажеш поверење.

Све погрешне ствари кренуле су из безазлености.

Рат је увек злочин ма колико био неопходан или праведан.

Кад смо већ ушли у рат, морамо га и добити. Пораз доноси горе ствари од било чега што се у њему дешава.

Пет осовина рата су: човек, новац, оружје, храна и храброст.

ГАРФИЛД

BY JIM DAVIS

© 1985 United Feature Syndicate, Inc.

7-3

© 1985 United Feature Syndicate, Inc

7-4